

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Právní aspekty nástupnictví v době
válek různých**

Karolína Hýblová

Vedoucí práce: JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph. D.

Plzeň, 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a pramenů.

Plzeň, březen 2019

.....

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu této diplomové práce panu JUDr. et PhDr. Stanislavu Balíkovi, Ph. D. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky při jejím zpracování.

Obsah

1. Úvod.....	3
2. Historický kontext válek růží.....	5
2.1 Války růží.....	5
2.2 Nástupnictví na trůn ve středověké Anglii.....	7
2.2.1 Nástupnický nárok založený na právu krve.....	9
2.2.1.1 Právní nárok na trůn odvozený z manželství.....	10
2.2.2 Nástupnictví na základě volby.....	11
2.2.3 Právní titul vítězství v bitvě.....	12
3. Právní nárok Lancasterů.....	13
3.1 Dědičné právo.....	13
3.1.1 Uzurpace trůnu Jindřichem IV.....	13
3.1.2 Problematika nástupnictví za vlády Jindřicha V.....	26
3.2 Jindřich VI.....	29
3.3 Právní legitimita následnictví Eduarda z Lancasteru.....	35
4. Legitimita nástupnictví Yorků.....	39
4.1 Richard z Yorku.....	39
4.2 Nástupnická práva Eduarda IV.....	46
4.3 Právní nárok na trůn Richarda, vévody z Gloucesteru.....	57
4.3.1 Problematika nástupnických práv Eduarda V.....	57
4.3.2 Překážka nelegitimity potomků Eduarda IV.....	60
4.3.3 Titulus Regius.....	65
5. Pád Plantagenetů a nástup Tudorovců.....	74
5.1 Nástupnictví po právu krve.....	74
5.2 Dobyetí území.....	82
6. Závěr.....	87
7. Přílohy.....	90
8. Seznam zdrojů.....	94
9. Resumé.....	98

1. Úvod

Tématem této diplomové práce jsou Právní aspekty nástupnictví v době Válek růží. Samotný název práce nás nenechá na pochybách, že se jedná o právně historické téma ze středověké Anglie.

Jedinečnost oboru právní historie ční především v jeho nadčasovosti. Na základě jednotlivých právních institutů a soudních precedentů, jež měly svůj původ především ve středověku, se formovalo současné právo, což v případě anglického práva platí více, než v jiném právním řádu. Studium původních pramenů a pochopení jejich vlivu na právo daného státu a společnost nám zároveň může být inspirací a pomůckou při vývoji moderního práva.

S ohledem na rozdílnost právního řádu České Republiky a Spojeného království nelze pochybovat, že by téma zaměřující se na nástupnictví v období válek růží mělo větší právně historickou hodnotu v Anglii než u nás. Anglické království bylo ve své době nicméně mocností, jež i přes nestabilitu ve vlastní zemi ovlivňovala dění v kontinentální Evropě. O tom svědčí především mezinárodní smlouvy a snaha vládnoucích panovníků o diplomatická spojenectví. To potvrzuje i vyslání diplomatů z českých zemí do anglického království.

Tato diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. Práce je strukturovaná dle jednotlivých aktérů, respektive chronologie jejich nástupnictví. V úvodu této práce si nejprve nastíníme politickou situaci v zemi, jež významně ovlivňovala právo trestní, majetkové, dědické, manželské a občanské jednotlivých aktérů, ale odráželo se v ní nástupnictví jako takové. K pochopení celé problematiky je však třeba nezaměřovat se pouze na panovníky vládnoucí v době propuknutí této občanské války, ale také na jejich předchůdce, v jejichž aktech ční kořeny tohoto konfliktu. Právní úprava jejich nástupnictví a sesazení významně ovlivnila právní řád své doby a stala se legálním základem dalších událostí.

V rámci této úvodní kapitoly si představíme i jednotlivé právní tituly, jež se staly základem středověkého nástupnického práva. Ukážeme si také propojení odlišných právních odvětví, respektive řádů, jenž ve své vzájemné souvislosti ovlivňovaly středověkou anglickou společnost.

V dalších částech se v rámci nástupnických práv jednotlivých aktérů zaměříme i na zákonodárství, jež se stalo oporou panovnického nároku a také na soudní moc, jež významně zasahovala do středověkého nástupnického práva. V rámci těchto následujících kapitol si představíme a rozebereme klíčové právní akty,

jež legálně zakotvovaly právní nároky daných panovníků a také instituty, které měl král k dispozici pro sankcionování oponentů svých práv. Královská i parlamentní moc se ve středověku vzájemně ovlivňovala a zároveň se v jisté míře snažila jedna nad druhou získat svrchovanost. Ukážeme si tím tedy i význam anglického parlamentu, jako činitele ovlivňující politické dění a legislativu, potažmo soudnictví, stejně jako orgán omezující královskou moc.

Nástupnictví jako právní institut sui generis nelze vnímat jinak, než v kontextu s dalšími právními odvětvími. Ovlivňovaly jej, jak jsme si nastínili výše, trestní a, v souhrnu bychom dle dnešní terminologie řekli, „rodinné právo“. Ne vždy však pouze v kladném významu. Prolínání těchto odvětví nejednou vylučovalo nástupnictví osob, či celých rodů na královský trůn a naopak zase svědčilo právním nárokům jiných. Ukážeme si tedy, že ne vždy byl faktický vládnoucí panovník také králem podle práva.

V diplomové práci je využita především anglická literatura. Jednotlivé parlamentní zákony jsou čerpány z originálních dokumentů, přepsaných ve staré angličtině do digitální podoby. Nejedná se tedy o transkripci do moderního jazyka. S ohledem na dlouhodobý lingvistický vývoj a odlišnost ve slovosledu, nelze ve většině překládat dané akty doslovně, ale spíše v kontextu celé věty, potažmo ustanovení. Při psaní jsem využila i odborné články a historické publikace. Nejednou se mi podkladem a cenným zdrojem stala odborná konzultace se zahraničními experty na středověkou anglickou historii a právními historiky.

Nedostatek česky psané literatury svědčí o skutečnosti, že se jedná v České republice o neprobádanou právní problematiku. Nejpravděpodobnějším důvodem se zdá být odlišnost daných právních řádů a minimální vliv anglo-amerického práva na kontinentální právo. Zajímavé bezesporu je, že problematika nástupnictví v době válek růží nebyla nikdy podrobena komplexnímu právně historickému pohledu ani v Anglii. Nedá se přitom říci, že by se v zahraničí, s ohledem na enormní množství literatury, vydávané po staletí a věnující se tomuto období, jednalo o opomíjené či snad nedostatečně zajímavé téma. Se zřetelem na složitost celé problematiky, by toto téma bezpochyby vydalo na celou knihu. V této práci bych ale ráda představila nejvýznamnější právní předpisy a instituty, jež danou problematiku ovlivňovaly a zaměřila se tak především na jádro daného tématu.

2. Historický kontext Válek růží

2.1 Války růží

Historicky označované období válek růží lze charakterizovat jako období válečného konfliktu probíhajícího mezi dvěma, respektive třemi rodovými liniemi Plantagenetské dynastie v Anglii 15. století. Hlavními aktéry tohoto konfliktu byly rody Yorků a Lancasterů, potažmo od posledně uvedeného odvozená nelegitimní větev Beaufortů.¹ Kořeny této občanské války lze spatřovat již na konci 14. století, kdy došlo k sesazení legitimního krále Richarda II. a uzurpaci královské moci prvním panovníkem z lancasterského rodu Jindřichem IV.

V době propuknutí válek byla situace v Anglii velice nestabilní, koruna byla mimořádně zadlužena a země postrádala jakýkoliv řád. Mírového řešení situace se pokusil Richard, vévoda z Yorku, jemuž v žilách kolovala krev legitimních následníků trůnu, tomu se však nedostalo podpory koruny. Neshody v názorech na řízení země mezi Yorkem a Beaufortem, vévodou ze Somersetu vygradovaly v roce 1455, kdy došlo k první bitvě u St. Alban's nedaleko Londýna. V průběhu let následovaly další bitvy, v níž střídavě vítězily oba rody. V předposlední prosincový den roku 1460 vyjel Richard z Yorku s malou armádou proti lancasterské přesile. Královská armáda tehdy u Wakefieldu zvítězila. Na straně Yorků padli tři významní členové rodu, a to Richard z Yorku se svým druhorozeným synem Edmundem a Richard Neville, hrabě ze Salisbury.²

Představitelem linie Yorků se tedy stal nejstarší syn zemřelého vévody z Yorku, osmnáctiletý Eduard, hrabě z March, který prokázal své vojenské schopnosti nejprve v bitvě u Mortimer's Cross, po níž byl prohlášen za krále, namísto doposud vládnoucího Jindřicha VI. a následně v nejkrvavější bitvě, která kdy byla vybojována na anglické půdě, u Towtonu.³

Od počátku vypuknutí občanské války byl rod Yorků podporován významnou rodinou ze severní Anglie, Nevilly. Následujících několik let, po korunovaci

---

¹ KOVAŘÍK, Jiří. *Richard III.: Vrah, či oběť?*. 1.vyd. Třebíč: Akcent, 2002. ISBN 80-7268-238-5, str. 29

² LEWIS, Matthew. *Richard, Duke of York: King by Right*. 2.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2017. ISBN 978 1 4456 7203 8, str. 246-309

³ CLARK, K. L. *The Nevills of Middleham: England's Most Powerful Family in the Wars of the Roses*. 1.vyd Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6365 7, str. 231-249

Eduarda IV., bylo charakteristické stabilitou a mírem v zemi. Mohlo by se zdát, že Lancasteři byli definitivně poraženi, opak byl však pravdou. Nespokojený Richard Neville, hrabě z Warwicku, známý jako „králotvůrce“, se rozhodl dostat svému přízvisku. Nejprve se pokusil dosadit na trůn mladší syna Yorků, Jiřího z Clarence, po neúspěchu se obrátil k Lancasterům v exilu. V tomto případě na krátkou dobu uspěl, když dosadil zpět Jindřicha VI. a donutil Eduarda IV. uprchnout do exilu. Po půl roce nedobrovolného vyhnanství se yorkský král vrátil do země, aby opět získal korunu, jež mu po právu náležela. V dubnu 1471 porazil spolu se svým nejmladším bratrem Richardem z Gloucesteru, kdysi nejbližšího přítele a podporovatele, respektive poručníka, neboť Gloucester pobýval několik let u hraběte z Warwicku, kde se učil vojenskému umění. Zpečetění Eduardova nároku se dostalo vítězstvím u Tewkesbury, kde porazil zbývající lancasterskou armádu v čele s dědicem tohoto rodu Eduardem z Lancasteru. Nedlouho poté zemřel i bývalý král Jindřich VI.⁴

Anglickým králům však příslušela na základě několik desetiletí staré smlouvy i francouzská koruna. Eduardova pozornost se tedy, po čtyřech letech od vojenských úspěchů na anglické půdě, obrátila k Francii. V roce 1475 se na francouzských březích vylodila největší anglická armáda v historii. Namísto získání cti a slávy na vojenském poli, však odplul anglický král s potupnou mírovou smlouvou, jíž se mu od odvěkého rivala dostávalo finančních prostředků. Eduardova jinak dobrá a úspěšná vláda byla, kromě této smlouvy z Picquiny, následně poskvrněna krví vlastního bratra Jiřího z Clarence.⁵

Po smrti Eduarda IV. nastoupil na anglický trůn nejmladší králův bratr Richard z Gloucesteru, korunovaný na Richarda III. Gloucesterovým největším cílem bylo zajištění práva a spravedlnosti pro všechny bez rozdílu postavení a dobrá správa země. Po dvou letech své vlády byl Richard III. nucen hájit své právo v bitvě, odehrávající se nedaleko města Market Bosworth. Jindy vojensky úspěšný Richard v bitvě padl a anglickou korunu získal potomek Beaufortů, Jindřich

---

⁴ KOVAŘÍK, Jiří. *Richard III.: Vrah, či oběť?*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2002. ISBN 80-7268-238-5, str. 107-167

⁵ HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol I.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844., str. 310-341

Tudor. Korunovací se z něj stal král Jindřich VII., za jehož vlády proběhla poslední fáze válek růží.⁶

V prvních letech Tudorova panování, uplatnili vojensky svůj nárok další členové z rodu Yorků. Poslední bitva tohoto několik let trvajících konfliktu se odehrála v červenci 1487 na místě zvaném Stoke Field. Tudor si korunu udržel a zajistil tak vládu své dynastii, jež se stala nejznámější v historii, na dalších více než sto let.⁷

2.2 Nástupnictví na trůn ve středověké Anglii

Právní problematika nástupnictví na anglický trůn ční především v samotné koncepci anglosaského práva. Legitimně by se dalo očekávat zakotvení tohoto institutu v nejvyšším zákoně státu. S chybějící ústavou se však nástupnická práva odvozovala z precedentů, jež nabyly legální podoby v zákonech parlamentu.

Nástupnictví na trůn ve středověku bylo nicméně závislé na církevním i světském potvrzení takového práva. Na základě kanonického práva byla tedy osoba považována za krále až okamžikem pomazání a získání královských insignií. Proces tohoto církevního obřadu prošel během staletí významnými změnami, nicméně z období válek růží se nám zachoval jeden exemplář popisující průběh tohoto ceremoniálu.⁸

Před započítím samotného korunovačního obřadu vyzval arcibiskup přítomné k potvrzení nároku krále, získal-li souhlas, vyzval klečícího panovníka ke složení přísahy. Následně byl pomazán, převlečen do zlatem vyšíváného roucha a usazen na trůn. Arcibiskup položil králi na hlavu korunu svatého Eduarda a do rukou vložil insignie královské moci, kterými bylo žezlo a zlaté jablko. Poté byla sloužena mše a panovník přistoupil k hrobu svatého Eduarda Vyznavače, sejmul si korunu a položil ji na náhrobek. Tímto okamžikem byla církevní ceremonie

---

⁶ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, 340-386

⁷ ASHDOWN-HILL, John. *The Dublin King: The True Story of Edward, Earl of Warwick, Lambert Simnel and The „Princes in the Tower“*. 2 vyd. Stroud: The History Press, 2017. ISBN 978 0 7509 6694 8, str. 202-214

⁸ LEGG, Leopold.George.Wickham. *English Coronation Records*. 1.vyd Westminster:Archibald Constable & Co., 1901, str. XV

ukončena. Součástí však byla následně hostina, kde mohl být ještě nástupnický titul panovníka zpochybněn.⁹

Další zřejmá pospolitost královského úřadu s Boží vůlí je zřejmá z tradičního plánování korunovačního obřadu na neděli. Tento den byl totiž považován za „Boží den“ a poukazovalo se tím na duchovnost aktu korunovace „a účast Boha při ustanovování krále“ do jeho úřadu.¹⁰

Následně bylo nezbytné legálně potvrdit králův nárok světskou mocí. K takovému aktu byl oprávněn pouze parlament, a to vydáním příslušného zákona. Součástí zákona bylo uvedení právních titulů, od nichž je odvozován nástupnický nárok a vypořádání se s předchozími akty stejné právní síly.¹¹

Postavení panovníka mělo tedy tímto okamžikem oporu nejen v církevním právu, nýbrž i v zákonné podobě. Sounáležitost působnosti obou systémů práva byla ve středověké společnosti zcela zásadní, a to především s ohledem na její charakter. Tyto dva právní řády lze vnímat jako relativně samostatné, avšak v aktu ustanovování panovníka do úřadu dochází k jejich vzájemnému prolínání.

Zcela oddělené od výše uvedených kategorií pozitivního práva, tedy státního i církevního, je tzv. *ius divinum*, jež je chápáno, coby přirozené právo, které je dáno Bohem.¹² Právo Boží je nicméně zahrnuto ve všech nástupnických právních titulech, z čehož lze v určité míře dovodit sakralizaci panovnického úřadu ve středověku.

V období válek růží je více než v jakékoliv jiné době zjevné uplatňování jednotlivých právních titulů, či jejich vzájemná kumulace k podpoře vlastního nástupnického nároku. Prvním krokem k uznání panovnických práv bylo ujednání se trůnu, jež lze považovat za uplatnění svých práv. K takovému aktu musel být nejprve vysloven panovníkovi souhlas, a to ze strany tzv. "Three Estates of Realm", což bylo seskupení zástupců lordů světských, duchovních a obyvatel.¹³

---

⁹ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 307-308

¹⁰ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 249

¹¹ TOMLINS, Thomas. Edlyn. *The Statutes at Large: from Magna Charta to the Union of the Kingdoms of Great Britain and Ireland VOL II.*, London: George Eyre and Andrew Strahan, 1809, str. 584

¹² REICHEL, Oswald. Joseph. *The Elements of Canon Law*. London: Thomas Baker, 1889, str. 1-2

¹³ JOLLIFFE, J.E.A. *The Constitutional History of Medieval England from the English Settlement to 1485*, 2.vyd London: Adam & Charles Black, 1948, str. 434-435

Následně, jak jsme si již ukázali výše, bylo potřeba potvrzení králova úřadu církví. Posledním aktem bylo získání legální opory nástupnického nároku v zákoně parlamentu.¹⁴

Panovníkův nárok mohl být nicméně až do okamžiku vydání parlamentního zákona několikrát zpochybněn či napaden, jak si ukážeme v některé z dalších kapitol. Pokud ovšem došlo ke složení přísahy věrnosti králi, bez uplatnění námitek vůči nástupnictví, pak se presumovala legitimita takové vlády¹⁵. To však neznamená, že nemohlo dojít ex post k jejímu zpochybnění a bylo to právě období válek růží, kdy tato právní událost několikrát nastala.

Ve středověké Anglii mohl být nástupnický nárok nového krále odvozen od tří, largo sensu čtyř odlišných právních titulů, přičemž každý byl charakteristický jinou mírou právní síly. Typické pro anglické právo také je, že nositelem práva na trůn mohla být i žena, což znamená, že se připouštělo nástupnictví po mužské i ženské rodové linii. Za prioritní bylo ovšem implicitně považováno následnictví mužského potomka.¹⁶ Právo primogenitury syna nicméně platilo až do vydání tzv. "Succession to the Crown Act 2013".¹⁷

2.2.1 Nástupnický nárok založený na právu krve

Dědičný nárok na trůn byl ve středověku považován za právní titul mající největší právní sílu. Presumovala se tím totiž dlouhodobost rodové linie na trůně a s tím spojená právní jistota legitimacy nástupnického nároku, neboť v opačném případě by za dobu vlády dané rodové linie mohlo opakovaně dojít ke zpochybnění práva na korunu a předložení lepšího nároku jiného potenciálního nástupce.

S tím také souviselo pořadí krále z vládnoucího rodu na trůně. Čím déle náležela vláda členům „jedné krve“, tím pevnější byla panovníkova pozice. Tato skutečnost byla veřejně známá, což vytvářelo předpoklad (ne)úspěchu případně organizovaných rebelií. Zároveň, jak si ukážeme v další kapitole, z důvodu zajištění silnějšího postavení panovníka, docházelo k uplatňování „právní fikce“ nástupnictví. Tím lze chápat skutečnost, že ačkoliv prvním korunovaným králem

---

¹⁴ HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol II.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844., str 102-136

¹⁵ Ibid.

¹⁶ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother.* 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 14

¹⁷ Succession to the Crown Act 2013, dostupné na www.legislation.gov.uk

z linie rodu Yorků byl Eduard IV., tak se sám považoval až za druhého panovníka z tohoto rodu, po svém otci, jehož právo bylo legálně uznáno a zakotveno.¹⁸

Na nárok po právu krve, lze dle právní terminologie nahlížet ve třech rovinách. Na základě nástupnictví potomků či ve vzestupné rovině. Následně děděním z otce na syna a další potomky po obou liniích. To znamená, že není-li mužského dědice, pak takové právo připadá na ženskou linii.¹⁹

Zpochybnit nástupnický nárok po rodové linii bylo možné pouze na základě dvou legálních předpokladů, a to prohlášením nelegitimity krále či získáním koruny jiným kandidátem a prohlášením dosud vládnoucího rodu za uzurpaci moci.²⁰ Obě tyto skutečnosti musely být nicméně právně podložené, genealogicky, respektive prohlášením matky týkající se nelegitimity potomka, a zakotvené v parlamentním zákoně.

Každý panovník musel zároveň okamžikem usednutí na trůn určit svého nástupce. V Anglii se rozlišoval tzv. "heir apparent" čili následník trůnu, jehož pozice nemohla být de facto ovlivněna narozením dalších potomků, neboť se jednalo o prvorozeného syna. Z právního hlediska mohlo ke změně nástupnictví tohoto dědice dojít pouze ve výše uvedeném případě. Druhým legálním typem nástupce byl tzv. "heir presumptive", což byla osoba nejbližší příbuzná králi, jež měla pokrevní nárok na korunu a do okamžiku narození následníka trůnu byla považována za dědice trůnu. Okamžikem takové právní události však došlo k odsunutí nástupnického práva této osoby.²¹

2.2.1.1 Právní nárok na trůn odvozený z manželství

Za odvozeninu pokrevního nároku na trůn lze považovat i získání královského titulu na základě práva dědičky koruny. Taková situace mohla nastat výlučně v případě, že panovník neměl žádného přeživšího legitimního mužského potomka, pouze dceru. Ta byla nositelkou tohoto nástupnického práva až do své smrti. Provdáním se přešel pouze výkon, nikoliv právo, jako takové na jejího manžela. Ten se tedy stal de iure uxoris králem. Vládnutí mu příslušelo pouze po dobu

---

¹⁸ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 198-199

¹⁹ CARSON, Anette. *Henry IV.'s Claim to the Throne, náhled 14.2.2019*

²⁰ TOMLINS, Thomas. Edlyn. *The Statutes at Large: from Magna Charta to the Union of the Kingdoms of Great Britain and Ireland VOL II.*, London: George Eyre and Andrew Strahan, 1809, str. 584

²¹ TOMLINS, Thomas. Edlyn. *The Law Dictionary: Explaining the Rise, Progress, and Present State of the English Law; Defining and Interpreting the Terms or Words of Art; and Comprising Copious Information on the Subjects of Law, Trade, and Government Vol II.*, New York: Riley, 1811, str. 255

života královny, neboť nástupnický titul a s tím spojená práva následně přešla na společného potomka či nejbližšího příbuzného zemřelé královny.²²

Lze tedy říci, že ačkoliv nástupnictví na základě dědičného práva bylo považováno za nejsilnější a nejjistější právní titul, tak naopak odvození nároku na korunu z práva manželky požívalo nejmenší právní síly, neboť z pohledu manžela se jednalo pouze o dočasné relativní právo.

2.2.2 Nástupnictví na základě volby

Dalším nástupnickým legálně uznatelným titulem bylo zvolení krále. Tradice volby panovníka měla právní základ v předchůdci parlamentu z doby anglosaské vlády. Tento poradní orgán krále byl v před-normanské době označován jako „Witan“ a byl oprávněn k volbě panovníka. Nedlouho po vítězství v bitvě u Hastingsu však došlo ke zrušení Witanu Vilémem Dobyvatelem.²³

Návrat k tomuto modelu lze spatřovat právě v období válek růží, kdy si parlament poprvé osoboval právo rozhodnout o královské koruně. Stalo se tak předložením a posouzením nároku Richarda z Yorku, čímž vznikl precedent pro takové rozhodnutí.²⁴

Parlament tedy svým způsobem volil krále, neboť návrh lordů a zástupců obyvatel přednesl na veřejném shromáždění, kde všichni přítomní projeví svoji vůli svoláním. Volba v užším slova smyslu spočívala v rozhodnutí lidu a svolání nového krále. Jedná se tedy o mimořádnou podobnost s fungováním Witanu, kdy „lid měl právo zvolit si toho, kdo je s tím svolný, za krále“. Totožnost lze spatřovat i v následných aktech, kdy docházelo k posvěcení krále a tím potvrzení práva vládnutí lidu. V období středověku však musel být královský titul navíc ještě potvrzen parlamentem ve formě zákona.²⁵

Lid neměl však jen pravomoc si panovníka zvolit, nýbrž jej i sesadit, jak se poprvé ukázalo ještě před vypuknutím válek růží. Na veřejném shromáždění měl totiž arcibiskup z Canterbury přednést doktrínu, jejímž základem byl všeobecný nesouhlas s panovníkovou vládou, jež opravňoval národ

---

²² WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4, str. 163

²³ et ²⁵ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 64-65 et 340-341

²⁴ LEWIS, Matthew. *Richard, Duke of York: King by Right*. 2.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2017. ISBN 978 1 4456 7203 8, str. 302-304

rozhodnout o králi. Toto učení získalo pojmenování po klíčových slovech v ní obsažených, tzv. „vox populi, vox Dei.“²⁶

Nástupnictví na základě volby i sesazení tedy spočívalo pouze na rozhodnutí lidu. V porovnání s nastoupením na trůn po právu krve se jednalo o ne příliš stabilní právní nárok vládnoucího panovníka.

2.2.3 Právní titul vítězství v bitvě

Posledním z představovaných právních titulů je získání koruny na základě vítězství v bitvě. Jednalo se o vůbec nejméně oblíbený nástupnický nárok, neboť odvození královského titulu pouze na základě vojenského vítězství bylo značně rizikové. Důvodem byla nejen velká pravděpodobnost budoucích povstání za účelem dosazení jiného panovníka s lepším právním titulem, ale také možnost získání trůnu kýmkoliv, kdo by získal dostatečnou vojenskou podporu, jíž by dokázal využít ve svůj prospěch. Tento nárok tedy našel uplatnění spíše v kumulaci s dalším silnějším právním titulem.

Vítězství v bitvě bylo nicméně považováno za Boží rozhodnutí. Jednalo se o pozemský Boží soud pro panovníka. Král se jej tedy účastnil ze dvou právních postavení, co by „soukromá osoba“, bojoval-li bez královských insignií, avšak stále v panovnickém postavení. Tato varianta byla mnohem více preferovaná, neboť jsou zaznamenány pouze dva případy, kdy se král účastnil bitvy s insigniemi úřadu. Stalo se tak při slavném vítězství u Agincourtu Jindřichem V. a následně, o několik desítek let později Richardem III. Posazením si koruny na helmici vjížděl do boje jako král, jenž si přál být souzen Bohem z titulu svého úřadu.²⁷ Bez ohledu na to, zda se panovník rozhodl být souzen z postavení soukromé osoby či krále, se ve středověku věřilo, že se výsledek každé bitvy zakládá na projevení Boží přízně tomu, jemuž je dopřáno porazit nepřítele.

Války růží jsou specifické právě oním uplatňováním rozličných právních titulů, jejichž užití stran jednotlivých aktérů si ukážeme v následujících kapitolách.

---

²⁶ DUNHAM, William. WOOD, Charles. *The Right to Rule in England: Deposition and the Kingdom's Authority, 1327-1485*, náhled 14.2.2019, str. 741

²⁷ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 382

3. Právní nárok Lancasterů

Na počátku několikaletého konfliktu, označovaného ve své době jako „války bratranců“, později „přejmenované“ na války růží, vládl v Anglii Jindřich VI. Král byl potomkem rodu Lancasterů a na trůn usedl po smrti svého otce Jindřicha V., hrdiny od Agincourtu, ve věku 9 měsíců na základě dědičného práva krve. Na první pohled by se mohlo zdát, že Jindřichova pozice, jakožto krále byla pevná, právně jistá a neotřesitelná, opak byl však pravdou. Legalita nároku Jindřicha VI. na korunu vázla v uzurpaci trůnu jeho dědem Jindřichem z Bolingbroke.

3.1 Dědičné právo

3.1.1 Uzurpace trůnu Jindřichem IV.

Jindřich IV., se narodil jako jediný legitimní syn Jana z Gentu a jeho první manželky Blanche z Lancasteru. Až do svého nástupu na trůn byl však označován jako Jindřich z Bolingbroke, tedy dle místa svého narození na stejnojmenném hradě. Blanche byla dcerou Jindřicha, vévody z Lancasteru po němž zdělila lancasterské vévodství, neboť vévoda neměl žádného mužského potomka. Jan z Gentu tudíž získal, *de iure uxoris* lancasterské dědictví.²⁸

Jindřich IV. nastoupil na trůn po svém bratranci Richardovi II. v roce 1399. Richard II. byl přímým mužským dědicem nejen svého otce, Eduarda, známého především jako „Černý princ“, ale také svého děda Eduarda III., neboť králův prvorozený syn zemřel dříve, než jeho otec.²⁹

Richardovo nástupnické právo bylo potvrzeno na parlamentním zasedání, kdy mu všichni přítomní odpřísáhli věrnost, poslušnost, uznali jej za dědice koruny a zavázali se „hájit jeho práva proti všem, kdo by se pokusili je zpochybnit.“³⁰

Následnické právo Richarda II. je specifické především nejasností jeho dědičného titulu. Od dobytí Anglie Normany nedošlo na situaci, že by na trůn nenastoupil následník trůnu a tudíž anglické právo postrádalo precedent pro určení postavení

---

²⁸ AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line that Captured the Throne*. 2.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4, str. 19

²⁹ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother*. 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 13

³⁰ ABBOTT, Jacob. *Richard II*. 6.vyd New York: Harper and Brothers Publishers, 1904, str. 170-171

vnuka vládnoucího krále v nástupnické linii. Parlament, přestože postrádal jakékoliv zakotvení práva, opravňujícího ho k rozhodování o nástupnictví, si přisvojil pravomoc určit právní postavení budoucího krále. Na základě parlamentního rozhodnutí získal prioritní nástupnické právo, coby heir apparent a tudíž jakékoliv jednání směřující proti jeho osobě bylo trestáno dle tzv. "Treason Act". Nově došlo v rámci tohoto aktu k rozdělení trestných činů na „přečiny“ a „zločiny“. Tento zákon přijatý v roce 1351 především určoval, jaká jednání bylo možné považovat za zradu, jež byla ve středověku nejtěžším trestným činem. Staly se jím akty proti životu „krále, jeho královny, nebo jejich nejstaršího syna a dědice.“³¹ Textaci tohoto ustanovení nicméně nelze vykládat doslovně, nýbrž v kontextu celého právního řádu a nástupnictví. Smyslem tohoto zákona bylo bezpochyby ochránit osobu následníka trůnu a její určení za nejstaršího mužského potomka lze chápat pouze v souvislosti s, v té době nepředpokládaným, úmrtím Černého prince, a tím i chybějícím precedentem nástupnictví vnuka anglického krále.

Oficiálním nástupem na trůn vznikla potřeba určit dalšího dědice, tím spíše, že za Richarda II. vládla královská rada, neboť nebyl ve věku, kdy by mohl sám činit vlastní rozhodnutí. Muselo být proto předem stanoveno, kdo by nastoupil na anglický trůn v případě Richardovi smrti bez dědice. Po uzavření sňatku se očekávalo, že koruna přejde na základě práva common law na legitimního potomka z tohoto manželství. Z tohoto ani následného sňatku se však nenarodilo žádné dítě, jež by zdědilo královskou korunu. Richard II. měl ovšem několik strýců, přičemž nejstarším žijícím mužským dědicem byl další syn Eduarda III., Jan z Gentu. Mohlo by se tudíž zdát jako legitimní, že následnická práva svědčila Jindřichovi z Bolingbroke. V Anglii se však, na rozdíl od Francie, umožňovalo právo dědění královského titulu po ženské linii. Richardovým legitimním dědicem podle anglického práva nebyl Jan z Gentu, ani jeho syn, nýbrž potomci po dceři Janova staršího bratra Lionela, vévody z Clarence, kteří byli Richardem II. i parlamentem potvrzeni za následníky trůnu.³²

Na základě výše zmíněného je tedy možné pochopit omezení královské i parlamentní moci a nezbytnost jejich vzájemné kooperace. Zákon ustanovující

---

³¹ The Treason Act 1351

³² HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol I.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844, str. 18, viz Příloha

nástupce trůnu lze zařadit do skupiny soukromoprávních aktů, tzv. "Private Bills", ačkoliv je zcela nepochybný přesah do veřejnoprávní roviny. Podstatné ovšem je, že dochází, stejně jako v zákonem upraveném dědickém majetkovém právu, k převodu práv, majetků a titulů. Zatímco dědění na základě common law je určeno intestátní posloupností, z níž se odvozovalo nástupnictví v královském úřadě, či testamentem soukromé osoby, tak v případě dědictví koruny bylo navíc nezbytné potvrzení ze strany oprávněného subjektu. Častější situací bylo bezesporu určení následníka trůnu panovníkem, či presumpce takové určení podle priority nástupnických práv a jeho následné potvrzení zákonem parlamentu.

Richard II. se během své vlády opíral o tzv. tajnou radu. Tento orgán však neměl téměř žádné legální pravomoci. Právní řád ji neumožňoval rušení parlamentních nařízení, což znamená, že tajná rada nedisponovala legislativními pravomocemi. S ohledem na to, že se jednalo o panovníkem vybrané osoby, měl nicméně tento orgán největší vliv na krále a jeho rozhodování. Pravděpodobně z důvodu nedostatku pravomocí došlo v pozdějších letech k úpadku tohoto institutu. Důležité je také podotknout, že se jednalo o vsutku soukromou radu panovníka, neboť veškeré jeho právní akty byly vydávány na základě rad poskytovaných tzv. „velkou radou“, jež byla součástí parlamentu, a právo ji přiznávalo legislativní pravomoci. Význam tajné rady by se tedy z právního hlediska mohl zdát zanedbatelný, avšak členové tohoto soukromého seskupení rádců byli zároveň i součástí velké rady, jež byla navíc tvořena i preláty a významnými šlechtici a s jejímž souhlasem byly vydávány právní předpisy.³³ V období Richardovy vlády svědčila určitá „zákonodárná iniciativa“ dvěma odlišným subjektům. Parlamentní zákony vznikaly na podkladě tzv. "Common's Petitions", jejichž projednávání bylo svěřeno panovníkovi a radě a tudíž se vlastně, ze strany lidu, jednalo o „zákonodárnou iniciativu“, respektive podněty pro legislativní činnost. Druhým oprávněným orgánem, jemuž byla oficiálně přiznána zákonodárná iniciativa, byla velká rada, jež předkládala návrhy zákonů parlamentu a panovníkovi a tyto zákony měly charakter tzv. "Public Bills". Legislativní pravomoci náležely i panovníkovi, ten je však v tomto období nevykonával. Parlament měl tedy nejen zákonodárnou pravomoc, ale zároveň ze svého postavení omezoval královskou radu v legislativních otázkách. Nepříslušelo mu

---

³³ BALDWIN, James. Fosdwick. *The King's Council in England during the Middle Ages*. Oxford: Clarendon Press, 1913, str. 103-111

však jakkoliv zasahovat do výběru jejích členů, to bylo plně v kompetenci panovníka.

Na základě odmítavého postoje Richarda II. odejmout postavení v královské radě svým přátelům, iniciovala pětice významných šlechticů, označovaných jako "Lords Appellant", parlamentní zasedání. Předmětem tohoto jednání mělo být odsouzení členů tajné rady za trestný čin zrady.

Prvotním legálním problémem však byla volba práva a s tím související příslušnost soudu k projednání dané věci. Sporné také zůstávalo, zda by případ měl být řešen podle common law či tzv. "civil law". Nejasností povahy celé právní problematiky vznikl nový precedent parlamentní jurisdikce. Svolat členy parlamentu mohl nicméně pouze panovník, což znamenalo účast krále na soudním řízení. Nejistá byla i forma podání, jež mělo být podkladem k zahájení jednání. Lordi ze dvou alternativ „žaloby“ zvolili, tzv. "appeal", neboť se jednalo o tradiční podání, na jehož základě bylo možné soudit soukromé osoby za zradu a kde mohli vystupovat v postavení žalobců. Určitý druh podání ovšem nekoreloval s určením, dle jakého právního odvětví bude soudní proces veden. S ohledem na možnost uložení sankce spojenou s daným oborem práva, se zdá být pravděpodobné, že Lordi doufali v aplikaci common law. O tom svědčí i forma, v níž bylo podání předloženo. Žádost byla učiněna v písemné podobě a obsahovala „žalobní body“ obviňující královu rádce ze zrady. Na základě výše uvedeného stanovil panovník den parlamentního zasedání.³⁴

Bezprecedentní soudní řízení v parlamentu nezbytně potřebovalo, pro platnost vydaného rozhodnutí, být legální. Z toho důvodu byla vydána proklamace, jež zakotvovala parlamentní jurisdikci ve věcech velezrady.

Problematika celého řízení ční nicméně v konfliktu se zákonnou úpravou trestného činu zrady. Treason Act stanovil konkrétní trestné činy, jež jsou považovány za velezradu, přičemž v textaci tohoto zákona není „poskytování špatných rad panovníkovi“ uvedeno. Dochází tím tedy k nelegitimnímu rozšiřování činů, náležejících do kategorie trestního práva, proti smyslu parlamentního zákona. Jakákoliv změna provedená v aktu této právní síly, byla možná na návrh panovníka spolu s následným souhlasem parlamentu.

---

³⁴ ROGERS, Alan. *Parliamentary Appeal of Treason in the Reign of Richard II., náhled 13.3.2019, str. 95-107*

K modifikaci Treason Act ve své době však nedošlo, což by mohlo svědčit o nezákonnosti obvinění, a tudíž by bylo možné zpochybnit legalitu celého procesu.

Vynesený rozsudek, měl kromě nedostatku zákonného opodstatnění ještě další defekt. Rozhodnutí mohlo být učiněno pouze se souhlasem, respektive vyjádřením všech členů parlamentu. Jedním ze „stavů“, účastnících se parlamentního zasedání, bylo duchovenstvo, jež se však řízení nezúčastnilo, lépe řečeno, před rozhodování o vině opustilo zasedání.³⁵ Byl-li rozsudek vydán bez vyjádření se duchovenstva, jež bylo součástí tzv. "Estates of Realm", pak by bylo možné zpochybnit jeho legitimitu.

Stěžejní byla také procesní otázka celého soudního řízení, respektive absence „obžalovaných“. Soudní proces „v nepřítomnosti“ common law nepřipouštělo, což by vyústilo v nelegálnost rozsudku. Parlament si svým rozhodnutím, jež umožňovalo vedení řízení proti nepřítomným osobám, přisvojil další rozhodovací pravomoc. Všichni obžalovaní byli shledáni vinnými a odsouzeni za velezradu. Vyhlášené rozhodnutí bylo založeno na důkazním prostředku „všeobecného vědomí“, respektive prohlášení svědků.³⁶

Parlamentní řízení o velezradě se stalo zákonnou formou rozhodování takových případů. Nově bylo rozhodným právem pouze parlamentní právo a pouze členové parlamentu byli oprávněni zastávat postavení soudců v takových případech.³⁷ Nebylo tomu však na dlouho. Král Richard II. sám využil tohoto procesu „sui generis“ o několik let později proti těm Lordům, jež položili základy tohoto institutu. Tři nejvýznamnější šlechtice odsoudil k trestu smrti a zbytek z oněch „apelantů“ poslal do doživotního vyhnanství, včetně Jindřicha z Bolingbroke, což představovalo alternativní sankci za zradu.

Bolingbroke byl legálně odsouzen za zradu, na kontinentě však pobyl pouze tři roky, než připlul zpět k anglickým břehům. V době králova vojenského tažení do Irska, se vylodil v Ravenspur na severu Anglie V domnění, že se Jindřich vrátil do Anglie, aby si nárokoval zpět lancasterské dědictví, si získával během pochodu na jih další stoupence. Tenkrát pravděpodobně nikdo netušil, že Jindřichovým

---

³⁵ ROGERS, Alan. *Parliamentary Appeal of Treason in the Reign of Richard II., náhled* 13.3.2019, str. 105-113 et 123-124

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid.

skutečným důvodem nebylo navrácení dědictví po zemřelém otci, nýbrž získání koruny. Richard II. se dostal do Jindřichova držení, a přestože mu bylo přislíbeno, že se nemusí obávat o svůj život, byl o měsíc později zbaven koruny.³⁸ Tím vyvstává otázka, na základě jakého právního titulu měl Jindřich z Bolingbroke v úmyslu ujmout se trůnu a především legalita sesazení vládnoucího krále?

Návrat, respektive vyhnání Jindřicha lze z právního hlediska považovat za nejednoznačné. Bolingbroke byl odsouzen parlamentem, v rámci nově mu přiznané soudní jurisdikce. Na rozdíl od prvního takového zasedání, došlo k drobné změně v průběhu řízení. Duchovní lordi se sice neúčastnili rozhodování o rozsudku, avšak oprávnili jiné osoby, k vyjádření se k případu v jejich zastoupení. Anglické právo až do tohoto okamžiku neznalo možnost „zplnomocnění“ při parlamentním zasedání. Bez existující ústavy nelze tedy s jistotou určit, zda takový postup byl možný. Jisté je, že s ohledem na důsledky vynesného rozhodnutí bylo církevním představitelům zapovězeno osobovat si právo verdiktu, jež postihovalo lidský život. Kanonické právo tuto možnost nepřipouštělo a světské právo nemohlo duchovenstvo postihovat, neboť náleželo do jiné jurisdikce. Parlament tedy v okamžiku rozhodování nebyl řádně složen, což zpochybňuje právoplatnost vynesného rozsudku. Na základě těchto skutečností lze předjímat zdánlivost takového aktu. Jindřichův návrat do vlasti by tudíž nebyl nezákonným jednáním.

Další právní záležitostí, hodnou osvětlení, je legalita aktu sesazení vládnoucího panovníka. V Anglii již existoval „precedent“ odnětí koruny Eduardovi II., jež se stal legálním podkladem pro svržení Richarda II.

Odnětí moci panovníkovi, jehož právo mělo oporu v lidském i Božím právu, muselo být právně podpořeno. Proti Richardovi byl vypracován celý soupis nejrůznějších obvinění. Nejvýznamnější byla pravděpodobně církevní doktrína označovaná jako „rex inutilis“, což zahrnovalo panovníkovou neschopnost a nešikovnost vládnout, nevhodnost jeho osoby pro takový úkol, stejně jako nepochopení potřeb svých poddaných. Dle názoru odborníků na kanonické právo to však ještě nezakládalo právo na svržení krále, nýbrž měla být ustanovena

---

³⁸ AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line that Captured the Throne*. 2.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4, str. 50-52

osoba, která by mu pomáhala vládnout. Nebyla-li tato doktrína dostatečný důvod pro Richardovo svržení, pak bylo potřeba přidat další obvinění.³⁹

Nejtěžším královým proviněním bylo křivopřísežnictví. Richard se měl zpronevřit přísaze, již skládal při své korunovaci. Mezi takové se řadilo porušení slibu Jindřichovi z Bolingbroke, týkající se jeho dědictví; odepření církevních svobod, uložení vyhnanství biskupovi z Canterbury bez zákonného důvodu, zavraždění svého strýce vévody z Gloucesteru, beztrestného rabování a znásilňování ze strany jeho vojsk, neplacení svých dluhů, poškození anglické národní pověsti a dalších zločinů. Veškerými těmito činy jednal král a contrario s anglickým právem a svým slibem. K porušení korunovační přísahy všemi možnými zločiny se přidalo i porušení článku 39 Magny Charty. Přestože se ve středověku věřilo, že panovník byl králem od Boha, tak stejně jako potřeboval ke své vládě souhlas parlamentu, tak musel mít i podporu svého lidu. Na základě podpory či vzpoury obyvatel mohli být panovník nejen ustanoven, ale také svržen, neboli ve volbě lidu se odrážel „hlas Boží“, čímž se utvořila doktrína „vox populi, vox Dei“. Prvním panovníkem, při jehož sesazení byla tato doktrína „hlasu lidu“ deklarována, byl právě Eduard II.⁴⁰

Křivopřísežnictví bylo ve středověku vnímáno jako závažný trestný čin. Přísaha, jako taková, byla ve své době mimořádně významný právní závazek. O této skutečnosti svědčí i fakt, že její složení příslušelo pouze čestným osobám. Korunovační přísaha byla nicméně samostatnou skupinou, neboť se jí panovník zavazoval svým poddaným, že bude dodržovat „zákony a obyčeje, tak jak byly kdysi přiznány lidu Anglie, jejich právoplatnými králi.“⁴¹ Jednalo se tedy o stejný akt, jaký učinili Lordi království i parlament králi. Složení korunovační přísahy bylo koneckonců „světskou záležitostí“, v jinak církevním ceremonálu. Panovník se zároveň zavazoval i Bohu, k dodržování práva a zajišťování spravedlnosti. Tím vznikl, již v počátcích common law, koncept panovníka, coby zdroj úplné spravedlnosti, označované jako "Fountain of Justice". Přijetí takového závazku bylo obligatorní povinností, neboť odmítnutím složení takového slibu se osoba nemohla stát právoplatným králem. Křivopřísežnictví bylo, dle anglického práva,

---

³⁹ DUNHAM, William. WOOD, Charles. *The Right to Rule in England: Deposition and the Kingdom's Authority, 1327-1485*, náhled 14. 2. 2019, str. 741-748

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 308

soudně trestáno, neexistovala však žádná právní úprava, jež by zakotvovala legální proces porušení přísahy panovníka.

Postupem při Richardově sesazení se doboví kronikáři liší. Adam Usk tvrdí, že se šlechta i církevní hodnostáři zřekli své loajality vůči Richardovi den před parlamentním zasedáním a okamžikem sesazení byl prohlášen za „soukromou osobu, rytíře Sira Richarda z Bordeaux“, naproti tomu Brut tvrdí, že byl svržen na základě souhlasu lidu i šlechty. Verze Richardova svržení, kdy se král měl dobrovolně vzdát koruny, se zdá být ne příliš založená na pravdě, avšak právě králova rezignace je uvedena v záznamech parlamentu. Bez ohledu na způsob, jak byl Richard připraven o korunu, bylo královo sesazení ospravedlněno na zasedání parlamentu, kdy bylo nahlas přečteno všech třicet dva článků obviňujících Richarda II. z porušení královské přísahy.⁴²

Všechny zločiny, jichž se měl Richard dopustit, přitom byly spojeny s porušováním práva země. Podkladem pro většinu obvinění se stalo panovníkovo jednání na jednom z parlamentních zasedání, kde mělo dojít k potlačení pravomoci parlamentu. Král se měl prohlásit za jedinou osobu, které přísluší rozhodovat o právu, respektive mohl měnit zákony, dle své vůle. Jednou z panovníkových povinností a pravomocí zároveň, bylo rozhodování soudních případů, předložených občany království. Výkon této pravomoci se uskutečňoval na zasedání královské rady, jež byla, na rozdíl od parlamentu, trvale zasedajícím orgánem. Panovník měl v těchto případech postavení soudce, avšak rada vykonávala jakousi poradní funkci, v záležitostech určení rozhodného práva. Richard II. však prohlásil, že „[on] může vytvářet a měnit zákony svého království“, dle své vůle a tudíž, že „zákony spočívají v králových ústech a často i v hrudi.“ Panovník tedy takovýmto aktem odepřel legálně přiznané pravomoci radě a byl vlastně považován za jediného zákonodárce. Jakýkoliv konstitucionalismus, jenž spočíval v určité „dělbě moci“ byl, stejně jako určitá právní jistota,⁴³ takovým jednáním potlačen a naopak se objevovaly zárodky absolutismu.

---

⁴² AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line that Captured the Throne*. 2. vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4, str. 52

⁴³ JOLLIFFE, J.E.A. *The Constitutional History of Medieval England from the English Settlement to 1485*, 2. vyd London: Adam & Charles Black, 1948, str. 446

Sporná je bezpochyby i legitimita panovníkovi rezignace. Richard měl ve své rezignaci shledat sám sebe neschopným vládnout království, přiznat svá provinění a především se měl zavázat a zřici, kdykoliv v budoucnu, jakýmkoliv způsobem zpochybnit svou „abdikaci“. Otázkou ovšem zůstává, zda panovník, jenž především podléhal Božímu právu, rozhodnout o své nekompetenci vládnout. Král byl ve středověku odpovědný Bohu, a byl-li takovou mocí předurčen k panování, byl tedy legitimně oprávněn protivit se této vůli?

Stěžejní se, s ohledem na parlamentní roli v sesazení panovníka, zdá být prohlášení, objevující se na počátku textu královi rezignace. Panovník se sice v textaci dobrovolně vzdává svého nároku, když deklaruje, že „[se] shledává [...] neschopným [...] vládnout“ a dále se vzdává práva jakkoliv se protivit takovému „vzdání se, odstoupení, zřeknutí se“ se svého úřadu, avšak uvádí, že „[...] si zaslouží být sesazen.“⁴⁴ Dochází zde tedy ke konfliktu mezi panovníkovou rezignací a sesazením. S prvkem svržení z trůnu, není zcela zřejmá právní povaha tohoto aktu, avšak dalo by se říci, že se jedná o právní akt svého druhu. Parlament by nicméně takovým aktem aktivně zasahoval do rozhodování o osobě panovníka, a tím i nepřímo o nástupnictví. Zajímavým v této otázce by bezpochyby bylo porovnání abdikace Richarda II. s odstoupením Eduarda II.

Sesazení panovníka bylo považováno za první krok k vládě nového krále. Tento akt měl sice „podporu“ v dřívějším rozhodnutí podobného případu, ale zároveň se nejednalo o pravomoc dosadit na trůn jiného krále. Rozličnost těchto dvou případů ční v právním následnictví.

Eduard II. měl legitimního syna, jenž měl na základě práva primogenitury dříve či později získat královský titul a s tím spojené pravomoci. Nástupnictví Eduarda III. mělo tedy oporu v právu. Naproti tomu Richard II. měl ustanovené dědice parlamentním zákonem. Koruna by tedy měla podle práva připadnout tímto nástupcům, neboť anglické právo od dob Viléma Dobyvatele neužívalo volbu krále, jakožto nástupnický titul. Parlament neměl pravomoc o této věci rozhodnout, a přisvojení si práva zvolení panovníka by bylo založeno čistě na svévoli. Jednou vyřčené rozhodnutí ve věci vytvořilo precedent, jenž mohl být následován. Otázkou ovšem zůstává, zda svržení panovníka, jako takové, respektive, jestli proces takového aktu byl legální? Odpověď by zcela jistě

---

⁴⁴ 'Henry IV: October 1399, Part 1', *Parliament Rolls of Medieval England*, nahlíženo 14. března 2019

přinesla psaná ústava, která by bezpochyby zakotvovala právní úpravu nástupnictví na trůn, ta však chyběla.

Richardovým sesazením, zůstal nejen panovníkův trůn na zasedání parlamentu ve Westminsteru, ale i královský titul neobsazený. Jindřich z Bolingbroke, jenž se účastnil tohoto zasedání, na základě dědického nároku po svém otci, učinil první krok k získání koruny, když měl vstát ze svého křesla, pokřižovat se a pronést, že ve jménu Božím vznáší nárok na anglické království a korunu. V této své proklamaci poukázal na porušování zákonů země i špatnou vládu a odkázal se na pokrevní nárok na trůn po Jindřichovi III., na jehož základě byl seslán Bohem, aby jej získal. Následně byli přítomní lordi světští i církevní vyzváni k vyjádření se k Jindřichovu nároku, odpovědí byl všeobecný souhlas, aby se stal králem.⁴⁵

Jindřich IV. si právo na korunu nárokoval na základě pokrevního práva. Nový král si byl vědom postavení svého otce v rodové linii, což činilo jeho nárok na trůn slabý. Z toho důvodu se rozhodl předložit parlamentu a odvodit své právo z matčiny strany. Blanche z Lancasteru byla dcerou Jindřicha, 1. vévody z Lancasteru a zároveň vnučkou Edmunda, 1. hraběte z Lancasteru⁴⁶. Lancasteři pro získání podpory své věci tvrdili, že Edmund byl ve skutečnosti starším ze dvou synů Jindřicha III. a měl tudíž nárok zdědit korunu. Svým otcem byl však postaven na druhé místo, z důvodu svého postižení, a namísto něj upřednostněn a korunován jeho bratr Eduard. Tím vznikla legenda o Edmundovi, která se ovšem nezakládala na pravdě a nemohla podpořit Bolingbrokův nárok na trůn.⁴⁷ Jindřich z Bolingbroke tedy přidal další důvod, který měl předejít lepší právní titul nového krále. Richard II. byl, i přes všechna obvinění, po pokrevní linii stále považován za právoplatného krále. Jediný způsob, jak změnit právní postavení bývalého panovníka bylo jeho prohlášení za nemanželského syna. Richard měl být na základě zvěstí, zaznamenaných do kroniky Adamem Uskem, nelegitimním potomkem. Za jeho otce nebyl považován Černý princ z Walesu, nýbrž neznámý kanovník z Bordeaux, což mělo odůvodňovat Richardovu zahraniční politiku a vytoužený mír s Francií.⁴⁸ Byl-li Richardem II. určen následník, pak by na trůn měl nastoupit zákonem uznaný nástupce a nikoliv Jindřich z Bolingbroke.

⁴⁵ WYLIE, James. *Herrington. History of England under Henry the Fourth: Vol.I.* London: Logman, Greens and Co., 1884, str. 14-15

⁴⁶ Viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

⁴⁷ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother.* 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 15-16

⁴⁸ EDLIN, T.P.J. *The Crouchback Legend Revisited, náhled 14. 2. 2019, str. 6*

Vyloučíme-li tedy legendu o Edmundovi, pak dojdeme jednoznačně k závěru, že Jindřichovo právo po matce nepoživalo přednosti a legitimní nárok svědčil potomkům Lionela z Clarence

Bolingbroke však neměl v úmyslu se trůnu vzdát. Nezbyvalo by mu tedy nic jiného, než se spokojit s právním nárokem nástupnictví na základě dobytí území. Královský titul, jak byly tradičně označovány akty ospravedlňující panovníkův nárok na trůn, explicitně vylučuje získání koruny Jindřichem na základě dobytí území. Důvodem byla bezpochyby nejistota postavení na trůně, spojená s uplatněním tohoto právního titulu, zároveň se ale mohlo jednat o upozornění na legalitu parlamentního aktu ukládajícího mu vyhoštění. V souvislosti s parlamentní jurisdikcí v záležitostech velezrady, došlo ke zrušení institutu "Appeals of Treason" a tím i odnětí soudních pravomocí. Na základě petice občanů bylo uzákoněno, že všechna soudní řízení projednávající trestný čin zrady, budou od nynějška probíhat výlučně u standardních soudů, respektive u specializovaného "Court of Chivalry." Jindřichův parlament se na svém zasedání zabýval i otázkou bývalého krále, když bylo uzákoněno jeho uvěznění.⁴⁹

Takový akt samotný se zdá být v rozporu s právem, neboť Richard II. byl v tu dobu soukromou osobou a neexistoval žádný čin, z něž by jej bylo možné obvinít. Sesazený panovník byl tedy uvězněn v rozporu s ustanoveními Velké listiny svobod. Richard II. se nedopustil žádného jednání, jež by ospravedlňovalo takový akt, navíc ještě s důrazem uzákonění parlamentem. Uvěznění kdysi pomazaného krále je tedy zcela zjevně protiprávní.

Parlament nicméně pouze potvrdil Jindřichův nárok na trůn. Nejednalo se o určení, neboť k takovému aktu neměl pravomoc. Učinil-li by tak, pak by vznikl precedent volby panovníka. Nový král by nechtěl případnou možnost volby připustit. Nejen, že tak neučinil parlament, ale nedošlo k jeho určení ani lidem, na rozdíl od yorkských králů, jak si ukážeme dále. Byl-li by králem zvolen, pak bylo snadné jej i sesadit, a to stejnou vůlí, která mu nárok na trůn přiznala. Jindřichův královský titul a celý nárok byl tudíž postaven na legendě.

Potvrzením jeho práva se však stala až korunovace. Jindřich měl být pomazán dávno zapomenutým, avšak nově nalezeným olejem, jenž měl být darován

---

⁴⁹ TOMLINS. Thomas. Edlyn. *The Statutes at Large: from Magna Charta to the Union of the Kingdoms of Great Britain and Ireland VOL II.*, London: George Eyre and Andrew Strahan, 1809, str. 204-206

samotnou Pannou Marií svatému Tomášovi z Canterbury⁵⁰. Tomáš se měl jedné noci modlit k Panně Marii a ta mu měla darovat svatý olej, jímž měli být korunováni angličtí králové. Ti, kdož s ním byli korunováni, měli získat zpět ta území, o něž přišli jejich předchůdci na anglickém trůně. Jindřich IV. si chtěl pomazáním tímto svatým olejem při korunovaci zajistit pevnou pozici na trůně. Král si byl vědom slabého nároku a to, co mu chybělo po rodové linii, měl v úmyslu vykompenzovat božím požehnáním v podobě pomazání tímto svatým olejem. Na základě dochovaných důkazů měl být tímto posvátným olejem pomazán nejen Jindřich IV., nýbrž i další dva králové z jeho rodu.⁵¹

Od Jindřichova nástupu na trůn proběhlo několik povstání, přičemž nejvýznamnějším bylo tzv. "Epiphany Rising", pojmenované podle církevního svátku zjevení Krista, kdy mělo dojít k sesazení Jindřicha IV.⁵² Rebelie vyvolané Richardovými příznivci, v krátké době po jeho sesazení, znamenaly hrozbu pro lancasterský trůn. Samotné svržení Richarda II. nebylo dostatečným důvodem, aby přišel o podporu. Problém však tkvěl v jeho závazku vůči lidu, nebo možná „kontraktu“ s parlamentem. Součástí abdikace bylo prohlášení vzdání se svých práv a vyloučení jejich opětovného nabytí do budoucna. Dokud byl svržený král naživu, tak představoval pro Lancastery faktické nebezpečí. Jindřich IV. tedy potřeboval dostat Richarda do míst, kde by bylo nesnadné jej osvobodit a dosadit zpět na trůn. Anglické právo znalo již precedent abdikace krále, otázkou ovšem zůstává, jak by bylo legálně vyřešeno případné zrušení abdikace, nastoupil – li by sesazený král opět na trůn. S největší pravděpodobností by došlo k uplatnění známé legislativní procedury pro zrušení parlamentního zákona, čímž by parlament získal další významnou pravomoc i svrchovanost nad panovníkem.

Richard II. zemřel nedlouho po svém uvěznění na hradě Pontefract. Trvalou hrozbou pro lancasterský trůn zůstával i nadále rod Mortimerů, což se později ukázalo za vlády jeho syna i vnuka. Za života Jindřicha IV. měli Mortimerové dva přímé mužské dědice, kteří mohli zdědit anglickou korunu a z toho důvodu byli pro krále i jeho potomky nebezpeční.⁵³ Oba byli pod dohledem Lancasterů, to mělo představovat dostatečně účinné opatření, jak nejefektivněji eliminovat

---

⁵⁰ Tomáš z Canterbury též Tomáš Becket

⁵¹ LEGG, Leopold.George.Wickham. *English Coronation Records*. 1.vyd Westminster:Archibald Constable & Co., 1901, str. 169-171

⁵² WYLIE, James.Herrington. *History of England under Henry the Fourth: Vol.I*. London: Logman, Greens and Co., 1884, str. 93

⁵³ Viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

možnost jejich případného nástupu na trůn. Jindřich IV. však proti potomkům svého strýce Lionela z Clarence neprovedl již žádná další opatření. Pravděpodobně proto, že neměl žádný zákonný důvod, aby mohl jakkoliv jinak zasáhnout.

Přestože byl králem již pár let a s ohledem na povstání, ač úspěšně potlačená, si Jindřich IV. musel být vědom nezbytnosti určit svého nástupce. To se rozhodl učinit na parlamentním zasedání v roce 1407. Parlament potvrdil, dle zákonné posloupnosti i zvyků království, Jindřichova nejstaršího syna jako dědice ve formě parlamentního zákona. Textace upravovala následnická práva tak, že v případě smrti následníka trůnu bez mužského dědice, nenastoupí žádná z jeho případných dcer, nýbrž další mužský dědic v linii. Tím by tedy byl další ze synů Jindřicha IV. Thomas. Ustanovení dědičného nároku pouze po mužské linii, je tedy v rozporu s právem common law a představuje určité ospravedlnění právoplatnosti vlastního nároku i uzurpace koruny. Tento zákon však neměl dlouhého trvání, neboť již v prosinci téhož roku, tedy šest měsíců po přijetí parlamentního zákona, byl učiněn dodatek k původnímu znění. Následnictví po princovi Jindřichovi [budoucí Jindřich V.] mělo pokračovat v jeho potomcích a to bez ohledu na pohlaví.⁵⁴ Proč najednou změnil král názor lze jen těžko soudit, neboť připuštěním ženské linie, která právně nebyla v Anglii ani tak z nástupnictví vyloučena, svým způsobem potvrdil dědičný nárok Mortimerů. Důležité je si nicméně uvědomit, že původní textace zákona vytvářela do budoucna nebezpečný precedent pro nástupnictví na anglický trůn a jejím potvrzením by Jindřich IV. mohl v budoucnosti vydědit své potomky a právo by přešlo na nejbližšího mužského příbuzného. Důvodem však mohla být také obava z možného nastoupení na trůn jeho nelegitimními sourozenci, rodem Beaufortů. K zamezení této možnosti mělo dojít prostřednictvím změny zákona legitimujícího Jindřichovi nevlastní sourozence, jak si ukážeme v příslušné kapitole.

Jindřich IV. si před koncem života zajistil to, co bylo pro každý rod nejdůležitější, jistotu, že jeho pokrevní linie bude i nadále setrvávat v následnictví. Trvalost královského titulu potomkům rodu Lancasterů byla právně zajištěna parlamentním zákonem. Jindřich IV. získal korunu na základě nejistého nebo při nejmenším

---

⁵⁴ AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line that Captured the Throne*. 2.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4, str. 80

nejasného právního titulu, neboť ač byl předchozí král Richard II. sesazen, stále měl určené následníky trůnu, Clarencovi potomky. Uznal-li Jindřich svůj nárok na základě pokrevního práva po matce, který byl založen toliko na legendě, pak by potomci vévody z Clarence byli i nadále právoplatnými dědici koruny. V době Jindřichovi smrti přešel Clarencův/Mortimerův nárok na dalšího mužského dědice rodu. Tím byl Richard, 3. vévoda z Yorku, otec budoucích králů z rodu Yorků Eduarda IV. a Richarda III.

Právním aktem nástupnictví zpochybnil Jindřich IV. legitimitu lancasterského nároku na anglický trůn, přičemž ujmutím se koruny došlo k vytvoření nového právního precedentu. Především ale vzešly z jeho jednání zárodky budoucího konfliktu, později označovaného jako války růží.

3.1.2 Problematika nástupnictví za vlády Jindřich V.

Po smrti prvního lancasterského krále nastoupil na trůn nejstarší z jeho synů a nositel stejného jména. Právní nárok Jindřicha V. spočíval na dědickém právu po otci, uznaném parlamentním zákonem. Jindřichova pozice při nástupu na trůn byla silnější, než předtím jeho otce. Nový král byl ambiciózní a rozhodl se vést válku s Francií, za účelem získání koruny.

Jindřich V. se rozhodl vyplout k francouzským břehům dva roky po korunovaci. Jindřich však netušil, že zatímco se připravoval na válku s Francií, někteří šlechtici proti němu připravovali spiknutí, které později vešlo do dějin jako „Southamptonské spiknutí“. Cílem rebelie bylo dosadit na trůn právoplatného dědice z rodu Mortimerů. Do čela tohoto povstání se postavil Richard, hrabě z Cambridge, manžel nejstarší dcery Rogera Mortimera a otec Richarda, vévody z Yorku. Povstání však bylo odhaleno a hrabě z Cambridge byl popraven.⁵⁵

Jednání Richarda z Cambridge bylo jednoznačně zradou, a to na základě Treason Act, který se okamžikem zrušení soudní pravomoci parlamentu stal jediným zákonem, na jehož základě mohla být osoba odsouzena. Důsledek však mohl být mnohem vážnější, neboť na hraběte mohl být uvalen Act of Attainder, jenž by ve svém důsledku zbavoval jeho potomky následnického práva na trůn. Důvodem

---

⁵⁵ MOWAT, Robert. *Balmain. Henry V.* 1. vyd London: Constable&Company LTD., 1919, str. 124-126

neuložení kumulace sankcí mohla být skutečnost, že sám Cambridge byl potomkem nejmladšího ze synů Eduarda III. a pravděpodobnost možného nástupnictví jeho potomků se zdála být mizivá, či možnost, že sám hrabě Richard nebyl legitimním synem.

Jindřich V. strávil většinu svého života válčením, především proto, že se dle anglického práva domáhal francouzské koruny na základě dědického práva po matce. Stalo se tak v rámci dlouholetého válečného konfliktu, označovaného jako Stoletá válka. Právním legálním problémem tohoto nároku bylo, že ve Francii platilo sálské právo, které na rozdíl od anglického práva nepřipouštělo dědění po ženské linii. Jindřich V. si francouzskou korunu přesto právně zajistil. Stalo se tak podepsáním smlouvy z Troyes, v níž byl označen za dědice francouzského trůnu a v jehož nástupnictví měli následovat jeho potomci, narození z manželství s dcerou krále a královny Francie, princeznou Kateřinou z Valois.⁵⁶

Jednalo se tedy o mezinárodní smlouvu upravující nástupnická práva anglických králů. Podepsáním této dohody tedy dochází k vytvoření dalšího precedentu, jenž umožňoval „převod“ následnictví na základě konsenzu dvou sobě rovných subjektů. Anglické právo takovou možnost neznalo, zároveň ji ale ani nevylučovalo. Nejistá tedy zůstává otázka legitimacy tohoto právního aktu dle francouzského práva. Účinnost této smlouvy splývala s okamžikem platnosti, k níž došlo podepsáním ze strany vládnoucích panovníků a ratifikací příslušných státních orgánů obou států. Problematika sjednocení dvou zemí pod vládu jednoho panovníka měla však mnohem větší dosah, než by se mohlo na první pohled zdát. Klíčovou legální otázkou bylo určení právního řádu, dle něž se práva a povinnosti obyvatel nově získaného anglického území měly řídit.

Smlouva z Troyes je uvozena preambulí, za níž následují ustanovení upravující manželství anglického krále s Kateřinou z Valois a především dochází ke změně následnických práv. Uzavřením výše zmíněného sňatku se stanovuje právní začlenění Jindřicha V. a jeho dědiců do nástupnické linie na francouzský trůn.

---

⁵⁶AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line that Captured the Throne*. 2.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4, str. 110 et 132

Anglickému králi byla zároveň svěřena správa francouzského území, avšak koruna zůstávala až do smrti Karla VI. francouzskému králi.⁵⁷

Textace tohoto aktu tedy legálně vydělila francouzského dauphina z následnictví, zároveň však nedochází k porušení účinného sálského práva, neboť práva na francouzský trůn nepřejdou na anglického krále okamžikem právní události manželství, nýbrž na základě účinnosti kontraktu, avšak s odkládací podmínkou. Z právního hlediska je nicméně zajímavé i ustanovení upravující doživotní vládu francouzského krále. S ohledem na formulaci předmětného článku, lze bezpochyby legitimně dovozovat, že jakýkoli akt ze strany Jindřicha V. směřující proti životu krále Karla VI. by zakládal porušení této smlouvy, v jejímž důsledku by smluvní strany přestaly být tímto kontraktem vázány.

Zástupci obou království se zároveň dohodli na trvání účinnosti francouzského práva na nově získaném anglickém území a také na věčném trvání míru mezi těmito odvěkými rivaly. Obě země byly tedy sjednoceny pod osobou stejného panovníka, nadále však zůstávaly jako individuální suverénní státy s odlišnými právními řády.⁵⁸ Toto uspořádání je zcela logické, protože Angličané získali francouzskou korunu uzavřením smlouvy a tudíž se nedá předpokládat, že by Francie dobrovolně přijala anglické právo. O jinou situaci by se jednalo, kdyby došlo k dobytí francouzského území, neboť středověké právo v tomto případě předpokládalo změnu právního řádu dle dobyvatele. S ohledem na znění článku, deklarujícího suverenitu obou států, lze tedy předpokládat, že v rámci této nově vzniklé unie docházelo i nadále k uzavírání mezinárodních obchodních smluv, stejně jako tomu bylo doposud. Výjimkou bylo tedy pouze ustanovení upravující mírové uspořádání mezi oběma státy. Co se týká bilaterálních spojeneckých smluv, jejichž obsahem bylo příslibení vojenské pomoci v případě napadení jiného státu, lze zcela jistě dovozovat, že jejich uzavření bylo založeno na individuálním souhlasu parlamentu každého z těchto dvou království.

Na základě této smlouvy tedy nejen, že připadla francouzská koruna dynastii Plantagenetů, ale v první řadě byl do anglického právního řádu včleněn precedent kontraktní úpravy následnických práv.

---

⁵⁷ OGG, Frederic. Austin. *A Source Book of Medieval History*. New York: American Book Co., 1907, str. 443.

⁵⁸ MOWAT, Robert. Balmain. *Henry V*. 1. vyd London: Constable & Company LTD., 1919, str. 234-236

Kateřina, v té době již královna, porodila Jindřichovi V. rok po svatbě dědice obou korun, jež byl pojmenován po otci a jeho lancasterských předcích tradičním jménem - Jindřich.⁵⁹ Jindřich V. musel doufat, že jeho dědic bude stejně vojensky schopný jako on sám a jeho otec, aby si trůn pro rod Lancasterů udržel. Podle pověsti, měl král po narození malého Jindřicha na hradě Windsor sdělit své obavy o budoucnost rodu Lordu kancléři, kdy měl uvést, že zatímco on sám vládl krátce, tak získal mnoho. Takové tvrzení mohlo být odkazem na získání francouzské koruny. Synovi však „nepředpověděl“ slibnou budoucnost, neboť Jindřich VI. měl sice dlouho vládnout, avšak výsledkem jeho vlády měla být ztráta všeho.⁶⁰ Ať už byl tento příběh pravdivý či ne, tak skutečně podobně skončila lancasterská vláda nad Anglií, jejíž korunu získal pro sebe a své potomky Jindřich IV.

3.2 Jindřich VI.

Jindřich VI. se narodil necelý rok před smrtí svého otce a v době jeho korunovace od něj všichni bezpochyby očekávali, že bude silným panovníkem a dobrým válečníkem, jako jeho otec a děd. Nikdo však tenkrát netušil, že bude posledním přímým lancasterským dědicem, který bude nosit anglickou korunu. Ve věku pouhých devíti měsíců se stal Jindřich VI. de facto anglickým a francouzským králem a očekávala se tudíž několikaletá vláda protektora či regentské rady. Anglické právo nicméně znalo právní základ obou právních titulů.

Umírající král si však ještě na smrtelné posteli přál sestavit vládu, která měla spravovat záležitosti království v době synovi nedospělosti. Tato otázka se rozdělila na tři samostatné právní okruhy. Prvním bylo poručnictví nad nedospělým králem a následně bylo třeba určit osobu, jež měla spravovat Francii. Stěžejním bodem však byla vláda v Anglii. Jindřich V. se rozhodl svěřit tyto úřady především svým bratrům a šlechticům oddaným lancasterské dynastii.⁶¹

Záležitosti království byly po celou dobu královy nedospělosti spravovány radou, jež byla součástí parlamentu. Na základě souhlasu rady byl určen králův strýc Humphrey z Gloucesteru, coby protektor. Vláda protektora byla klasický právním institutem, jenž našel své uplatnění v případě nedospělosti či neschopnosti krále

---

⁵⁹ AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line that Captured the Throne*. 2.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4, str. 138

⁶⁰ MABEL, Elizabeth.Christie. *Henry VI*. 1.vyd London: Constable&Company LTD., 1922, str. 2

⁶¹ MABEL, Elizabeth.Christie. *Henry VI*. 1.vyd London: Constable&Company LTD., 1922, str. 4-5

vládnout. Vévodovi náležel tento úřad, v případě absence jeho staršího bratra, na základě dědického práva i dle poslední vůle zemřelého krále. Právní nárok tohoto postavení čněl, stejně jako v případě nástupnických práv, v obecné úpravě intestátní posloupnosti dědického práva. Sféra vládnutí tedy zůstala rozdělena do výše zmíněné tripartity, kdy protektorovi náležely pravomoci v oblastech vojenství, a regentství Francie bylo svěřeno dalšímu ze strýců krále, Janovi z Bedfordu. Problém ovšem čněl v požadavku Humphreyho z Gloucesteru na získání regentství. Parlament posoudil takovou žádost na základě práva země, dosud existujících precedentů i v kontextu s testamentem zemřelého krále. Anglické právo neznalo precedent přiznání významnějších pravomocí na základě žádosti. Nebylo tedy jisté, jaký orgán by byl oprávněn si rozhodovací pravomoc nárokovat. Sensu largo se jednalo o stejný případ, jako rozhodnutí o královském titulu. Přiznání této pravomoci nemělo tedy zákonnou oporu a navíc bylo v přímém rozporu se zákonnou úpravou dědického práva i poslední vůle. Na základě toho, pak byla explicitně vyloučena možnost regentské vlády mladšího z králových strýců.⁶²

Rada tedy byla autonomním orgánem, jenž si de facto přisvojil spolu s parlamentem panovnické pravomoci. Došlo také k modifikaci v oblasti rozhodování o jejím sestavení. Doposud byla tato záležitost v kompetenci panovníka, v době králova dětství však rada určila nový princip volby svých členů. Parlament posvětil tomuto orgánu pravomoc výběru členů na základě vlastního rozhodnutí. S ohledem na hrozbu spočívající v nástupnictví Mortimerů, složili všichni členové rady přísahu jednoty a věrnosti Jindřichovi VI. a tento akt byl vepsán do parlamentních záznamů, což znamenalo jeho legální uznání. Mortimerovým dědicem byl Richard, 3. vévoda z Yorku, který po smrti svého děda Edmunda, vévody z Yorku zdědil navíc i titul a majetky náležející do yorkského vévodství, a který byl považován za Jindřichova následníka. Král převzal své pravomoci dovršením 18. roku života, čímž oficiálně skončila de iure protektorátní vláda rady, nestalo se tak však skutečně, neboť Jindřich VI. nevládl, pouze dobrovolně přejímal veškerá rozhodnutí rady za svá.

V průběhu let se začala zhoršovat politická situace ve Francii, kdy Anglie začala postupně ztrácet části území. Celá situace vyústila v požadavek dauphina, aby se

---

⁶² DURHAM, F.H. *English History Illustrated from Original Sources (1399-1485)*. London: Adam and Charles Black, 1902.,str. 106-107

Jindřich VI., jenž byl v deseti letech korunován francouzským králem, vzdal koruny. Anglický král tuto možnost odmítl a s ohledem na účinnost Smlouvy z Troyes dodržoval mír mezi oběma zeměmi. Politickou situaci mohlo vyřešit jedině manželství a narození dědice obou trůnů. Novou anglickou královnou se stala neteř Karla VII. z francouzského rodu Valois, Markéta z Anjou.⁶³

Po smrti králových strýců, jež měli v nástupnické linii postavení heir presumptive, přešlo toto právo, na základě legitimního nároku a práva common law i zvyků království, jež byly součástí anglického práva, na Richarda z Yorku. Opozicí tohoto práva byla královna, jež preferovala králova nevlastního bratra vévodu ze Somersetu. Problematika nástupnictví byla jedním z hlavních bodů parlamentního zasedání v roce 1451. Parlament se souhlasem lidu jednoznačně preferoval vévodu z Yorku. Somerset navíc nemohl být právně uznán ani považován za následníka trůnu, neboť rodová linie Beaufortů byla z dědictví koruny vyloučena aktem Jindřicha IV. Střet právních nároků Yorka a Somersetu se tedy staly příčinou rivality mezi oběma vévody.⁶⁴

Další problémy a nepokoje související se špatnou vládou Jindřicha VI. však pokračovaly, tentokrát propukly na jihu Anglie i v Irsku. Výsledkem byl pochod na Londýn a vydání proklamace, v níž krále obviňovali z obklopování se chamtivými rádci, porušování práva, a nesplácení svých dluhů. Podobná situace vyústila půl stoletím před tímto povstáním v sesazení krále. Institut žaloby u parlamentu, jenž využili Lords Appelant, již legálně neexistoval a nebylo jej tedy možné využít. Precedent svržení panovníků byl na rozdíl od toho všeobecně známý. Lid nepožadoval Jindřichovo sesazení, ale změnu královských rádců. Tím měl být vévoda z Yorku a další, kteří byli explicitně v proklamaci jmenováni. Richard z Yorku měl podporu lidu, Somerset se těšil přízni krále. Celá situace vyústila v sestavení armády Yorkem, kterou na základě příslibu panovníka ihned rozpustil. Vévoda byl však podveden a donucen veřejně přísahat věrnost Jindřichovi VI.⁶⁵

---

⁶³ LEWIS, Matthew. *Richard, Duke of York: King by Right*. 2.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2017. ISBN 978 1 4456 7203 8, str. 100-105

⁶⁴ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother*. 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 18- 23

⁶⁵ CLARK, K. L. *The Nevills of Middleham: England's Most Powerful Family in the Wars of the Roses*. 1.vyd Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6365 7, str. 62-71

Verbování vojska, za účelem vedení války proti králi bylo jedním z činů, jež bylo zákonem Treason Act považováno za zradu. Důsledkem takového jednání měl být soudní proces a vynesení obviňujícího či osvobozujícího rozsudku. K takovému řízení v Yorkově případu nedošlo, namísto toho byl pouze implicitně uznán za zrádce. O tom svědčí znovu složení přísahy panovníkovi, neboť ve středověku byl jednou složený slib věrnosti považován za trvalý. Stále účinný právní předpis však nestanovoval, kdo byl příslušný k předložení případu zrady soudu. Lze tedy předjímat, že jednalo-li se o útok na osobu panovníka, pak tato pravomoc náležela králi či parlamentu.

Problematika vlády musela být opětovně řešena v roce 1453, kdy král upadl do katatonického stavu a nebyl schopen spravovat záležitosti země. Ve středověku byla potřeba schválení každého rozhodnutí vlády panovníkem. Nebyl-li král schopen vládnout, nebyl nikdo, kdo by schvaloval rozhodnutí, která byla pro chod země nezbytná. Markéta z Anjou požadovala uznání sebe jako regentky za svého manžela a syna. Taková situace by bezpochyby byla přijatelná v rodné Francii, kde žena jako regentka již několikrát vládla. V Anglii se však setkala s nesouhlasem. Parlament však musel určit osobu, jíž bude svěřena vláda země. Tato osoba disponovala pravomocemi panovníka, avšak jeho moc byla omezena královskou radou. Protektor byl nicméně hlavní osobou v radě a měl tudíž právo ovlivňovat její členství. Lordem Protektorem byl zvolen Richard z Yorku. Yorkova protektorátní vláda nad královstvím byla úspěšná a obavy z markantních změn na pozicích v radě nebyly naplněny. Výjimkou byl pouze Somerset.⁶⁶

Stěžejní událostí Jindřichovi vlády bylo vznesení nároku na trůn Yorkem o dva roky později, na základě rodového práva. Přestože Jindřich VI. nastoupil na trůn z právního titulu dědického nároku, jednalo se vlastně v prvopočátku o uzurpaci moci. Precedentem parlamentního zákona, jenž přiznával Yorkovi korunu se stala Smlouva z Troyes. Podmínky v něm stanovené byly taktéž nadmíru podobné, neboť Jindřich VI. měl vládnout jako král až do své smrti a po něm přešlo nástupnické právo na trůn Mortimerovým potomkům.

Richard z Yorku zemřel v bitvě u Wakefieldu, avšak na základě intestátní posloupnosti, zakotvené v common law, přešlo nástupnické právo po rodové linii na jeho nejstaršího syna, který byl o rok později korunován anglickým králem.

---

⁶⁶ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 35-36

Tím okamžikem pozbyl platnosti královský titul Jindřicha VI. Dalo by se tedy presumovat, že se korunovací nového panovníka stala z lancasterského krále, tak jako ze sesazených panovníků před ním, soukromá osoba.

Klíčový právní problém pro parlament vyvstal znovu nastolením vlády Jindřicha VI. Anglické právo znalo precedent sesazení panovníka, nejednalo se o však jakkoliv zákonem upravený proces, jenž by určoval nastolení nové osoby do královského úřadu. Významnější otázkou se tedy stalo určení právoplatného panovníka. Parlament se dlouhodobě snažil získat pravomoc v ustanovování krále a tyto snahy přetrvaly po celé 15. století. Porovnáme-li však dosazení na trůn Eduarda III., Jindřicha IV. a nyní i Jindřicha VI., jednoznačně dospějeme k názoru, že ve skutečnosti nedošlo ani v jednom z případů k parlamentní volbě krále. Reálně došlo pouze ke schválení nástupnických titulů příslušným zákonem až po korunovačním aktu, což znamená, že pravomocí určení panovníka nikdy nedisponoval. Parlament byl až do nastolení vlády Eduarda IV. orgánem, jenž pouze vyjadřoval svoji vůli k uznání nástupnictví, jak je zjevné z „vnucení“ vlastního nároku Jindřichem IV. Na základě výše zmíněného lze tedy dojít k závěru, že parlament toliko potvrzoval panovnické právo v okamžiku, kdy byla osoba již de facto králem, a tudíž se jednalo o *fait accompli*.

Ze zasedání tohoto Jindřichova parlamentu se nám nedochovaly žádné záznamy, lze však legitimně předpokládat, že kromě tradiční problematiky financí bylo předmětem jednání určení královského titulu. Zákonem tedy muselo být stanoveno odnětí koruny Eduardu IV. a její navrácení Jindřichovi VI. Znovunastolení bývalého krále nebylo nikdy v historii právně řešeno, a s chybějící ústavou, která by mohla být vodítkem, zůstala tato situace na zvážení parlamentu.

Nelze s jistotou říci, jaký právní titul pro Jindřichovo opětovné nástupnictví na trůn byl parlamentem určen za legitimní.

Volba, jejíž nejobecnější zárodky lze spatřovat v uznání nároku Jindřicha IV. Tuto možnost by bylo možné vyloučit a to především s ohledem na skutečnost, že Jindřichův nárok byl uznán pouze implicitně v podobě přísahy věrnosti vybranou částí anglické šlechty, nikoliv parlamentem. Nástupnictví na základě rodové linie by nebylo legálně možné, a to s ohledem na zákony parlamentu, kdy bylo explicitně stanoveno, že lancasterská vláda byla od prvopočátku uzurpací a také ustanovení, jež znemožňovalo získání koruny jakémukoliv

potomkovi tohoto rodu. Z legálního pohledu je zcela nezbytné poznamenat, že žádný z těchto zákonů nebyl nikdy zrušen, a tudíž byly stále v účinnosti. V komparaci těchto parlamentních zákonů s Treason Act by mohla vyvstat otázka, kdo z králů byl vinen zradou, Jindřich VI. či Eduard IV.? S tím souvisí otázka právního titulu dobytí území. Jindřich VI. byl parlamentním zákonem z doby vlády Eduarda IV. uznán vinným ze zrady a byl na něj i jeho syna uložen Act of Attainder. Lancasterský král, ani jeho potomek se tedy nemohl legálně stát panovníkem a jeho znovunastolení bylo považováno za uzurpaci moci. Přesto, že se zdá být tento právní titul nástupnictví Jindřicha VI. jako jediný legitimní, nelze bez existujícího parlamentního zákona s jistotou říci, na základě jakého práva získal staro-nový lancasterský král korunu.

Další záležitostí, jež musela být parlamentem bezpochyby řešena, bylo nástupnictví na trůn po králi Jindřichovi VI. O této záležitosti se dozvídáme z jediného právního pramene, jímž byl Act of Attainder proti Jiřímu z Clarence. Součástí dohody, o znovu nastolení lancasterské vlády, mezi bývalou anglickou královnou Markétou z Anjou a lordem Warwickem mělo být upraveno nástupnictví na anglický trůn. Lze tedy, s ohledem na výše uvedený dokument, s velkou mírou pravděpodobnosti předpokládat, že tato dohoda získala legální podobu. Act of Attainder měl obsahovat textaci, ustanovující Jiřího následníkem trůnu po smrti Jindřicha VI. a jeho syna, a figuruje jako jedno z obvinění proti vévodovi z Clarence. Jiří měl získat dokument vydaný „pod velkou pečeti Jindřicha VI., zesnulého a ne právem [označovaného] za krále, jenž obsahoval ujednání, kdysi uzavřené mezi vévodou a Markétou, [...], mezi nimiž bylo i takové [ustanovení], že pokud zemře Jindřich i Eduard, jeho prvorozený syn, bez mužských dědiců ze své krve, poté vévoda [z Clarence] a jeho dědicové budou [korunováni] králem Anglie.“ Důležité je také uvést, že uvedení faktu, kdy byla listina opatřena velkou pečeti panovníka, svědčí o právní síle tohoto dokumentu, neboť pouze zákony parlamentu byly vydávány „pod velkou pečeti.“ Tento dokument měl Jiří „držet v utajení, bez vědomí krále“, aby jej následně použil k prokázání svého nástupnického práva.⁶⁷

Zajistit trůn pro Lancastery do budoucna mohl Eduard z Lancasteru, syn Jindřicha VI., vítězstvím v bitvě proti Eduardu IV. Nechtěl-li by odvodit svůj nárok

---

⁶⁷ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother*. 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 189-193

na základě dobytí území, pak by nesměl žít žádný dědic z Mortimerovi linie. Získat korunu se Eduardovi z Lancasteru nepodařilo a Jindřich VI., který byl do yorkského vítězství u Barnetu považován za krále, se následně opět stal osobou soukromou.

Vláda Jindřicha VI. je všeobecně vnímána, jako neúspěšná, zapomíná se však, že právě v této době došlo k významným modifikacím v dělbě moci mezi parlamentem a panovníkem. Přesto, že občané ovlivňovaly parlamentní rozhodování již v době před vypuknutím válek růží, a to specifikací kritérií pro legální určení zvyklosti užívané v království, tak až do vlády posledního lancasterského krále nebyly oficiálně seskupeny v parlamentní komoře. První zmínky o rozdělení parlamentu na dvě komory pocházejí z roku 1450. Soudci, jež byly do té doby součástí tzv. "Estates of Realm", se stali členy královské rady. V této době byly také oficiálně ustaveny tři stavy, skládající se z duchovenstva, šlechty a občanů a nově se také ustálila formulace specifikující rozdělení moci mezi panovníka a jeho "Three Estates of Realm" v rámci parlamentu.⁶⁸

3.3 Právní legitimita následnictví Eduarda z Lancasteru

Narození dědice trůnu mělo vyřešit mocenské boje o trůn mezi vévody z Yorku a Somersetu. Zcela jistě by se tak i stalo, nebýt Jindřichovi nemoci v době narození syna.

Po osmi letech od uzavření sňatku, kdy zůstával královský pár bezdětný, se jim v roce 1453 narodil syn na svátek svatého Eduarda Vyznavače, a proto byl pojmenován Eduard. Dědic trůnu musel být obligatorně podle práva uznán svým otcem, a zároveň mu mělo být dáno králem požehnání. Jindřich VI. však nebyl z důvodu své nemoci schopen ani jednoho. I přesto však byl Eduard investován princem z Walesu, titulem, který tradičně náleží následníkovi trůnu. Narození dědice se očekávalo dlouho, nedlouho poté se nicméně začaly rozšiřovat zvěsti o princově nelegitimitě.⁶⁹

Vezmeme-li v úvahu možnost, že Eduard z Lancasteru nebyl synem Jindřicha VI., pak nemohl legálně zdědit korunu a byl z nástupnictví vyloučen. Prokázat

---

⁶⁸ JOLLIFFE, J.E.A. *The Constitutional History of Medieval England from the English Settlement to 1485*, 2.vyd London: Adam & Charles Black, 1948, str. 434-436

⁶⁹ LICENCE, Amy. *The Lost Kings: Lancaster, York & Tudor*. 1.vyd Stroud: The History Press, 2017. ISBN 978 0 7509 6998 7, str. 47-48

legitimitu potomka bylo ve středověku takřka nemožné, jedinou možností, jíž právo připouštělo, bylo uznání ze strany otce či veřejné prohlášení matky. Ani k jednomu však v Eduardově případě nedošlo. Byl-li otcem uznán za legitimního, pak mu náležela všechna práva s tím spojená. Jindřich VI. ihned po zotavení se uznal syna za legitimního a od toho okamžiku se Eduard z Lancasteru stal z právního hlediska právoplatným dědicem koruny. Zcela jistě lze presumovat, že v době panovníkovi nemoci nastala „právní fikce“, jako v případě, že by otec nebyl na živu. To znamenalo, že jediným právním podkladem prokazujícím nelegitimitu potomka by muselo být veřejné prohlášení královny. Akt následného uznání králem platil bezesporu retroaktivně, tedy od okamžiku narození.

Legálnímu potvrzení princova nároku parlamentním zákonem se dostalo až v roce 1459, kdy jej za přítomnosti krále, uznali členové parlamentu za dědice trůnu a odpřísáhli mu věrnost. York a jeho synové byli donuceni uprchnout do exilu a byli zbaveni všech majetků a titulu. Byl-li York se svými syny zbaven práv uložením Act of Attainder, pak bezesporu přestal být z právního pohledu následníkem trůnu po Jindřichovi VI. Eduard z Lancasteru se tímto právním aktem stal jediným nesporným dědicem po svém otci. Změna událostí na sebe nenechala dlouho čekat. Rok poté, co mu bylo de iure přiznáno následnictví, byl lancasterský dědic z nástupnictví po rodové linii legálně vyděděn.

V říjnu roku 1460 vznesl Richard z Yorku nárok na trůn a předložil Lordu kancléři právní dokument odkazující na jeho dědické právo. Soudci, jímž byl dále postoupen, jej shledali jako nezpochybnitelný a na jeho základě byl Richard uznán legitimním následníkem trůnu. Tento zákon se vepsal do dějin jako Act of Accord. Jindřich měl vládnout jako král až do své smrti, avšak po něm měl nastoupit York a jeho synové.⁷⁰

Yorkovo dědičné právo na trůn bylo potvrzeno zákonem parlamentu, který mohl zrušit pouze jiný parlamentní zákon. K tomu došlo na prvním parlamentním zasedání vlády Eduarda IV. Act of Accord byl zrušen, na místo toho však byla uzákoněna nemožnost získání koruny Eduardovi z Lancasteru. Dědic lancasterské linie tedy nemohl legálně získat trůn, a to na základě dvou ustanovení zákona parlamentu. Jednalo se o Act of Attainder proti Lancasterovi a parlamentního

---

⁷⁰ HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol I.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844, str. 32-34

uzákonění nelegitimity celého rodu Lancasterů na trůně, s účinky *ex tunc i ex nunc*.

Chtěl-li by Eduard z Lancasteru dosednout na trůn, mohlo by se tak stát jedině na základě vítězství v bitvě. Právní postavení v lancasterské nástupnické linii mu připravil Lord Warwick, když na krátko dosadil zpět na trůn Jindřicha VI. a došlo k uzákonění nástupnictví parlamentním zákonem, jak jsme si ukázali výše.

Problémem však zůstává konflikt dvou zákonů stejné právní síly. Na jediném zasedání znovu nastolené lancasterské vlády v roce 1470 nedošlo ke zrušení předchozích právních aktů, znemožňujících nástupnictví této rodové linii, a navíc tím zůstával legitimní nárok rodu Yorků. Jak by se parlament postavil k vyřešení tohoto právního problému, nelze s jistotou říci. Dalo by se předpokládat, že by následně došlo k řádnému zrušení zákonů přiznávajících právo rodové linii Yorka, proč ale nebyl takový akt proveden na prvním parlamentním zasedání Lancasterů, je nejasné. Jindřich VI. mohl legálně určit nástupce svého rodu, neboť se jednalo o exkluzivní pravomoc panovníka. I v případě zákonné úpravy takového práva nelze zapomínat na právní skutečnost, že Yorkům svědčilo právo primogenitury. To by z legálního hlediska znamenalo, že i případným uložením Act of Attainder na Eduarda z Yorku a Richarda z Gloucesteru, v situaci, že zákony svědčící jejich rodovému právu nebyly zrušeny, by činilo z Jiřího z Clarence legitimního panovníka. Lancasteři si tedy nelegálně uzurpovali moc, jež jim právoplatně nemohla nikdy náležet.

Po získání koruny Eduardem IV. a Warwickově prohře u Barnetu se do Anglie vrátil Eduard z Lancasteru, za účelem dobytí území. Takový akt činil podle platného Treason Act, z dědice Lancasterů zrádce, neboť povstal proti právoplatnému králi, jemuž svědčilo dědičné právo common law. Tento trestný čin byl obvykle sankcionován trestem smrti, panovník však mohl takový trest zmírnit. Nejčastější modifikací uložené sankce bylo vyhnanství, k jehož uskutečnění právo určovalo lhůtu několika dní. Výjimečně mohla osoba, která byla vina tímto trestným činem využít tzv. "Right of Sanctuary", jež spadalo do církevní jurisdikce, a světská moc do něj nemohla obvykle legálně zasahovat. Útočiště se nacházela po celé zemi, avšak církev rozlišovala určité „stupně“, jež

poskytovaly ochranu za rozličné trestné činy. Právo ochrany zrádců bylo nicméně přiznáno pouze několika málo opatstvím.⁷¹

Klíčový okamžik pro lancasterskou dynastii měl nastat 4. května 1471, kdy se syn Jindřicha VI. rozhodl vyhrát pro sebe trůn v bitvě proti Yorkům. Vítězstvím by si ale zajistil spíše vládu za otce, v postavení protektora, než jako panovník. Jindřich VI. byl pomazaný král a musel by tudíž dobrovolně uvolnit trůn svému synovi. Není důvod pochybovat, že by k takovému právnímu aktu v synův prospěch došlo, neboť Jindřich VI. nebyl schopen vládnout a Eduard z Lancasteru by se, díky svým ambicím, pravděpodobně nespokojil z pozicí protektora. Klíčovým by pro takový právní akt byl precedent spočívající v abdikaci Eduarda II. ve prospěch svého syna, z důvodu vlastní neschopnosti vládnout. Eduard z Lancasteru nicméně prohrál a spolu s jeho smrtí vyhasly i lancasterské naděje na trůn. Krátce po smrti svého syna zemřel i král Jindřich VI., čímž vymřela i celá lancasterská linie.⁷²

---

⁷¹ POPE, S. *The Legal Institution of England*. 1987, str. 695, nahlíženo 17. 3. 2019

⁷² LICENCE, Amy. *The Lost Kings: Lancaster, York & Tudor*. 1.vyd Stroud: The History Press, 2017. ISBN 978 0 7509 6998 7, str. 62-69

4. Legitimita nástupnictví Yorků

4.1 Richard z Yorku

Richard z Yorku se narodil jako dědic Mortimerovi linie z matčiny strany a tudíž s právoplatným nárokem na anglický trůn. Po otci byl potomkem čtvrtého syna krále Eduarda III. vévody z Yorku, po jehož smrti přešly na Richarda z Yorku majetky a titul náležející k yorkskému vévodství⁷³.

Přestože si Richard z Yorku byl vědom svého následnického práva, většinu svého života lancasterskou vládu akceptoval a oddaně spravoval královi záležitosti, nejprve ve Francii, poté v Irsku.

První zmínka o otázce Yorkova nároku pochází z parlamentního zasedání v roce 1450, kdy měl být jeden z členů parlamentu zatčen za vznesení otázky týkající se dědického nároku Mortimerovi rodové linie a za požadavek uznání Richarda z Yorku jako Jindřichova následníka.⁷⁴ Takový akt byl nelegální, neboť členové parlamentu požívali určitých privilegií. Jedním z nejvýznamnějších byla, dle dnešní terminologie, určitá „imunita“. Ta zamezovala již od 14. století zatčení jejich členů na parlamentním zasedání. S tímto privilegiem souviselo i určité právo svobody slova v rámci zasedání parlamentu. Výjimkou z této svobody byla kritika panovníkovy osoby.⁷⁵ Ve výše zmíněném případě tedy nedošlo ke spáchání trestného činu a porušením práva imunity došlo k významnému zásahu do práv členů parlamentu.

Rozkol mezi králem Jindřichem VI. a jeho bratrancem Richardem z Yorku nastal o několik let poté, co byl vévoda z Yorku opakovaně podveden, ponížen a dokonce byl na něj, jeho syny a další, kteří jej podporovali uvalen Act of Attainder. Tento právní institut byl znám již z počátku 14. století a anglické precedentní právo upravovalo jeho využití.

Tím okamžikem se z něj a jeho dědiců stali zrádci, kteří přišli o majetek i tituly. Uložit Act of Attainder bylo panovníkovým právem a jednalo se o účinný nástroj, jak „potrestat ty, kteří se provinili velezradou“. Panovník tedy mohl vydat návrh na uložení této sankce, avšak k získání nezbytné právní síly zákona musel být

---

⁷³ Viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

⁷⁴ KOVAŘÍK, Jiří. *Richard III.: Vrah, či oběť?*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2002. ISBN 80-7268-238-5, str. 37

⁷⁵ JOLLIFFE, J.E.A. *The Constitutional History of Medieval England from the English Settlement to 1485*, 2. vyd London: Adam & Charles Black, 1948, str. 450-454

schválen parlamentem. Před tím než došlo ke schválení takového zákona, museli být ti, kdož byli obviněni z velezrady souzeni před královými soudci v parlamentu. Výjimkou nebyl ani soudní proces bez přítomnosti těchto osob, neboť se dotyčným často podařilo utéct do míst, kam na ně jurisdikce nedosáhla. V rámci tohoto soudního přelíčení bývali velezrádci zbaveni práva obhajoby stejně jako případné možnosti odvolání.⁷⁶ Jednou vyneseny rozsudek byl tedy konečným rozhodnutím ve věci.

Uložení této sankce mělo pro panovníka několik výhod, nejen, že se tímto zákonem „zbavil“ svých protivníků, ale především tím získal majetky do vlastnictví koruny, které mohl následně použít jako dar k získání podpory svého trůnu či odměnu za loajalitu. Jednalo se o alternativu k řešení sporů před Court of Chivalry, neboť rozsudek vyneseny tímto soudem zasahoval do přirozených práv osoby, avšak legálně opravňoval zásah do majetkové sféry odsouzeného pouze v rámci movitých věcí. Nemovitý majetek by tedy zůstal předmětem dědictví, dle práva common law, respektive i jeho subsystému land law. Okamžikem, kdy byl zákon schválen parlamentem, byla osoba, již se týkal „okamžitě zbavena veškerých pozemků, titulů a stala se psancem, pokud byla stále naživu.“ Přestože proti zákonu nebylo přípustné odvolání, existoval ve středověku způsob, jak nabýt své původní majetky zpět. Rozsudek ve formě parlamentního zákona mohl být zrušen a příslib jeho zrušení mohl být motivací, pro ty, jichž se týkal, aby přenesly svou věrnost zpět k vládnoucímu panovníkovi.⁷⁷

Na parlamentním zasedání v Coventry roku 1459 byl vydán Act of Attainder proti „Richardovi, vévodovi z Yorku, Eduardovi, hraběti z March, Richardovi, hraběti z Warwicku, Richardovi, hraběti ze Salisbury a dalším jejich přívržencům, za velezradu, za zúčastnění se bitvy proti králi u Blore-Heath, ve Staffordshire a u Ludfordu v Herefordshire“⁷⁸ a na základě tohoto zákona zároveň došlo k propadnutí veškerého jejich majetku koruně.

---

⁷⁶ etLEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 48

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ TOMLINS. Thomas. Edlyn. *The Statutes at Large: from Magna Charta to the Union of the Kingdoms of Great Britain and Ireland VOL II.*, London: George Eyre and Andrew Strahan, 1809, str. 578 et viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

Postavení se králi v bitvě muselo být pro vévodu z Yorku řešením ultima ratio, neboť skutečnosti, že takové jednání bylo právně kvalifikováno jako zrada, na základě Treason Act a jeho spojitosti se ztrátou všech majetků, úřadů i titulů si musel být vědom. Došlo tím tedy k zásahu do jeho osobnostních, ale především majetkových práv. Ztráta pozemských majetků a výsad nebylo jedinou sankcí, které se vévoda vystavoval.

Ve středověku se věřilo, že panovník byl pro nošení koruny určen Bohem a jeho pomazání v rámci korunovačního ceremonálu, který měl církevní charakter, jej do jeho postavení pouze oficiálně ustanovilo. Byl-li tedy králem na základě božího určení a na důkaz toho byl církevními hodnostáři pomazán, pak byla v ohrožení i Yorkova nesmrtelná duše, neboť takové jednání mělo charakter rouhání se.⁷⁹ Těžko si lze tedy představit, že by věřící muž, jako vévoda z Yorku, riskoval nesmrtelnou duši svoji, svých synů či svých příznivců, měl-li by k dispozici, či si byl alespoň vědom jiného řešení.

Spáchaná zrada však dle rozhodnutí parlamentu neměla pocházet od vévody z Yorku, nýbrž od manželky hraběte ze Salisbury, Alice Montagu. Act of Attainder byl tedy obecným legálním nástrojem, jehož uplatnění záviselo na principu „rovnosti před zákonem.“ Hraběnka byla první osobou uvedenou na seznamu všech zrádců, neboť měla připravovat a představovat si královu smrt a také měla „[...]podnítit vévodu z Gloucesteru a řečená hrabata z Warwicku a Salisbury ke spáchání zrady, rebelie, shromáždění se, a vyjetí [proti králi] a s dychtivostí vést válku proti vaší královské osobě.“ Veškerá vina za zradu tudíž ležela na Salisburyho manželce a přestože York i jeho nejstarší synové přišli o vše, co vlastnili z titulu vlastního práva a tudíž neměli nic, co by mohli jejich další potomci zdědit, Aliciným obviněním měli stále možnost získat v budoucnu zpět to, co bylo prozatím ztracené.⁸⁰ Otázkou ovšem je, zda by opakované odpřísáhnutí loajality přineslo zrušení parlamentního zákona? Jedinou možností, která vévodovi z Yorku zbývala, nechtěl-li on či jeho přívrženci přijít o život bylo vznést nárok na ujmutí se svého rodového práva.

---

⁷⁹ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 44

⁸⁰ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 48-49

Prvním místem, kam York po návratu do Anglie zamířil, byla Westminster Hall v Londýně, kde se rozhodl vznést svůj pokrevní nárok. Před očima shromážděné šlechty „vystoupal několik schodů na vyvýšené podium a položil ruku na podušku v královském trůně.“ Takový akt by byl dostačující k ujmutí se trůnu, k tomu však potřeboval souhlas šlechty, namísto toho se York setkal s naprostým tichem. Přes počáteční neúspěch v získání koruny, pokračoval návrat Yorků do země dobře. Parlament v rámci své legislativní pravomoci zrušil všechny akty, včetně Acts of Attainder, přijaté kdysi Coventry. Yorkští šlechtici získali zpět všechny majetky, tituly i úřady a vévoda z Yorku byl vyzván, aby předložil svůj nárok na trůn. Uzmutím si práva rozhodnout o právoplatném nároku na trůn by byl vytvořen precedent, který by per futuro opravňoval parlament určit si krále.⁸¹

York se rozhodl odvodit svůj nárok, nikoliv po mužské linii svého otce, jemuž nárok též svědčil, ale po ženské z Lionela z Clarence, která měla přednostní nástupnické právo před Lancastery. York se však v prvotní fázi, kdy přistoupil k trůnu, neměl v úmyslu domáhat postavení následníka trůnu, nýbrž koruny samotné⁸²

Lord kancléř, předložil členům parlamentu požadovaný dokument, v němž byl podrobně rozpracován nárok Richarda z Yorku, který bezpochyby svědčil o jeho právu, coby právoplatného krále a který mu byl neprávem odňat uzurpací moci Jindřichem IV. Parlament se nicméně obával o záležitostech nástupnictví rozhodnout, ačkoliv by tím do budoucna vznikl precedent, jenž by přiznával tomuto orgánu stěžejní pravomoc, respektive svrchovanost v otázce volby panovníka. Členové si byly bezpochyby vědomi, že v případě špatného rozhodnutí riskují vlastní život. Právně nebyl upraven proces vydání rozhodnutí v takové věci, ani oprávněnost konkrétního orgánu k takovému aktu.

Nejprve tedy byla celá záležitost předložena králi s nadějí, že disponuje nezpochybnitelnými důkazy prokazující jeho právo. Jindřich VI. však na celou záležitost reagoval dosti s nezájmem a pouze uložil členům parlamentu, aby našli důkaz pro jeho nárok. Yorkovo právo bylo nepochybné, čemuž svědčily i precedenty týkající se koruny z minulosti. Věc byla tedy následně postoupena

---

⁸¹ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 292-309

⁸² ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother*. 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 63-64

královým soudcům, jež byly v minulosti součástí estates of realm. Ti se však obávali jakkoliv rozhodnout a vyřešení otázky přenesly, s důvodem nekompetentnosti zpět na parlament. V důsledku toho byli svoláni právníci, kteří ale také nechtěli o záležitosti královského nároku vynést verdikt. Bezpochyby lze presumovat, že byli oprávněni posoudit legalitu předložených nároků, nelze však předpokládat, že by měli pravomoc vynést rozhodnutí, neboť nedisponovali soudními pravomocemi. Problematika nástupnictví musela být nicméně vyřešena a rozhodnutí této věci náleželo osobě předsedající parlamentnímu zasedání. Popření právoplatného nároku muselo mít ale legální oporu. Lord kancléř tudíž vyzval všechny přítomné ke vznesení námitky vůči Yorkovu nároku, která by mohla zpochybnit jeho právo. První takovou bylo právní zavázání se, složením přísahy Jindřichovi, coby králi a následně se parlament odkázal na parlamentní zákony, ustanovující dynastii Lancasterů na trůně. Tyto námitky byly v porovnání s právem common law téměř bezpředmětné a nemohly zpochybnit Yorkův legitimní nárok. Vévoda Richard na první námitku odpověděl, že „žádná přísaha nemůže nikoho zbavit jeho povinnosti vůči Bohu a protože božské právo ustanovilo Yorka králem, přísaha složená Jindřichovi je neplatná a není překážkou.“ Co se parlamentních zákonů týká, poukázal vévoda z Yorku na jediný takový zákon z roku 1406, jež byl představen v předchozí kapitole. Ten sice ustanovoval lancasterskou dynastii na trůně, avšak vydán byl jen z důvodu, že Lancasteři ve skutečnosti nárok na korunu neměli. Kdyby jim právo svědčilo, pak by nepotřebovali uznání takového nároku zákonem parlamentu, který jej vlastně činil králem. Legitimita lancasterského rodu na anglickém trůnu byla založena pouze na parlamentním zákonu. „Samotná existence takového zákona tedy prokazovala Yorkův nárok.“⁸³

Vévodovo zodpovězení námitek bylo v souladu se středověkým právem, neboť prvotní povinnost měl, dle církevního i Božího práva, každý nejprve vůči Bohu a poté vůči panovníkovi. Přijatý parlamentní zákon byl právně závazný, nicméně takový akt skutečně poukazuje na nedostatek práva v lancasterském nároku na trůn. Zákony světské se však nemohly protivit boží vůli. Svým způsobem se jedná o nadřazenost jednoho práva v rámci, dle dnešní terminologie, právního dualismu. Odvozoval-li král i církev určení panovníka na základě Boží vůle, přičemž vyjetí do pole proti vladaři bylo považováno za vlastizradu a protivění se

---

⁸³ LEWIS, Matthew. *Richard, Duke of York: King by Right*. 2.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2017. ISBN 978 1 4456 7203 8, str. 304

božímu právu, jak potom mohlo být vnímáno neoprávněné odnětí práva na trůn? Přijetí zákona, jehož proces mohl být v souladu s právem, však ještě neznamenalo, že se členové parlamentu neprotivili vůli Boha, když si uzmuli právo odejmout nárok právoplatnému dědici a přiřknout jej jinému.

Poslední námitkou, která mohla Yorkův nárok zpochybnit, bylo jeho užívání erbu Edmunda z Langely namísto Lionela z Clarence. Vévoda argumentoval, že Lionelovi insignie může nosit „dle svého přání“, avšak „zdržel se nošení tohoto erbu, tak jako se po nějaký čas zdržel ucházení se a usilování o svůj nárok a titul.“ Vévoda zároveň dodal, že tento jeho nárok po dobu, kdy jej neuplatňuje, nezaniká.⁸⁴ Jinými slovy, nárok na trůn byl nepromlčitelný, neboť se jednalo v prvé řadě o přirozené právo. Parlament nemohl Yorkovi oponovat, neboť jeho jednání bylo v souladu s právem, dohodli se však na kompromisu týkající se krále Jindřicha VI.

Parlament přijal zákon, označovaný jako Act of Accord, stanovující, že „[...]“, uzákoňuje se, že král Jindřich VI., si ponechá titul krále po dobu svého života a vévoda z Yorku bude prohlášen za následníka trůnu a on a jeho dědicové zdědí korunu v okamžik smrti či rezignace krále Jindřicha VI.“⁸⁵ Král Jindřich VI. s textací zákona souhlasil, tímto aktem však zároveň vydědil svého syna Eduarda z Lancasteru. Vévodovi z Yorku bylo navíc umožněno vládnout po zbytek Jindřichova života coby protektor a bylo mu uděleno vévodství Cornwallské, do té doby náležející Jindřichovu synovi. York spolu se syny Eduardem z March a Edmundem z Rutlandu složili přísahu, v níž se před Bohem zavázali, že „nikdy neučiní, nebudou souhlasit, podněcovat či iniciovat, přímo ani nepřímo, v soukromí ani veřejně, [...], cokoliv, co by způsobilo či vedlo ke zkrácení přirozeného života krále Jindřicha VI., či škodě nebo k újmě jeho vlády nebo královské důstojnosti, násilím či jakýmkoliv jiným způsobem vůči jeho svobodě“. Zároveň se zavázali zasáhnout proti komukoliv, kdo by se pokusil ohrozit králův život či vládu. Součástí nového zákona bylo další ustanovení, chránící vévodu z Yorku. Všichni zúčastnění Lordi se zavázali vévodu, jakožto právoplatného a uznaného následníka trůnu ochraňovat a jakékoliv spiknutí proti jeho osobě bylo

---

⁸⁴ LEWIS, Matthew. *Richard, Duke of York: King by Right*. 2.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2017. ISBN 978 1 4456 7203 8, str. 304

⁸⁵ TOMLINS, Thomas. Edlyn. *The Statutes at Large: from Magna Charta to the Union of the Kingdoms of Great Britain and Ireland VOL II.*, London: George Eyre and Andrew Strahan, 1809, str. 580

velezradou. Richard z Yorku si byl pravděpodobně vědom, že ačkoli se jednalo o parlamentní zákon, královna a její přívrženci se s takovým aktem nikdy nespokojí.

Precedentem tohoto quasi zákona, jenž měl zároveň charakter kontraktu mezi dvěma panovníky byla bezesporu Smlouva z Troyes. Oba dokumenty obsahují podobnou textaci, když se smluvně zavazuje osoba, jež je uznána za právoplatného krále ponechat korunu po dobu života vládnoucímu panovníkovi. V obou právních dokumentech lze najít také ustanovení chránící život osoby v postavení krále. Ani jeden z nich však nezakotvuje sankci za porušení této přísahy. Pravděpodobně z důvodu existence Božího práva, jež chránilo korunovaného vladaře. Vražda pomazaného krále byla ve středověku považována za jeden z nejhorších zločinů, dle práva Božího a nejzávažnější v právu světském.

Yorkovi bylo zároveň přiznáno de facto postavení panovníka, to je zřejmé z ustanovení zákona, v níž se útok na jeho osobu považuje za zradu. Textace této části koreluje s formulací, uvedenou v Treason Act. Otázkou ovšem je, zda jednání spočívající v „zosnování či představování smrti krále,[...] nebo verbování [mužů, za účelem] vedení války proti králi“ respektive vévodovi z Yorku, mělo právní účinky i proti dědicům zmíněného vévody, jakož bylo stejné právo přiznané dědicům krále v Treason Act.

Součástí předmětného zákona bylo také zrušení všech předchozích parlamentních zákonů týkající se následnictví na trůn, vydaných za vlády Jindřicha IV. a parlamentních zákonů ze zasedání v Coventry, které od tohoto okamžiku byly „zrušeny, anulovány, odvolány a staly se neúčinnými a bez právní síly.“ Ostatní zákony vydané z pravomoci parlamentu však zůstaly v platnosti.⁸⁶

Královna Markéta z Anjou sestavila armádu a chystala se vytáhnout na jih. Okamžitě, jakmile se York o invazi dozvěděl, začal se svými Lordy verbovat vojáky a uchýlil se na hrad Sandal, v jehož blízkosti došlo následně k bitvě. Yorkův nárok byl založen na právoplatném nezpochybnitelném nároku a potvrzen ve formě parlamentního zákona. Markétino jednání bylo velezradou a York byl oprávněn s ní podle toho jednat.“ Královna tím porušila parlamentní

---

⁸⁶ TOMLINS. Thomas. Edlyn. *The Statutes at Large: from Magna Charta to the Union of the Kingdoms of Great Britain and Ireland VOL II.*, London: George Eyre and Andrew Strahan, 1809, str. 580-582

zákon a zároveň byla „naplněna skutková podstata“ velezrady dle Treason Act. Takové jednání mělo být, dle common law, předneseno na parlamentním zasedání a současně měl být zahájen soudní proces. S ohledem na postavení Markéty z Anjou lze předpokládat, že by měla právo se hájit, trest za spáchání tohoto trestného činu byl však pouze jeden. Zároveň ale porušila i zákon války, jež zakazoval dehonestaci padlých post mortem.⁸⁷

Pokud si Markéta z Anjou myslela, že zabitím Yorka zajistí svému synovi místo v nástupnické linii, pak se mýlila. Během několika následujících týdnů porazil Eduard z March, tou dobou již vévoda z Yorku po otci a legitimní následník trůnu, lancasterská vojska v několika bitvách a po návratu do Londýna byl korunován Eduardem IV.⁸⁸

4.2 Nástupnická práva Eduarda IV.

Eduard z March byl nejstarším synem Richarda, vévody z Yorku a smrtí svého otce, tedy dle ustanovení Act of Accord, se stal následníkem trůnu a zároveň na něj přešla po vévodovi všechna majetková práva dle common law. Nezbytné je ovšem zmínit, že ačkoliv Eduardův nárok na trůn byl uzákoněn, tak se jednalo pouze o parlamentní potvrzení takových práv, jež mu svědčila po právu krve z Mortimerovi rodové linie. Lancasteři však nehodlali yorkský nárok a tím ani parlamentní zákon akceptovat.

Eduard z March, který se tím okamžikem stal představitelem Yorků, sestavil armádu, aby svá práva potvrdil vojensky. Po vítězství zamířil March do Londýna, kde měl v úmyslu ujmout se svého nároku, který spočíval v dědickém principu. Smrtí vévody z Yorku přešla práva na Eduarda a nyní byl tedy „králem podle práva“. Nároku rodu Yorků mělo svědčit „Boží právo, církevní a světské zákony i přirozené právo.“⁸⁹

Proklamace právoplatného následníka se uskutečnila na St John's Field, kde se biskup z Exeteru dotázal přítomného davu, zda „věří, že byl měl Jindřich být i nadále králem, zda je hoden vládnout“, všichni přítomní měli jednoznačně nesouhlasit, naproti tomu na otázku, „zda si přejí namísto toho [hraběte] z March

---

⁸⁷ LEWIS, Matthew. *Richard, Duke of York: King by Right*. 2.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2017. ISBN 978 1 4456 7203 8, str. 306-308

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ CLARK, K. L. *The Nevills of Middleham: England's Most Powerful Family in the Wars of the Roses*. 1.vyd Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6365 7, str. 240-241

za svého krále“ mělo shromáždění nadšeně souhlasit. O dva dny později měl být Eduard požádat šlechtou, aby se ujal trůnu a poté byl prohlášen za krále „na základě dědického nároku, jakožto nejstarší syn vévody z Yorku.“ Po opětovném svolání davem za krále, přijal March ve Westminsteru korunu. Dobové kroniky uvádějí, že se stal panovníkem na základě souhlasu duchovních a světských lordů, nicméně to byl především lid, který si jej za svého krále zvolil.⁹⁰

Výše zmíněným průběhem výběru nového krále a aktivní účastí parlamentu by se mohlo zdát, že bylo právo volby panovníka přeneseno na tento nejvyšší kolektivní orgán v zemi. Role parlamentu, který si dlouhodobě snažil přisvojit maximum pravomocí a jenž se snažil omezovat vládu krále, však spočívala pouze v souhlasu s volbou lidu a následném potvrzení ve formě zákona.

Zvláštností přitom je, že v Eduardově nástupnictví se prolínají dva, potažmo všechny tři možné nároky na získání trůnu. March byl zcela jednoznačně zvolen lidem a uznán parlamentem, avšak v proklamaci se explicitně odkazuje pouze na jeho pokrevní následnické právo. Eduardův nárok na trůn byl z právního hlediska zcela nezpochybnitelný, neboť se jednalo o jeho dědické právo, které umocnil vítězstvím v bitvě, díky boží přízni a navíc byl zvolen za krále lidem. Zpochybnění jeho nastoupení na trůn by bylo možné pouze na základě porušení parlamentního zákona, který zaručoval korunu Jindřichovi VI. po dobu jeho života a protivením se kdysi složené přísahy.

Prvotním porušení Act of Accord bylo však sestavení armády a zabití vévody z Yorku, a následná bitva proti Yorkovu dědici, přičemž takový akt měl být na základě práva potrestán, k tomu však prozatím nedošlo. Extenzivně vzato, Eduard porušil svoji přísahu, když sestavil armádu, s níž vedl bitvu, nevedl ji však proti králi Jindřichovi, což porušení jeho slibu vylučuje. Poslední námitku může být nedodržení zákonného ustanovení ponechání koruny Jindřichovi VI. Odvozoval-li by March svá práva výlučně na základě práva krve, pak by se jednalo o porušení parlamentního zákona, Eduard byl však za krále zvolen lidem a tudíž se uplatnila tedy doktrína „vox populi“, což jeho nárok posílilo.

---

⁹⁰ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 64-65

Nový král byl nicméně korunován až o několik týdnů později. Den po Eduardově slavnostním církevním obřadu, byl králův mladší bratr Jiří jmenován vévodou z Clarence. Jednalo se o stejný titul, který nosil předek Yorků, od nějž odvozovali svůj nárok na trůn. Jak uvádí Matthew Lewis, udělením tohoto titulu označili Yorkové, respektive Eduard, svého otce za právoplatného krále. Nejstaršímu synovi Richarda z Yorku náležela koruna právem prvorozeného syna, avšak Jiří z Clarence se tímto okamžikem stal následníkem trůnu po svém bratrovi. Před prvním parlamentním zasedání jmenoval svého nejmladšího bratra Richarda, vévodou z Gloucesteru, čímž také odkazoval na rodový původ z královské linie. Thomas z Gloucesteru byl nejmladší syn Eduarda III. a jednalo se o jediný „volný titul“, který měl Eduard IV. k dispozici pro odvolání se na královskou linii.⁹¹

Na prvním parlamentním zasedání Eduarda IV. byla prohlášena vláda všech lancasterských panovníků za uzurpaci a zároveň bylo stejným parlamentním zákonem znemožněno nabytí královského titulu a to všech králů z rodu Lancasterů, počínaje Jindřichem IV. Uzurpace je nicméně z legálního pohledu považována za jednání, v jehož důsledku získá jednající právo či postavení, jež mu podle práva nepřísluší a jeho akt je tudíž nelegální. Poslední král tohoto rodu navíc porušil Act of Accord a z toho důvodu mu bylo odňato doživotní právo koruny a zákon, jenž mu takové právo přiznával, zrušen. Tento akt byl pro právoplatnost Eduarda IV. na trůně klíčový. Yorkovi příslušel stále legitimní právní nárok nástupnictví, zároveň však nebyl nadále vázán smlouvou, jež zakotvovala doživotní právo koruny Jindřichovi VI. Vláda Lancasterů byla tedy tímto parlamentním zákonem shledána za protiprávní, neboť se Jindřich IV. zmocnil koruny bez právního titulu. Součástí předmětného aktu bylo i „zrušení všech zákonů a nařízení, jež zpochybnily či odňaly právo a královský titul Richardovi II.“⁹²

Mortimerova rodová linie byla tedy tímto okamžikem nejen de facto, ale opět i de iure uzákoněna, coby právoplatní dědicové krále Richarda II. Lze tedy říci, že ustanovení tohoto zákona parlamentu měla účinky ex tunc i ex nunc, a to v závislosti na jednotlivých výrocích.

---

⁹¹ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 70-71 et Viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

⁹² TOMLINS, Thomas. Edlyn. *The Statutes at Large: from Magna Charta to the Union of the Kingdoms of Great Britain and Ireland VOL II.*, London: George Eyre and Andrew Strahan, 1809, str. 584

Parlament musel nicméně především přednést, respektive uzákonit nárok Yorků na trůn. Zasedání se účastnili i zástupci lidu, kteří opětovně schválili Eduarda IV. za svého krále. Jednalo se tedy o seskupení všech stavů parlamentu. Nutno však podotknout, že za vlády Yorků přišel tento stav de facto o dříve vykonávanou „legislativní iniciativu“. Stále mu však příslušelo právo tzv. "Common's Petitions" a jejich souhlas byl obligatorním prvkem k přijetí některých právních aktů. Parlamentní listiny uvádí, že se lid zavázal „[...] na věky vzít, uznat a ctít zmíněného Eduarda IV., jejich svrchovaného lenního pána a [uznat] jej a jeho potomky, aby byli králi Anglie a nikdo jiný [místo nich].“ Jednalo se tedy o další proklamaci Yorkova nároku a parlamentní potvrzení Eduarda IV. za krále všemi přítomnými.⁹³

Důležité zmínit nicméně je, že tento právní akt přísahy nelze vnímat jako svrchovanost parlamentu nad panovníkem v otázce jeho postavení. Stejná situace nastala i za vlády Jindřicha IV., kdy členové parlamentu slibovali věrnost jeho rodu. Tímto jednání však docházelo pouze k potvrzení nástupnických práv a nikoliv k pravomoci volby panovníka.

Eduard IV. byl nejprve církevním, poté světským právem potvrzen do svého úřadu a až do okamžiku narození králových legitimních potomků svědčilo následnické právo mladšímu bratrovi Jiřímu z Clarence, jenž byl považován za heir presumptive. Situace se měla pro mladšího bratra krále změnit oznámením Eduardova manželství.

V prvotní fázi se Warwick pokusil omezit vliv rodiny Woodvillů na krále, nikoliv Eduarda z trůnu sesadit.⁹⁴ Podobná „doktrína“ byla nicméně právně známá a ustanovená již za vlády Richarda II., jež byl v důsledku obdobného jednání svržen z trůnu. Později se situace změnila a zanedlouho začal Warwick plánovat dosazení Jiřího z Clarence na místo krále. Takový akt musel být jednak potvrzen parlamentem, ale především musel být právně opodstatněn. Jedinou překážkou nároku rodové linie Yorků mohla být nelegitimita jejího představitele. O Eduardově legitimitě se dlouhodobě šířily zvěsti u francouzského dvora a pravděpodobně na základě toho, měl Warwick prohlásit Eduarda

---

⁹³ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 71-72

⁹⁴ CLARK, K. L. *The Nevills of Middleham: England's Most Powerful Family in the Wars of the Roses*. 1.vyd Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6365 7, 309-311

za nelegitimního Yorkova syna. Eduard měl být ve skutečnosti potomkem vévodkyně z Yorku a anglického lučičníka Blaybournu. Právně však jakákoliv deklarace hraběte v této věci neměla žádnou váhu.

Prohlášení o synově nelegitimitě by muselo být veřejně učiněno vévodkyní z Yorku na parlamentním zasedání nebo by tato skutečnost musela být alespoň veřejně známá, aby mohla způsobit právní důsledky v nástupnické linii. Stěžejní v této situaci nicméně je, že Richard z Yorku uznal Eduarda za legitimního syna a nikdy své otcovství nezpochybnil, přičemž vévodkyně z Yorku měla legitimitu nejstaršího svého mužského potomka potvrdit krátce před svou smrtí. Argument svědčící v Eduardův neprospěch byl datum jeho narození, které by muselo znamenat, že se nejstarší dědic rodové linie Yorků narodil předčasně nebo naopak později, než se předpokládalo. Neobvyklý byl i Eduardův křest, neboť se jednalo o skromný obřad, konaný v hradní kapli a který neodpovídal významnosti synova postavení, coby dědice nejvýznamnějšího anglického šlechtice.⁹⁵

Důvodem zvěstí, dle nichž měl být Eduard levobočkem, mohla být nicméně skutečnost nikoliv tak závažná, jakým bylo obvinění vévodkyně z Yorku z cizoložství, nýbrž pouhý fakt, že se nejstarší Yorkův syn narodil v Rouenu. Ve středověké společnosti bylo místo narození důležité, neboť, jak uvádí John Ashdown Hill, stalo-li se tak v cizině, pak to bylo vnímáno „v Anglii více či méně jako ekvivalent bastardství“.⁹⁶ Otázku královi legitimacy by mohlo spolehlivě určit pouze provedení testu DNA. Bez ohledu na to zůstává nicméně sporné, zda by Jiřího právního titul, založený na dědickém nároku po otci převážil Eduardovo zvolení lidem. I v případě, že by se králova nelegitimita ve své době potvrdila, což mohla veřejně prohlásit pouze vévodkyně z Yorku a Clarencovi by tudíž svědčil lepší nárok, potřeboval Jiří k potvrzení koruny souhlas lidu a parlamentu. Dle neúspěchu v prosazení svého následnického práva se dá předpokládat, že by jej králův mladší bratr nikdy nezískal.

Po nezdařeném pokusu o královo sesazení a ustavení na jeho místo Jiřího z Clarence uprchli rebelové do exilu. Samotný právní akt svržení krále by snadno získal legální podobu, neboť k němu již existoval precedent. Král prohlásil bratra i

---

⁹⁵ LICENCE, Amy. *The Lost Kings: Lancaster, York & Tudor*. 1.vyd Stroud: The History Press, 2017. ISBN 978 0 7509 6998 7, str. 21

⁹⁶ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother*. 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 25 poznámka pod čarou 18

Warwicka za zrádce, neboť i přes udělení milosti intrikovali, za účelem dosazení Jiřího na trůn.⁹⁷ Tímto prohlášením byl Jiří vyloučen z následnictví a právní postavení heir presumptive přešlo na v souladu s common law na nejbližšího mužského dědice Richarda z Gloucesteru.

Eduard po krátkodobém exilu nastoupil opět na trůn. Právní důvod svého nároku na korunu bezpochyby odvozoval od prvotního právního titulu, neboť vláda Lancasterů byla zákonem deklarována za protiprávní a jednalo se tedy o uzurpaci moci. Vítězství v bitvě mělo tento původní právní nárok opět jen potvrdit. Clarence získal zpět své původní postavení v nástupnické linii, neboť mu byl králem udělen pardon za jeho protiprávní jednání. Okamžikem narození mužského dědice přešla následnická práva na králova syna a právní nárok heir presumptive byl legálně posunut ve prospěch heir apparent.

Královův syn a jmenovec měl být až třetím yorkským králem, což mu mělo zajistit stabilnější pozici na trůně. Precedentem pro takovou právní fikci mohlo být dění z roku 1460, kdy ačkoliv Yorkovu následnictví svědčilo právo, parlament se zdráhal sesadit třetího lancasterského krále v jeho prospěch. Při znovu pohřbení těl Richarda z Yorku a Edmunda z Rutlandu, prohlásil Eduard IV. svého otce za „krále Anglie a Francie na základě práva“ a tím i za prvního krále z dynastie Yorků.⁹⁸

Klíčovým právním dokumentem Eduardovy znovu nastolené vlády se stal již zmíněný nástupnický zákon z parlamentního zasedání v roce 1470. S ohledem na skutečnost, že tento zákon již nemáme k dispozici, neboť byl zrušen na prvním parlamentu obnovené Yorkovy vlády, zůstal jediným zdrojem Act of Attainder proti Jiřímu z Clarence. Tento zákon, jenž odsoudil králova mladšího bratra za zradu, byl nicméně důležitým právním podkladem událostí, jež následovaly.

Jiří z Clarence se s nastolením svého bratra na trůn nedokázal smířit, neboť se považoval za právoplatného krále. Situace se vyostřila po smrti Clarencovi manželky Isabel Nevillové, kdy měl Jiří usilovat o život králi. V Clarencových službách působil jistý Thomas Burdet, který měl veřejně zpochybnit právní nárok na trůn krále Eduarda a jeho synů. Burdet, měl iniciovat

---

⁹⁷ CLARK, K. L. *The Nevills of Middleham: England's Most Powerful Family in the Wars of the Roses*. 1.vyd Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6365 7, str. 312-320

⁹⁸ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 198-199

rebelii proti Eduardu IV. a zveřejnit prohlášení, jehož cílem bylo sesazení krále a vynětí jeho potomků z následnické linie. Burdetova proklamace, jež se nedochovala, zároveň obsahovala předzvěst nástupnictví. Po smrti krále měl nastoupit na trůn ten, jehož jméno začínalo písmenem „G“, což mělo poukazovat na právoplatnost Clarencova nároku. Jednalo se o spáchání jednoho z nejzávažnějších trestných činů. Základy této zrady mohly nicméně spočívat v králově tajném sňatku s lady Eleanor Talbotovou. Ta, jak si později ukážeme, měla uzavřít sňatek s králem ještě před Alžbětou Woodvillovou.⁹⁹

Jiří z Clarence si skutečnosti, jež vylučovala následnictví Eduardových synů a naopak upřednostňovala jeho vlastní právní nárok, mohl být vědom. V zemi se začaly „rozšiřovat pomluvy, díky nimž byla [Alžběta Woodvillová] zahanbena, a sic že dle zavedených zvyků nebyla legitimní manželkou krále.“¹⁰⁰

Eduard IV. vyzval bratra k dostavení se do Westminsteru, kde jej nechal zatknout a uvěznit v Toweru. Na nejbližším parlamentním sezení přednesl Clarencův případ před přítomné sám Eduard IV. Tím vystupoval v soudním procesu v postavení žalobce. Vévoda z Clarence, jenž byl sám sobě obhájcem, byl obžalován z usilování o život krále a jeho potomků, z usilování o nastolení se králem Anglie a mnoha dalších zločinů. Proti Clarencovi uplatnil král své právo a vydal Act of Attainder, jež obsahoval vyličení celého případu i bratrových zločinů.¹⁰¹

Panovníkovi nicméně svědčilo právo odsoudit obžalovaného i v jeho nepřítomnosti. Případné Clarencovo nedostavení se, by tedy nevytvořilo právní překážku. Soudcovské právo zároveň upravovalo i právní proces dokazování v případě absence obžalovaného. Provedení důkazů by v takovém případě záviselo na tzv. důkazu veřejné známosti, který jsme si již představily v předchozích kapitolách. Soudní proces byl nicméně obligatorní podmínkou k odsouzení vinného, neboť ačkoliv králi náležela tzv. "King's Justice", kdy mohl rozhodnout o životě a smrti osoby, nemohl být takový rozsudek založen na svévoli.

---

⁹⁹ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother*. 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 176-184

¹⁰⁰ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 292

¹⁰¹ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother*. 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 182 et 187-188

V úvodních ustanoveních Act of Attainder se odkazuje na všechna připravená spiknutí, dále již přechází k vylíčení poslední rebelie, vedené proti králi, královně a všem jejich potomkům a jež je považována za závažnější než kterákoli z předchozích. Jiřího jednání bylo zcela jednoznačně zradou, stanovenou v Treason Act. Stejně tomu však bylo i několik let předtím v případě intrikování s Warwickem za účelem dosazení svrženého lancasterského krále na anglický trůn. Nelegálnost tehdejšího jednání spočívala, dle formulace Treason Act, v „nápomocnosti královým nepřátelům“ a jeho cílem mělo být sesazení Eduarda IV.

Jmenovitě je Clarence uveden až v dalším ustanovení, kde následuje vylíčení všech Clarencových předchozích rebelií a také odkazuje na královu dobrosrdečnost, když byly všechny tyto činy Jiřímu prominuty. Clarence měl však komplotovat i nadále, když chystal „novou zradu, mnohem hanebnější a nenávislnější než jakoukoliv předchozí“, přičemž měl vévoda zamýšlet „zkázu a vydědění krále a jeho potomků.“ Dalším Jiřího trestným činem bylo obvinění krále z využívání černé magie, vůči svým poddaným. Ta nejzávažnější provinění jsou však uvedena až následně.

Clarence si měl nárokovat trůn pro sebe a své potomky pod záminkou královi nelegitimity. „Vévoda měl zamýšlet povýšení sebe a svých dědiců do královského úřadu“, jeho záměrem bylo odebrání koruny Eduardovi a jeho dědicům na základě „nejkřivějšího a nejnepřirozenějšího nároku, jaký si může kdo představit“, když „zveřejnil a prohlašoval, že Král je Bastard“. Jiří měl navíc krále vinit z úmyslu zbavit ho veškerého jeho majetku, za účelem zničení jeho osoby.

Dalším proviněním, které bylo zcela stěžejní, mělo být získání a držení dokumentu z doby znovunastolení vlády Jindřicha VI., jež jej označoval za dědice koruny. To by Jiřímu dávalo legitimní přednostní nárok koruny.

Zmíněný parlamentní zákon o nástupnictví z doby vlády Jindřicha VI. nebyl zrušen řádným legislativním procesem, což z Jiřího činilo de iure právoplatného panovníka.¹⁰² K řádnému zrušení parlamentního zákona musel být text zrušovaného aktu řádně přečten a ustanovení, jež se rušila zaznamenána do tzv. "Parliament Rolls". Důvod proč nedošlo k uplatnění požadovaného legislativního

---

¹⁰² LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 212

procesu, není znám, lze ale dovozovat, že zákon uváděl nelegitimitu Eduardova panování. Na základě právních podkladů, požadovaných k prohlášení krále za mimomanželského potomka, je spíše pravděpodobné, že zákon spíše zakotvoval nelegitimitu jeho synů, což by z Jiřího dělalo právoplatného krále.

Nastává zde nicméně kolize mezi účinným parlamentním zákonem z roku 1461 a zrušeným, ač ne řádně, zákonem stejné právní síly, vydaného o téměř 10 let později. Otázkou tedy je, kterému z bratrů po právu náležel nástupnický nárok? Tato otázka nebyla za Eduardovy vlády, ani nikdy poté právně řešena. Jedná se tedy toliko o individuální posouzení, jehož výsledek nelze s absolutní jistotou považovat za legitimní. Z právního hlediska lze bezesporu deklarovat, že nebyl-li takový zákon řádně zrušen, pak byl stále v účinnosti, což by mohlo znamenat, že právo svědčilo Clarencovi.

Ke všem obviněním v zákoně, kdy měl Jiří v úmyslu zbavit krále a jeho potomky práva na trůn, se přidal i další komplot proti osobě panovníka. Clarence měl spolu s opatem z Tewkesbury poslat svého legitimního dědice Eduarda, hraběte z Warwicku do Irska či na kontinent a na svůj hrad přivést jiného chlapce, který měl předstírat, že je mladým hrabětem z Warwicku. Jiří tím měl chtít ochránit svého dědice, aby mohl po předpokládané úspěšné rebelii proti králi usednout na trůn.¹⁰³ Pravděpodobnost, že vévoda skutečně poslal syna na kontinent, se zdá být velmi vysoká. O několik let později, za vlády Tudorovců, se měl Eduard z Warwicku vrátit do Anglie za účelem získání trůnu. Podporu získal ze strany všech významných Yorků a v Dublinu byl korunován na krále.

Na základě všech obvinění, „král, na základě souhlasu lordů duchovních, světských a lidu, na přítomném parlamentním shromáždění a z takové pravomoci stanoví, uzákoňuje a prokazuje, že Jiří, vévoda z Clarence je odsouzen a zbaven práv za spáchání velezrady, [...] a tentýž vévoda, z výše zmíněné pravomoci, je zbaven spolu se svými dědici cti, majetku, poct a titulu vévody“. Neobvyklé na tomto zákoně a rozsudku zároveň je, že ačkoliv uznává Jiřího vinným velezradou na základě spáchání několika zločinů, textace neobsahuje žádnou sankci za uvedená protiprávní jednání.¹⁰⁴

---

¹⁰³ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother*. 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 189-198 et viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

¹⁰⁴ Ibid.

Vydání Act of Attainder proti Clarencovi mělo důsledky i pro jeho legitimní potomky, nejen, že přišly o práva a majetky, které by na základě dědického práva získali po otcově smrti, ale zároveň byli tímto zákonem vyčleněni z nástupnické linie na trůn. Dá se předpokládat, že nedošlo-li by ke zrušení tohoto zákona později, pak se vynětí z nástupnictví vztahovalo pro futuro i na další pokračovatele jeho rodové linie.

V předchozí kapitole jsme si ukázali, že parlament ztratil soudní pravomoc, když bylo legálně zrušeno předkládání tzv. appeals o zradě parlamentu, coby soudu, bez určení řídicího práva. Určitá quasi soudní pravomoc, jež ovlivňovala nástupnictví na anglický trůn, parlamentu zůstala, a to v podobě Act of Attainder. V tomto dokumentu se mísí prvky zákona a soudního rozhodnutí. Parlament tedy nahrazuje soudní činnost, když vystupuje jako soudce, rozhodující o vině osoby, která se měla dopustit zrady. Odsouzení má ale povahu parlamentního zákona. Zvláštnost tohoto quasi rozsudku tkví také ve skutečnosti, že odsouzený neměl automaticky právo obhajoby, na rozdíl od řízení u soudu.¹⁰⁵

Clarence, jak jsme si ukázali výše, vystupoval sám sobě, jako obhájce, což znamená, že právo obhajoby záviselo na parlamentním uvážení. Otázkou ovšem zůstává, jakým způsobem se mohla osoba, bylo-li ji toto právo přiznáno, hájit? S ohledem na nedostatečnou legislativní úpravu tohoto právního aktu nelze s jistotou říci. Zdá se ovšem jako legitimní předpokládat, že tento institut mohl obsahovat prvky procesu, jenž existoval za vlády Richarda II. Právo připouštělo jakýsi „ordál“ bojem mezi žalobcem a žalovaným, který měl rozhodnout o (ne) vinně obžalovaného. Z právního pohledu se jednalo o institut upravený světským právem, ale výsledek se měl odrážet od Božího práva, neboť Bůh dopřál vítězství tomu, na jehož straně bylo právo. Žalobcem byl ovšem v Clarencově případě sám král a případná výzva panovníka k rozhodnutí případu tzv. "Trial by Battle" by bezesporu zakládala další zradu. Na základě vyloučení této možnosti zbývá pouze možnost ústní obhajoby, založená na předložení důkazů. Jakkoliv mohlo Jiřímu z Clarence svědčit právo na korunu, což by z něj činilo legitimního krále, tak Eduard IV. byl panovníkem de facto. Podle anglického práva by se však Eduard odsouzením bratra k smrti, jež byl de iure králem dopouštěl sám zrady.

---

¹⁰⁵ PLUCKNETT, Theodore. F. T. *A Concise History of the Common Law*, 4. vyd, Londýn: Butterworth & Co., Ltd., 1948, str. 195

Dříve bylo také uvedeno, že uložení Act of Attainder bylo právem, nikoliv povinností krále. Stejnou pravomoc měl panovník i v případném zrušení tohoto quasi rozsudku. Mohlo se tak stát vydáním tzv. "Letters Patent" „pod velkou pečeti“. Tento dokument byl tradičním aktem králem, jímž mohl přiznávat jím určeným osobám práva či udělit jeho prostřednictvím královským pardon. Případně bylo potřeba vydat jiný parlamentní zákon, jež explicitně rušil tento Act of Attainder.¹⁰⁶ V opačném případě by došlo k porušování zákonů země, k jejichž dodržování a obraně se panovník zavazoval v korunovační smlouvě. Takový protiprávní akt vedl, jak jsme si ukázali v případě Richarda II., k jeho svržení.

Prozkoumáním nástupnictví na trůn lancasterskou dynastií i Yorky jsme si ukázali, že parlamentu ve skutečnosti nebyla nikdy oficiálně přiznána pravomoc volby krále. Doposud pouze potvrzoval nástupnická práva a v době vlády Eduarda IV. došlo dokonce k úpadku parlamentní moci jako takové. Nejen, že král začal vládnout svým způsobem bez tohoto orgánu, když jej svolal za dvě desetiletí pouze pětkrát, a to za účelem finančních záležitostí státu či uložení Act of Attainder, ale především rozpustil, do té doby stále zasedající radu, jež byla součástí parlamentu, a rozhodování o státních záležitostech náleželo tedy plně panovníkovi. V době Eduardovy vlády také došlo k omezení legislativní pravomoci parlamentu ve prospěch krále, jemuž náležela zákonodárná iniciativa.¹⁰⁷

Ve skutečnosti však parlament implicitně ovlivňoval nástupnictví. Prvním případem bylo „rozhodnutí“ a přiznání nároku Richardovi z Yorku ve formě parlamentního zákona, ačkoliv se de iure jednalo o smlouvu mezi korunovaným a legitimním panovníkem, a následně odsouzením Jiřího z Clarence, de iure krále, určil nástupnictví Eduardových potomků, když takový nárok odňal Clarencovým dědicům.

Parlament mohl Jiřího odsoudit zákonem stanoveným trestem určeným pro zrádce, král však měl pravomoc dle svého uvážení trest zmírnit. V důsledku odsouzení byl Clarence o několik dní později v soukromí popraven.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ LANDER, J. R. *Attainder and Forfeiture, 1453 to 1509*, náhled 15. 3. 2019, str. 122-124

¹⁰⁷ JOLLIFFE, J. E. A. *The Constitutional History of Medieval England from the English Settlement to 1485*, 2.vyd London: Adam & Charles Black, 1948, str. 430-492

¹⁰⁸ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 200-203

Následnictví mělo být tímto aktem pro Eduardovy syny zajištěno. Král zemřel jen o pár let později, přičemž ve své poslední vůli upravil vládu nad královstvím a svými nástupci. Netušil však, že s Jiřím nezemřely důkazy o královu manželství, v důsledku čeho jeho vlastní dědici na trůn nikdy nenastoupí.

4.3 Právní nárok na trůn Richarda, vévody z Gloucesteru

4.3.1 Problematika nástupnických práv Eduarda V.

Nezbytnost ustanovení dědice okamžikem nástupu na trůn presumovala právní jistotu následnictví, neboť okamžikem smrti vládnoucího panovníka se jeho následník stával de facto králem.

Budoucí Eduard V. se narodil v útočišti Westminsterského opatství v době znovunastolení vlády Jindřicha VI. Návratem Yorků z exilu a opětovným nástupem Eduarda IV. na trůn, byl na základě pokrevního práva v postavení následníka trůnu.

Právnímu uznání se Eduardovu synovi a jmenovci dostalo v rámci investitury na Prince z Walesu a hraběte z Chesteru, nedlouho po znovu nastolení vlády Eduarda IV. Přítomní lordi a preláti složili princovi přísahu, jíž se zavazovali „pojmout a přijmout jej za jediného právoplatného krále Anglie“, přežije-li svého otce. Zároveň jej všichni přítomní uznali za „nezpochybnitelného dědice“ krále, jemuž náleží podle práva „koruny obou zemí a území Irska“. Tato část náležející k anglické koruně byla tradičně svěřena ke správě následníkovi trůnu, neboť král nosil titul Lord Irska. Mezi přítomnými, slibujícími věrnost princovi byl i nejmladší králův bratr Richard, vévoda z Gloucesteru.¹⁰⁹

Panovník mohl ve své poslední vůli upravit správu země dle svého uvážení. Anglické právo přitom znalo dvě legální varianty rozdělení výkonu pravomocí. Jednalo se o ustanovení Lorda protektora a ostatní záležitosti měly být rozděleny dle tradičního principu tripartity s vedením vlády královskou radou. Druhou legálně známou variantou správy země bylo ustanovení osoby jediného regenta, kdy by veškeré výše uvedené záležitosti byly svěřeny pouze a jen jemu. Která z výše uvedených možností správy země byla zakotvena v testamentu Eduarda IV. nelze s absolutní jistotou říci, avšak dle dobových kronik se mělo jednat o regentství ve prospěch bratra Richarda z Gloucesteru. Legálně upravit

---

¹⁰⁹ HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol I.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844, str. 228

vládu za nezletilého panovníka bylo nicméně obligatorní záležitostí. Stěžejní přitom bylo rozhodnutí rady a následné parlamentní potvrzení takového práva.

Osoba protektora, pokud s jejím určením vyslovila rada souhlas, měla být oficiálně vyzvána k ujmoutí se tohoto úřadu a započetí výkonu svých pravomocí. Určení „vlády“ nad královstvím příslušelo, a to i v případě nesouladu dědického práva a testamentu, až do okamžiku korunovace nového panovníka královské radě, jak jsme si ukázali v předchozí kapitole.

Korunovací krále by se situace změnila, neboť by pravomoc, spočívající v určení osoby, zodpovědné za správu státních záležitostí, přešla na osobu panovníka. Spolu s tím by mu náleželo právo určit osobu, jíž by náleželo právo poručnictví. Rada by v tomto případě nemohla vetovat panovníkovo rozhodnutí, neboť by jí náležela pouze „ratifikační“ pravomoc. Případný nesouhlas s panovníkovou volbou, by byl pouze doporučením a z právního hlediska zcela nevýznamný. Eduard V. se stal de facto králem okamžikem smrti Eduarda IV., nicméně stále ještě nevládl a potřeboval světský právní akt, jenž z něj činil krále de iure. Tím byl jedině parlamentní zákon, který mohl být vydán pouze v rámci řádně sestaveného zasedání parlamentu.

V době lancasterské vlády nebylo výjimkou konání parlamentního zasedání mimo hlavní město. Jednalo se tedy o podobný princip, jaký by znám v institutu tzv. "Commision of Oyer and Terminer." V jejím rámci zasedali šlechtici, zplnomocnění panovníkem k výkonu soudních pravomocí, přičemž se taková zasedání konala na různých místech země, kam byli tito „soudci“ vysíláni.¹¹⁰ V době vlády Eduarda IV. však došlo k ustálení sídla parlamentu, jako nejvyššího kolektivního orgánu, jímž byl Westminster.

Situace v Londýně se vyostřovala, neboť všichni, vyjma královniny nejbližší rodiny, byli přesvědčeni, že by Richard z Gloucesteru měl být ustanoven regentem. Vévoda se mezitím setkal po cestě s královými vychovateli, Eduard V. byl ale poslán o několik mil dál na území, jenž bylo pod správou Woodvillů. Takové jednání mohlo být podle anglického práva považováno za zradu. Cílem mohlo by jednak zamezení Gloucesterovi parlamentního potvrzení úřadu protektora, a to dopravením Eduarda V. do hlavního města a jeho korunovací,

---

¹¹⁰ PLUCKNETT, Theodore. F. T. *A Concise History of the Common Law*, 4. vyd., Londýn: Butterworth & Co., Ltd., 1948, str. 102

před vévodovým příjezdem. Zároveň se jednalo o znemožnění ujmouti se poručnictví nad králem. Richard z Gloucesteru nechal oba muže zatknout, a to na základě pravomoci svěřené mu, coby konstáblovi Anglie, jež mu po léta náležela. Tento úřad prošel od doby vlády Richarda II. vývojem, a zatímco tehdy byla osoba, jíž náleželo takové postavení oprávněna soudit a trestat zradu spáchanou pouze a výlučně mimo hranice anglického království, v průběhu doby bylo konstáblovi přiznáno právo trestat i zradu spáchanou uvnitř země. Pravomoc sankcionovat takové jednání byla spojena i s jiným trestem, než pouhým zatčením. Tato funkce opravňovala onstábla nechat osobu, jež se provinila nejtěžším trestným činem své doby, na místě popravit. To znamená, že byl spolu s králem jedinou osobou, jež mohla zákonně rozhodnout o trestu smrti za spáchaný zločin. Spáchání zrady, bylo souzené dle anglického civil law u tzv. Court of Chivalry, jež spadal do jurisdikce osoby konstábla. Dostatečným důvodem pro odsouzení bylo pouhé podezření ze zrady, ať už tedy byla skutečná či nikoliv. Setkáním se s králem došlo de facto k převzetí poručnického práva nad nekorunovaným králem. Vévoda z Gloucesteru informoval královskou radu dopisem o započetí vlády Eduarda V. okamžikem příjezdu do Londýna.¹¹¹ Dalo by se tedy říci, že ačkoliv úřad panovníka jako takový náležel dědici trůnu okamžikem právní události smrti vládnoucího krále, převzetí pravomocí a s tím i faktická vláda byla spojena s okamžikem ujmouti se takových práv setkáním se s královskou radou.

Ustavená rada musela nejprve určit datum korunovace, čímž by došlo k církevnímu potvrzení nástupnického titulu a zároveň rozhodnout o osobě protektora. Tento úřad byl na základě anglického práva spojen s „předsednictvím“ v královské radě a zároveň se této osobě přiznávalo právo činit rozhodnutí za nedospělého panovníka. Legálně tedy došlo k potvrzení Gloucesterova úřadu a byla mu přiznána pravomoc nad osobou krále, až do dovršení zletilosti. Oficiální akt označoval právní postavení Richarda z Gloucesteru jako protektora, což se ovšem neslučovalo s radou mu svěřenými pravomocemi. O tom svědčí i dochované záznamy, jež potvrzují, že rozsahem přiznaných kompetencí se legálně jednalo ve skutečnosti o funkci regenta. Crowlandská kronika například hovoří o tom, že byl Gloucester „investován [do úřadu] se souhlasem a dobrou vírou všech lordů, s pravomocemi nařizovat a zakazovat v jakékoliv záležitosti, stejně jako

---

¹¹¹ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 252-257

každý jiný král.“¹¹² Taková práva náležela výlučně regentovi. Porovnání nám může být protektorátní vláda Humphreyho z Gloucesteru a Richarda z Yorku, kdy byli tito protektorové zodpovědní pouze za vojenské záležitosti a předsedali královské radě. Vidíme zde tedy rozpor mezi legálním označením úřadu a obsahem svěřených pravomocí, jenž byl určen závazným právním aktem.

Mezitím, co se chystala korunovace, se v Londýně připravovalo spiknutí proti legálně uznanému protektorovi, de facto regentovi. Z právního hlediska však takové jednání či jakýkoliv útok na osobu regenta byl považován za zradu, stejně jako kdyby se jednalo o spiknutí proti králi. Ačkoliv Treason Act neuvádí regenta či protektora, jako osobu, jež požívá ochrany tímto zákonem, dle anglického práva byl regent „králem“ do dospělosti skutečného panovníka, a tudíž se na jeho osobu vztahovala práva dle Treason Act. Následně byla odložena korunovace i parlamentní zasedání, jejichž konání bylo zcela obligatorní pro právní potvrzení mladého Eduarda V, coby budoucího krále Anglie. Datum církevního aktu byl stanoven na 9. listopadu, k tomu nicméně již nikdy nedošlo.¹¹³

4.3.2 Překážka nelegitimity potomků Eduarda IV. v nástupnictví na trůn

Prvotní zvěsti o princově nelegitimitě, jak jsme si již nastínili, pocházejí z roku 1477, což bylo šest let před připravovanou korunovací. S ohledem na události roku 1483 se jeví jako zřejmé, že byly založeny na pravdivém tvrzení, jehož rozšiřování mělo být skutečným důvodem popravy Jiřího z Clarence, namísto dalšího udělení milosti.

Problematika královského pardonu v případě trestného činu zrady byla nicméně stejně komplikovaná, jako vývoj dalších právních institutů. Na základě oficiálního aktu, vydaného dvacet let před svržením Richarda II., byla uzákoněna výjimka z udělení královské milosti, v případech trestných činů zrady.¹¹⁴ Důležité je bezesporu podotknout, že právo pardonu příslušelo pouze panovníkovi, jenž jej uděloval ve formě tzv. letters patent. V případě že by král i přes zákonnou dikci udělil milost, byl by tento právní akt pouze zdánlivý. Postupným vývojem však

---

¹¹² Crowland Chronicle, část VII. *The Third Continuation of the History of Croyland Abbey: January, 1477- June, 1483 with notes*, dostupné na Richard III. Society

¹¹³ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 263-285

¹¹⁴ ROGERS, Alan. *Parliamentary Appeal of Treason in the Reign of Richard II.*, str. 119

došlo k využívání tohoto práva stále častěji i v případech zrady a takto udělená milost se stala platným právním aktem. Clarencovi však svědčilo právo pardonu z jiného právního titulu. Jiří byl královým bratrem a dle středověkého práva mohl panovník udělit pardon jakékoliv osobě, jež s ním byla v příbuzenském vztahu, bez ohledu na spáchaný trestný čin. Tohoto práva využil Eduard IV., jak je uvedeno v Act of Attainder, opakovaně v Clarencův prospěch.

Common law nicméně neupravovalo zákonný postup udělování královského pardonu, předpokladem takového aktu bylo obecně předložení „petice“ panovníkovi. Žádný podobný dokument se z Clarencova soudního procesu nedochoval, lze mít tedy legitimně za to, že Jiří takové možnosti nevyužil, což se zdá málo pravděpodobné či, že v případě příbuzenských vazeb nebylo takového aktu třeba. Skutečnost, že by král tomuto podání nevyhověl lze s velkou pravděpodobností vyloučit, neboť každý předložený akt byl evidován.¹¹⁵

Den, kdy mělo dojít k církevnímu potvrzení titulu nového krále, lze zároveň považovat za okamžik vynětí potomků Eduarda IV. z nástupnické linie, neboť se toho dne konalo kázání, kde byla veřejně prohlášena nemožnost nástupnictví synů zemřelého yorkského krále. Eduardovi potomci byli prohlášeni za bastardy, neboť měl král svého času, ještě coby hrabě z March uzavřít sňatek s lady Eleanor Butlerovou [rodným jménem Talbotovou]. V postavení hraběte však Eduard k uzavření sňatku nepotřeboval souhlas parlamentu, jako o několik let později, nýbrž církevní právo požadovalo pouze požehnání rodičů. O králově předchozím manželství měl být lord protektor obeznámen, jen několik dní před připravovanou korunovací Eduarda V. Dle středověkého legálního vnímání se však jednalo o mimořádně závažné obvinění, které bylo třeba nejprve řádně, po právní stránce, prozkoumat a posoudit.¹¹⁶ To znamená, že právní otázka následnictví byla svěřena příslušné soudní pravomoci k rozhodnutí. Okolnost náhlého přeložení, nikoliv však zrušení korunovace, svědčí o závažnosti události. Evidentní je ale také, že se v daný okamžik jednalo pouze o informaci, která musela být nejprve legálně prozkoumána. Za jiných okolností by totiž došlo ke zrušení ceremoniálu a okamžitému přednesení veřejného prohlášení.

---

¹¹⁵ LACEY, Helen. *The Royal Pardon: Access to Mercy in Fourteenth-Century England*. York: Boydell and Brewer, 2009., str. 64

¹¹⁶ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 287-289

Zdrojem těchto informací měl být biskup Stillington, jehož církevní i světská kariéra strmě stoupala po oznámení králova manželství s Alžbětou Woodvillovou. Zároveň existovala legálně uznaná spojitost s případem králova bratra Jiřího, díky čemuž byl po Clarencových prohlášeních vsazen na několik měsíců do Toweru za čin spojujícího ho s vévodovým. Takový akt byl z královy strany nicméně nezákonný, neboť mu nepříslušelo rozhodovat o duchovenstvu. Tato problematika byla svěřena výlučně církevním soudům, jejichž rozhodnutí nemohlo být světským právem napadnutelné. Stillington nicméně informoval královskou radu o uzavřeném manželství mezi Eleanor Talbotovou a králem Eduardem, jenž předcházelo manželství s Alžbětou Woodvillovou. Toto tvrzení vycházelo z biskupova svědectví, že se sňatku účastnil a pravděpodobně bylo podpořeno i důkazem o uzavření manželství. Taková skutečnost nejen, že způsobila neplatnost pozdějšího sňatku, ale především vylučovala následnictví potomků narozených z „Woodvillovského“ manželství. Eduardův právoplatný sňatek s Eleanor Talbotovou nabyl právní podoby vydáním zákona parlamentu, čímž získal chybějící dva prvky platnosti dle světského práva a to „zveřejnění a formální uznání.“¹¹⁷

Tento parlamentní akt způsobil dvě změny v nástupnictví, jimiž bylo vyloučení králových nelegitimních potomků z možnosti legálně nabýt královský titul a naopak přiznání nároku na trůn královi bratrovi Richardovi z Gloucesteru. Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že parlament i nadále vystupuje, jako „arbitr“ určující otázku nástupnických práv. Tato pravomoc mu není zákonem svěřena, ve skutečnosti tak však činí zcela legitimně, na základě práva vydávání parlamentních zákonů.

Manželství, jako právní institut, či případné spory z něj vzniklé náležely do jurisdikce církevních soudů. Otázka právoplatnosti Eduardova sňatku nebyla nicméně církevnímu soudu předložena. Důvodem může být skutečnost, že se ve skutečnosti nejednalo o řešení sporu, neboť ani jeden z manželů nebyl v předmětné době naživu a nebylo tedy žalobce. Alternativou může být existence precedentu, jenž umožňoval vydání rozhodnutí o platnosti manželství světským soudem či presumpce, že biskupovi odborné znalosti dostatečně odůvodňují

---

¹¹⁷ ASHDOWN-HILL, John. *The Secret Queen: Eleanor Talbot The Woman Who Put Richard III. on the Throne*. 1. vyd. Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6846 1, str. 212-213

předpoklad totožného rozhodnutí, jenž by vydal církevní soud a které bylo shledáno parlamentem za dostačující.¹¹⁸

Případný nedostatek rozhodnutí, ze strany církevního soudu mohl být nicméně zhojen i jiným legálním způsobem dle kanonického práva. Oba právní řády, světské i církevní, jak jsme si ukázaly, uznávaly důkaz „veřejného vědomí.“ Stanovovalo se tedy, že „pokud je zločin tak veřejně známý, že může být po právu označován za dobře známý, pak není třeba svědků ani žalobce.“ Eduardova pověst milovníka žen byla více než dobře známá a akceptací předložených důkazů, o uzavření sňatku s Eleanor, veřejností, došlo k naplnění této podmínky, díky čemuž pravděpodobně nebylo potřeba rozhodnutí církevního soudu.¹¹⁹

Samotný akt uzavření manželství ve středověku byl, podle kanonického práva, založen na ničím nevynuceném projevu vůle, přičemž platnost sňatku nastávala konzumací manželství. Jednalo-li se tedy o svátost, k níž postačovala svobodná vůle, pak bylo možno uzavřít sňatek v soukromí pouze projevem vůle, bez přítomnosti kněze či jakéhokoliv svědka. Takovýto způsob uzavření manželství se sice neslučoval s církevním právem, ale svoji legální oporu měl v anglickém zvykovém právu. Jak uvádí John Ashdown-Hill, dostačující byl ústní slib manželství, mající účinky do budoucnosti, jednalo se tedy o „slib per verba de futuro“. Manželství uzavřená beze svědků byla papežskými dekrety shledána platnými. Oficiálního uznání se takto uzavřeným sňatkům muselo dostat z důvodu konfliktu dvou rozdílných právních řádů, neboť církevní právo bylo založeno na římsko-právní tradici, která manželství uzavřená bez přítomnosti jakéhokoliv svědka legálně neuznávala. Sňatek mezi Eduardem IV. a Eleanor nicméně nelze považovat za náležící do této kategorie, neboť svatební obřad sloužil biskup Stillington, který zároveň vystupoval v roli svědka. Manželství bylo tedy okamžikem jeho uzavření platné, obzvláště pak, že Stillington byl odborníkem na kanonické právo, jenž byl schopen dokonale posoudit a porozumět významu přednesených slibů, jež přítomné zavazovaly.¹²⁰

---

¹¹⁸ ASHDOWN-HILL, John. *The Secret Queen: Eleanor Talbot The Woman Who Put Richard III. on the Throne*. 1.vyd. Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6846 1, str. 138

¹¹⁹ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 297

¹²⁰ ASHDOWN-HILL, John. *The Secret Queen: Eleanor Talbot The Woman Who Put Richard III. on the Throne*. 1.vyd. Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6846 1, str. 59 et 130-134

Středověké právo nicméně umožňovalo vyvázání se z manželského slibu. To bylo možné pouze anulováním sňatku církví, kdy buď nedošlo k naplnění manželství, nebo pár nezískal (a to ani ex post) papežský dispens, jenž mohl překlenout překážku vznikající ze vzdáleného pokrevního příbuzenství. Dle církevního práva nesmělo být manželství uzavřeno bez řádného papežského dispensu, uznávala-li však církev sňatky uzavřené beze svědků, pak nebylo možné prokázat, zda ke slibu došlo před či po získání dispensu, nejednalo-li se o velkou časovou prodlevu.

Výjimkou pro ucházení se o dispens byla „nevědomost překážky [v podobě společného vzdáleného předka] v době uzavření manželství“. Církevní precedent ustanovoval, „že jejich manželství bylo [shledáno a považováno] za platné.“ Přestože Eleanor sdílela s Eduardem společného předka Rogera Mortimera, 1. hraběte z March, páru nevznikla potřeba získat dispens. Důvodem byl dekret omezující uzavírání manželství pro osoby vzájemně si příbuzné přes tři pokolení. Eduard byl však Eleanorin bratranec ze čtvrtého a pátého kolena a tudíž nebylo třeba žádat o papežský dispens.¹²¹

Manželství uzavřené mezi Eduardem IV. a Eleanor bylo podle práva platné a nezpochybnitelné a zároveň vytvořilo překážku pro uzavření jakéhokoliv dalšího sňatku po dobu života jednoho z manželů. Tajným uzavřením dalšího sňatku za života původního manžela a v případě, že nebylo první manželství anulováno, vznikla absolutně nezhojitelná vada takového právního aktu. Právo zároveň vylučovalo možnost následné legitimizace.

Eduard, tou dobou již anglický král, plně si vědom této překážky nicméně uzavřel tři roky po získání koruny další sňatek. Církevní obřad s Alžbětou Woodvillovou proběhl v tajnosti. Nejednalo-li se o veřejnou ceremonii, pak církevní právo považovalo následné manželství za bigamii a případně narození potomci měli status bastardů. Platnost tohoto sňatku uzavřeného v tajnosti nebylo možné zhojit ani následným veřejným prohlášením, deklarujícím jeho uskutečnění. Církev totiž presumovala, že v případě veřejného církevního obřadu „in facie ecclesiae“ se poškozená strana mohla domoci svých práv u církevního soudu. Veřejným ohlášením měla tedy pouze Eleanor možnost vznést námitku překážky předchozího manželství a předložení případu církevnímu soudu, což ji tajným

---

¹²¹ ASHDOWN-HILL, John. *The Secret Queen: Eleanor Talbot The Woman Who Put Richard III. on the Throne*. 1. vyd. Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6846 1, str. 144-145

sňatkem bylo zapovězeno. Neuplatnila-li by své právo, pak by následné manželství bylo sice de facto bigamické, avšak platné a narození potomci by byli legitimními dědici.¹²²

Platné tedy zůstávalo manželství Eduarda IV. a Eleanor Talbotové. Důkazem právní existence a zákonnosti manželství lze spatřovat v Eleanořiných právních úkonech darování majetku, respektive nemovitostí sestře. Středověké právo rozlišovalo mezi sepsáním poslední vůle či testamentu a závětí. Prostřednictvím závětí bylo možné odkázat nemovitosti, avšak testamentem osobní majetek. Chtěla-li Eleanor, aby sestra zdědila její nemovité majetky, pak by musela sepsat závěť. Středověké právo takovou možnost nicméně vdaným ženám neumožňovalo. Překážkou byl žijící manžel, který by s takovým právním aktem musel souhlasit, naopak vdova mohla sepsat závěť dle své svobodné vůle. Eleanor, vědoma si platnosti manželství s Eduardem, obešla získání manželova souhlasu prostřednictvím institutu darování. K tomuto právnímu jednání byla, coby vdaná žena oprávněna a zároveň tím získala jistotu, že veškeré nemovitosti přejdou do vlastnictví sestry.¹²³

Přestože Eleanor zemřela nedlouho po odhalení „Woodvillovského sňatku“, biskup Stillington přežil krále Eduarda IV., odhalil roky nevyřčené tajemství a předložil důkazy o královu manželství s Eleanor Talbotovou na parlamentním zasedání. Eduard IV. svým jednáním vědomě znemožnil nástupnictví vlastních potomků na anglický trůn a vydáním Act of Attainder na Jiřího z Clarence změnil nástupnická práva ve prospěch svého nejmladšího loajálního bratra Richarda z Gloucesteru.

4.3.3 Titulus Regius

Prokázáním bigamického manželství Eduarda IV. vznikla potřeba neprodleně určit právoplatného následníka zemřelého krále. Richardovi z Gloucesteru náleželo postavení v nástupnické linii na základě pokrevního práva po otci Richardovi z Yorku.

---

¹²² ASHDOWN-HILL, John. *The Secret Queen: Eleanor Talbot The Woman Who Put Richard III. on the Throne*. 1.vyd. Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6846 1, str. 176-177

¹²³ ASHDOWN-HILL, John. *The Secret Queen: Eleanor Talbot The Woman Who Put Richard III. on the Throne*. 1.vyd. Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6846 1, str. 190-191

Změna pořadí v nástupnické linii v Richardův prospěch nastala nejprve uložením Act of Attainder, vylučujícím nástupnická práva potomků Clarence, a následně předložením a všeobecným uznáním důkazů nelegitimnosti synů Eduarda IV. Přestože se předložené dokumenty do dnešní doby nezachovaly, je prokázáno, že tyto důkazy králova manželství s Eleanor Talbotovou existovaly ještě v 19. století a také, že byly z legálního pohledu natolik prokazatelné, že nebylo možné tento právoplatný sňatek nijak zpochybnit.¹²⁴

Následně byly předneseny nástupnické nároky zbývajících členů rodu Yorků v rámci veřejného kázání. Předložení této právní otázky bylo nezbytné pro určení nového krále a svědectví o tom podává Crowlandská kronika. „[...]Synové krále Eduarda byly bastardi, na základě uzavření sňatku s lady Eleanor Botelerovou [Thomas Boteler byl prvním manželem Eleanor], před jeho manželstvím s královnou Alžbětou; přičemž krev [ve smyslu potomků]dalšího bratra Jiřího, vévody z Clarence byla vyloučena z nástupnického práva; tudíž v současné době není po pokrevní linii Richarda z Yorku nikdo s nepochybným a nepoškozeným právním nárokem, vyjma Richarda, vévody z Gloucesteru. Z toho důvodu byl vznesen požadavek [...], aby se ujal svých zákonných práv.“¹²⁵

Richard z Gloucesteru byl o několik dní později oficiálně požádán o ujmoutí se svých následnických práv. Stalo se tak stejně, jako v případě jeho bratra Eduarda IV. v domě jeho matky v Londýně v Baynard's Castle. Členové rady mohli přednést osobě, jíž svědčilo právo, nároky nejbližších osob z vládnoucího rodu. Dotázaný však musel oficiálně vyjádřit souhlas s přijetím královského titulu. V případě nesouhlasu s právním nárokem by došlo k přechodu nástupnického práva na další nejbližší osobu. Nesouhlas však mohl mít dvě legální podoby a to s nárokem jako takovým, což de facto nebylo možné s ohledem na řádné prozkoumání genealogie před vznesením požadavku, ale spíše ve formě přechodu nástupnických práv na mužského dědice osoby, jíž svědčilo právo. Jednalo se tedy o „abdikaci“ ve prospěch legitimního potomka. Richard s požadavkem souhlasil a po usednutí do královského trůnu ve Westminster Hall započal de facto svoji

---

¹²⁴ ASHDOWN-HILL, John. *The Secret Queen: Eleanor Talbot The Woman Who Put Richard III. on the Throne*. 1.vyd. Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6846 1, str. 135

¹²⁵ Crowland Chronicle, část VII. *The Third Continuation of the History of Croyland Abbey: January, 1477- June, 1483 with notes*, dostupné na Richard III. Society

vládu.¹²⁶ Gloucesterův právní nárok musel být nicméně, jako u všech králů, stvrzen církví ve formě korunovace a následně potvrzen světským právem, jež náleželo parlamentu. Současně s okamžikem nastoupení nového vladaře na trůn vznikla potřeba určit králova následníka.

Richard z Gloucesteru, který se okamžikem usednutí na královský trůn stal Richardem III., byl korunován 6. července 1483 spolu s manželkou Annou [mladší dcerou hraběte z Warwicku] ve Westminsterském opatství. Tato korunovace byla výjimečným okamžikem, nejen, že se jednalo o první společnou korunovaci královského páru po téměř dvou stech letech, ale byla pravděpodobně vůbec poprvé v historii skládána korunovační přísaha v angličtině. Před jejím složením byli všichni přítomní vyzváni k uznání či popření králova nástupnického nároku. Arcibiskup se dotázal „Vyjadřujete tímto svoji vůli a souhlas s posvěcením, pomazáním a korunováním [královského páru]?“¹²⁷ Ve všech uvedených příkladech je tedy zcela evidentní vliv tří stavů, nikoliv však parlamentu, jako orgánu, na určení nástupnických práv. Po vyslovení souhlasu všech přítomných na této církevní ceremonii, bylo možné přistoupit ke složení korunovačního slibu, pomazání posvátným olejem a předání insignií královského úřadu. V tomto ceremoniálu se tedy mísí prvky světského i církevního práva. Okamžik oficiální výzvy k legálnímu popření panovnického nároku je založen ryze na světském právu. Složení přísahy má právní charakter, zde se však mísí závazek spravedlnosti a zachování práv občanům země, založené na common law a equity, a zároveň se zde vyskytuje závazek vůči Bohu. Následné akty jsou založeny čistě na kanonickém právu. Králův nárok mohl být legálně napaden ještě následně, kdy bylo nutné složit v přítomnosti arcibiskupa z Canterbury přísahu věrnosti, jež zavazovala přísahajícího vůči králi i jeho dědicům, coby následníkům koruny. Zřetelná je zde tedy reciprocita s panovníkovou přísahou. Poslední možností zpochybnění nároku bylo přijetí výzvy ze stran zvoleného rytíře. Jednalo se o tradiční třikrát pronesené vyzvání každého, kdo napadá králův nárok k souboji na smrt s tímto zvoleným rytířem. Richardovu nároku nebylo nikým oponováno a naopak se mu zpečetění nastoupení na trůn dostalo další proklamací krále všemi přítomnými.¹²⁷

---

¹²⁶ HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol II.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844., str. 106-110

¹²⁷ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me.* 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 304-309

Výzva tohoto "King's Champion" měla svůj základ v ordálu, později však byla legálně označovaná jako Trial by Battle, to byl stejný případ, jež jsme si ukázali u Clarence. Jednalo se o právně zakotvený institut, jenž byl převážně užíván k řešení majetkoprávních sporů. Své využití našel ale i v dalších, mnohem významnějších případech, jak jsme si ukázali. Panovník však nemohl bojovat sám za sebe, stejně jako se taková možnost vylučovala u duchovenstva. Osoba takového „šampiona“ mohla být nicméně stranou sporu najímána.¹²⁸ V případě panovníka se však jednalo spíše o mimořádně čestnou funkci, která byla svěřena některému z rytířů, který se pyšnil titulem "Knight of the Bath" a ještě častěji prestižnějším "Knight of the Garter". Hození rukavice bylo oficiální výzvou kohokoliv k legálnímu vyřešení „sporu“ o právní nárok krále na trůn.

Nástupnictví Richarda z Gloucesteru bylo určeno právem pokrevní linie a předložením žádosti oprávněnými osobami o ujmoutí se trůnu. Od toho okamžiku se jeho právo zakládalo nejen na dědickém nároku, ale přidal se i právní titul volby lidem. Dalo by se tedy říci, že se zde vůbec poprvé objevuje větší vliv parlamentu na volbě panovníka, i když se nejedná o čistý volební princip. Ten stále náležel lidu. Zároveň se presumovalo právní nástupnictví Richardova syna Eduarda z Middlehamu, jako následníka trůnu, po pokrevním právu. Uznání tohoto nároku se následně Gloucesterovu synovi dostalo ve složené přísaze. Eduardovi z Middlehamu musel být, z důvodu právní jistoty, nástupnický nárok taktéž uzákoněn parlamentním zákonem.

Oficiálního potvrzení Eduarda z Middlehamu, jako heir apparent se novému princovi z Walesu dostalo investiturou v Yorku, v jejímž průběhu došlo k „opásání mečem, jak bylo zvykem, předáním a posazením koruny na hlavu a navlečením zlatého prstenu na prst a předáním zlatého žezla do ruky“. Ve skutečnosti mu však toto právo náleželo již o několik týdnů dříve, kdy mu bylo přiznáno z královny pravomoci vydáním tzv. "Letters Patent".¹²⁹ Teoreticky vzato, jednalo se o ceremonii, dle církevního práva podobnou korunovaci, neboť jejím prostřednictvím docházelo k potvrzení nástupnictví církevní autoritou. Zároveň v tomto krátkém popisu spatřujeme vliv zvykového i psaného práva.

---

¹²⁸ RUSSELL, M. J. *Hired Champion, náhled 19. 3. 2019, str. 242 et 253-259*

¹²⁹ LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3, str. 319

Složení přísahy novému králi či potvrzení takového nároku korunovací bylo bezesporu obligatorní, nicméně stále bylo nezbytné potvrzení nástupnictví i podle práva světského. To byl důvod, proč bylo žádoucí svolání parlamentního zasedání, co nejdříve po nastoupení na trůn. Jediné parlamentní zasedání Richardovi vlády proběhlo v lednu 1484, v jehož rámci bylo přijato několik nových zákonů, mezi nimiž figurovali ty, jež měly zajistit nejen rovné postavení všech občanů království před soudem, ale také dosažení spravedlnosti.

Právní odkaz Richarda III. tkví především v jeho zákonodárné činnosti, kdy v rámci jediného parlamentu došlo k uzákonění několika mimořádně významných právních předpisů, které ovlivnily budoucí anglické právo a obzvláště pak jeden ze subsystémů anglického práva tzv. equity. Přesto, že by bylo nadmíru zajímavé podrobně rozebrat všechny zákony přijaté v roce 1484, představíme si zde alespoň jeden, jenž předběhl svoji dobu.

Equity jako systém anglického „soudcovského“ práva mělo zajišťovat spravedlnost pro všechny obyvatele země. Nicméně i ve středověké společnosti se silně rozmáhalo úplatkářství, což právně „zvýhodňovalo“ majetné osoby. Přestože anglické právo znalo institut „kauce“ již z dob dřívějších, jeho použití více či méně záviselo na finančních prostředcích obžalovaného. Zákon, jenž byl součástí tzv. "Public Bills", které dopadaly na všechny obyvatele království, významnou měrou modifikoval institut kauce, kdy přiznával právo pro jeho využití všem bez rozdílu postavení a využití peněžních prostředků. Nežádka se předtím stávalo, že došlo k zamítnutí propuštění na kauci, poskytla-li protistrana adekvátní finanční obnos. Dalo by se tedy předpokládat, že propuštění na kauci bylo v případě nemajetných osob závislé na složení slibu dostavení se k soudnímu projednání. Původní zákon o kauci doznal nicméně ještě další změny. Osobě, jež byla podezřelá ze spáchání trestného činu, jejichž jednotlivé „skutkové podstaty“ byly upraveny v Treason Act, nemohl být legálně odňat majetek, a to až do prokázání viny a vynesení odsuzujícího rozsudku. Předpokladem zákonnosti takové konfiskace byl právní institut Act of Attainder či jiný právem přípustný nástroj. Nemohlo však dojít k odebrání majetku před vynesením odsuzujícího rozsudku a to pod pokutou dvojnásobku hodnoty zkonfiskovaného vlastnictví.¹³⁰ Nejednalo se o tedy jen o zásah do majetkových

---

¹³⁰ PICKERING, Danby. *The Statues at Large from The First Year of King Richard III. to The 31st Year of King Henry VIII. Inclusive: VOL IV.* Cambridge: Joseph Bentham, 1763, str. 2-3

práv, ale zároveň i o určení pravidel určité právní etiky, jež je dnes upravena ve stavovských předpisech.

Institut propuštění na kauci byl tedy založen na principech, jež dnes označujeme jako obecné právní zásady. Mísí se v něm prvky spravedlnosti a v určité míře i z římského práva známé „neminem laedere“. Především je zde však patrná zásada rovnosti před zákonem. Tato idea významně předčila svoji dobu, neboť princip nezvýhodnění vyšší vrstvy společnosti na úkor ostatních obyvatel se poprvé objevuje až o dvě století později. A spolu s dalšími zákony přijatými v rámci tohoto parlamentního zasedání ovlivnil vývoj práva a spravedlnosti na území anglického království.

Významnost tohoto parlamentního zasedání tkví nicméně v jiném, pro legalitu panovníkova nároku, obligatorním aktu. Ten, přijatý v roce 1484 se zapsal do historie, na základě svého legálního označení, jako Titulus Regius.

Textace tohoto zákona, jenž potvrzoval Richardův nárok na korunu, byla totožná s žádostí předloženou králi kompetentními osobami v Baynard's Castle. Titulus Regius výslovně uvádí, že „nebyli shromážděni ve formě parlamentu“, přestože se o členy parlamentu jednalo. Z takového ustanovení je zřejmé, že ačkoliv „přiznání nástupnického práva“ de facto svědčilo těmto three estates, tak z legálního hlediska bylo klíčové uznání takového nároku zákonodárným a quasi soudním orgánem. Parlament tedy vystupuje navenek stále především jako zákonodárce. S ohledem na vyloučení všech pochybností bylo tudíž „určeno, ustanoveno a potvrzeno na tomto parlamentním zasedání, [...], že textace zmíněné žádosti mající stejný obsah, předložené tak, jak je uvedeno výše a doručené našemu králi jménem třech stavů [lordi duchovní, světští a občané] mimo parlament, je nyní potvrzeno, zapsáno a schváleno těmito třemi stavy, jež jsou ustaveny ve formě parlamentu.“¹³¹

Všechny parlamentní zákony, potvrzující nástupnická práva byly vydávány od dob vlády Jindřicha VI. ve jménu třech stavů. Tyto three estates tvořily parlament, a představovaly tak ve skutečnosti omezení královské moci, jež je v dnešním právu známé jako princip brzd a protivah. Vývoj tohoto institutu je nicméně mnohem složitější. Stěžejní ovšem je, že s určením panovníka musely

---

¹³¹ Titulus Regius

souhlasit všechny tři stavy, neexistoval však precedent, jež by řešil situaci, pokud by nebyl vyjádřen všeobecný souhlas.

Další část zákona, přiznávajícího Richardovi III. královský titul, rekapituluje vládu Eduarda IV. a poté následuje pasáž týkající se bigamického manželství, v níž se zároveň zmiňuje úpadek práva a spravedlnosti v království, po předstírání uzavření manželství s Alžbětou Woodvillovou, která několik let užívala titulu anglické královny. Vzniká tím tedy pochybnost, zda parlament považoval tento sňatek vůbec za uzavřený, je-li explicitně uvedeno, že se jednalo o „předstírané manželství“? Eduardův sňatek byl od okamžiku jeho korunovace veřejnou záležitostí, s níž měl být vysloven souhlas, král se ale oženil „bez vědomého souhlasu Lordů tohoto království“. Parlament nicméně věřil, že Eduard ctil právo a zákony země, jak se k tomu zavázal při korunovaci, a neučinil by tak, nebyl-li by k takovému jednání zlákan pomocí „kouzel a čarodějnictví, nastraženého zmíněnou Alžbětou a její matkou Jacquettou, vévodkyní z Bedfordu“, to odráželo veřejné mínění a v případě potřeby mohlo být „dostatečně prokázáno.“¹³²

První zvěsti o očarování Eduarda IV., jako jediného možného důvodu sňatku s Alžbětou, se začaly šířit již nedlouho po oznámení králova manželství. Královnina matka byla dokonce za tento, dle středověkého práva závažný, avšak i častý, trestný čin čarodějnictví souzena v době Eduardova exilu na kontinentu.¹³³ Trestný čin čarodějnictví byl v období raného středověku souzen prostřednictvím využití ordálů, ty však byly církví později zakázány. Zajímavou otázkou by bezesporu bylo určení způsobu prokázání takového trestného činu v době vrcholného středověku.

„Předstírané manželství [s Alžbětou] bylo uzavřeno v soukromí a tajně, [.....], nikoli veřejně před církví podle božích zákonů, ale proti nim a proti církevním zvyklostem.“ Eduardovo manželství bylo tedy parlamentem shledáno nezákonným a dokonce se mělo protivit božskému právu. Zákon dále explicitně stanoví, že v „době uzavření předstíraného sňatku, předtím a dlouho poté byl a zůstával zmíněný král Eduard v manželství a [vázaný] složeným slibem věrnosti Eleanor Butlerové.“

---

¹³² Titulus Regius

¹³³ ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother*. 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 133-135

V době přednesení žádosti o přijetí koruny nicméně platil Act of Attainder, který vylučoval potomky Jiřího z Clarence z následnické linie, což uvádí Titulus Regius jako důvod Richardova nástupnictví. Parlamentní zákon, jenž odsoudil Jiřího z Clarence, obsahoval ustanovení, dle něž „všechny děti zmíněného Jiřího byli a jsou zbaveni možnosti a jsou vyloučeni ze všech práv a nároků, jimiž by jakýmkoliv způsobem mohl vzniknout dědický nárok na korunu této země či královský titul a to na základě starodávných zvyků a práva tohoto království.“

Na základě výše zmíněného je tedy Richard „nezpochybnitelným synem a dědicem“ svého otce a po právu právoplatným králem, jemuž tento nárok přísluší po právu krve. Zákon přitom výslovně uvádí jako nástupnický právní titul „dědický nárok“ a poukazuje na anglické království, coby místo jeho narození. „Narozením v této zemi, budete přirozeněji inklinovat k rozkvětu a všeobecnému blahobytu“ království, dále se poukazuje na Gloucesterův smysl pro „spravedlnost, odvahu“ a vojenské úspěchy „v různých bitvách“, kteréžto učinil pro „spásu a ochranu tohoto království“.¹³⁴ Vyzdvihnutím těchto prokázaných skutků poukazuje na všeobecnou víru v dobrou vládu a, v případě potřeby, schopnost bránit království i svůj nárok na bitevním poli.

K uznání Richardova nástupnického nároku po pokrevní linii přistoupil i nárok v podobě zvolení. Nástupnická práva tedy Gloucesterovi svědčí „toliko na základě dědického nároku, jako i zákonným zvolením“. Královský titul, stejně jako právo na něj „náleží, dle práva i spravedlnosti, tak i na základě zákonů Božích a přirozenosti, a také dle starodávných zvyků a práva“ Richardovi III. Pro vyloučení pochybností je tento nárok potvrzen parlamentním zákonem a Richard je považován „Lordy duchovními, světskými i občany této země,[...] za nezpochybnitelného krále,[...], jemuž toto právo náleží na základě dědického nároku a příbuzenství, stejně jako zákonnou volbou, posvěcením a korunovaci.“¹³⁵ Jakékoli právní zpochybnění legitimního nástupnického titulu bylo tedy vyloučeno na základě vůle parlamentu, vyjádřené v Titulu Regiu.

Následně došlo v rámci tohoto parlamentního zákona k nezbytné úpravě nástupnictví po králi Richardovi III., kdy bylo uzákoněno, že právo na korunu náleží „králi po dobu života, a po jeho smrti přechází na dědice [pouze legitimní potomky] jím zplozené“. Následníkem trůnu byl explicitně uznán „Princ Eduard

---

¹³⁴ Titulus Regius

¹³⁵ Ibid.

[z Middlehamu], syn našeho krále“,¹³⁶ čímž došlo k potvrzení pokrevního nástupnického nároku Richardova právoplatného dědice ve formě parlamentního zákona.

Eduard z Middlehamu měl, dle dobových záznamů, mimořádné předpoklady být úspěšným králem. Díky uzákoněnému právnímu nároku a spolu s vhodností k výkonu úřadu panovníka se zcela jistě presumovala do budoucna stabilita v zemi. Všechny tyto aspekty vylučovaly možnost případného sesazení, na základě precedentně uznané doktríny „ius inutilis“, což mělo zajistit vládu yorkské dynastie. Na trůn po svém otci však Eduard nikdy nenastoupil, neboť zemřel několik měsíců po vydání tohoto zákona za záhadných okolností. Necelý rok po smrti syna zemřela i královna Anna. Mělo se tak stát při zatmění slunce, což bylo vnímáno jako nepřízeň vládnoucímu panovníkovi.¹³⁷ Richardova vláda, přestože nebo možná právě proto, že byla založena na právu, spravedlnosti a důvěře v loajalitu, trvala pouhé dva roky. Osudovou se králi stala bitva u Bosworthu, kde přišel o korunu a o život.

---

¹³⁶ Titulus Regius.

¹³⁷ HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol II.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844, str. 320 et 400.
Viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

5. Pád Plantagenetů a nástup Tudorců na anglický trůn

Jindřich Tudor nastoupil na anglický trůn po vítězství v bitvě u Bosworthu. Sir Francis Bacon, Jindřichův životopisec, proklamoval, že nový král odvozoval svůj nárok na korunu na základě tří kritérií, a to rodového původu, dobytí území a též prostřednictvím manželství.¹³⁸

Jindřich získal anglickou korunu de facto na základě dobytí území, avšak měl-li v úmyslu odvodit svůj nárok po pokrevní linii, mohl tak učinit pouze ze strany své matky. Markéta Beaufortová byla dcerou Johna Beauforta, 1. vévody ze Somersetu, a pravnučkou Jana z Gentu, přes Janova prvorozeného syna Johna Beauforta, 1. hraběte ze Somersetu. Bez ohledu na to, že určil svůj nárok jako dědic Lancasterů, většinou obyvatelstva byla, i po Jindřichově vítězství v bitvě, považována za skutečnou dědičku koruny a tudíž s nejlepším nárokem na trůn Alžběta z Yorku,¹³⁹ dcera Eduarda IV a Alžběty Woodvillové.

5.1 Nástupnictví po právu krve

Jedním z titulů, jak jsme si nastínili výše, od nichž Jindřich Tudor odvozoval právní nárok na trůn, byl sňatek. Alžběta z Yorku byla Titulem Regiem prohlášena za nemanželskou, mnozí nicméně považovali její nástupnický nárok za největší. Jindřich si ale nemohl vzít levobočka a tudíž bylo potřeba zrušit tento parlamentní zákon. Zrušením Titulu Regiu by se z Alžběty z Yorku, která od vydání tohoto parlamentního zákona měla postavení levobočka, stala opět dědička koruny po svém otci. Nárok na trůn však nevznikl v ten okamžik pouze Alžbětě, nýbrž, a to především i jejím bratrům.

Zda byli Eduard V. (nikdy nekorunovaný) a jeho bratr Richard ze Shrewsbury v té době naživu či nikoliv nelze s úplnou jistotou říct. S ohledem na dobové důkazy, lze nicméně přinejmenším předpokládat, že stále žili. Alžbětini bratři měli tudíž lepší nárok a pro novou vládu Tudorců byli hrozbou.

Legalita zrušení Titulu Regiu je nicméně sporná, neboť Jindřich Tudor nechal zákon zrušit bez jeho řádného přečtení, což bylo nezákonné. K platnosti takového úkonu bylo, před vyslovením souhlasu členů parlamentu se zrušením, nutné jej

---

¹³⁸ NORTON, Elizabeth. *Margaret Beaufort: Mother of the Tudor Dynasty*. 1.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2011. ISBN 978 1 4456 0578 4, str.143

¹³⁹ WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4, str. 165 et viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

přečíst. Zároveň, aby přestal být účinný, bylo nezbytné uvést jeho zrušení následným parlamentním zákonem v tzv. "Parliament Rolls". To znamená, že legálně zrušit parlamentní zákon bylo nicméně možné pouze zákonem stejné právní síly.¹⁴⁰ Alžběta Woodvillová získala zrušením předmětného zákona zpět postavení legální manželky zemřelého krále Eduarda IV. Jindřich VII. zároveň přikázal zničení toho parlamentního svitku, jež zakotvoval nelegimitu potomků Eduarda IV., stejně jako všechny jeho kopie, pod sankci uvěznění. Lze tedy shrnout, že jedna z obligatorních podmínek legálního zrušení chyběla, tudíž přinejmenším některá ustanovení Titulu Regiu zůstávala i nadále účinná.

Vítězstvím v bitvě u Bosworthu si sice zaručil právní titul pro usednutí na trůn, avšak Jindřich pro svou vládu potřeboval podporu lidu, kterou mu mohla a měla přinést Alžběta z Yorku. Byla-li vnímána jako vhodnější kandidát na trůn, tak dokud nebyla provdaná, neměl Jindřich VII. svoji pozici jistou. Alžběta, ačkoliv byla žena, mohla, pokud by měla vlastní nárok, zaručit trůn jakémukoliv muži, za nějž by se provdala. Svatbou mohl Jindřich podpořit legitimitu svého nároku.¹⁴¹

Jindřich se rozhodl být korunován, jakožto právoplatný král na základě dědického nároku Lancasterů a nechal parlament uznat svůj nárok na trůn. Samostatná korunovace a potvrzení práva, ještě před sňatkem s Alžbětou z Yorku byla jediná možnost, jak přesvědčit lid, že je panovníkem na základě svého práva. Lze tudíž jednoduše dovodit, že uzavřením manželství před církevním potvrzením vlastního nároku by vzniklo riziko, že odvozuje nástupnictví na trůn z pohledu své manželky. Ještě větším rizikem pro Tudora, s ohledem na legitimitu vlastního právního titulu, bylo nejen okamžité manželství s Alžbětou, ale především společná korunovace. Jindřich si musel být vědom, že v případě, že by se nechal korunovat společně s manželkou, tak jako to učinil jeho předchůdce, byl postaven na roveň své ženě, a to i v otázce královského postavení.

Na parlamentním shromáždění v roce 1485 bylo prohlášeno, že „nástupnictví zůstává, pokračuje a přetrvává v osobě krále a potomcích legitimně pocházejících z jeho osoby.“ Potvrzení nástupnického práva ze strany duchovních lordů bylo

---

¹⁴⁰ CAVILL, P. R. *The English Parliaments of Henry VII. 1485-1504*. 1.vyd Oxford: Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0- 019-957383-7, str. 30

¹⁴¹ WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4, str. 159-160

právně obligatorní, podpoře jeho nároku se muselo nicméně dostat i od nejvyšší církevní autority. Jindřich vypravil do Říma vyslance, kteří měli za úkol přetlumočit papeži králův souhlas, vyslovený na základě žádosti všech lordů království, oženit se s Alžbětou. Nezbytné však bylo podotknout, že tak učinil na základě svobodné vůle, neboť „měl možnost uzavřít výhodnou přes hraniční alianci.“ Tím chtěl bezesporu prokázat, jak tvrdí Alison Weirová, že je panovníkem na základě vlastního právního titulu.¹⁴² Takový akt znamenal, že právoplatný nástupnický nárok svědčil Jindřichovi, nikoliv dceři bývalého krále. Zároveň tím splnil legální podmínku sňatku panovníka, když se mu dostalo souhlasu parlamentu. Bezpochyby lze legitimně předpokládat, že by souhlas s manželstvím byl vyžadován i pro ženu, pokud by jí svědčila nástupnická práva. Z výše uvedeného je tedy možné dovodit, že parlament nepovažoval Alžbětu za právoplatnou následnici trůnu.

Jindřich potřeboval úplné uznání svého úřadu, k tomu bylo zapotřebí potvrzení jeho postavení ze strany parlamentu i církve. Takové potvrzení mu měli poskytnout Lordi církevní i světské a zároveň musel být uznán lidem. Důkazem získaného souhlasu je záznam ze zasedání parlamentu. V něm je vyjádřena vůle uznat Jindřicha Tudora, jako „právoplatného a nezpochybnitelného dědice a krále koruny anglické a francouzské“ a také „souhlas Lordů duchovních a světských, stejně jako lidu této země na základě volby, výběru a žádosti, aby se stal králem na tomto území“¹⁴³

Přestože chtěl být Jindřich vnímán jako král na základě svého práva, pro své budoucí potomky potřeboval zajistit nezpochybnitelné nástupnictví. Jelikož se mnozí se domnívali, že to, co Jindřichovi chybělo, aby byl jeho nárok na trůn dostatečný, to mohl získat uzavřením manželství s Alžbětou. Její yorský nárok byl okamžikem zrušení Titulu Regiu opět nepopíratelný. Papežem byla dokonce Alžběta označena za „nezpochybnitelnou dědičku“ svého otce. Spolu s tím však odvozovala svůj původ od velšského prince Llywelyna ap Iorwertha, jehož dcera se provdala za Rogera Mortimera,¹⁴⁴ Alžbětina právně prokazatelného

---

¹⁴² WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4, str. 176

¹⁴³ LEGG, Leopold.George.Wickham. *English Coronation Records*. 1.vyd Westminster:Archibald Constable & Co., 1901, str. 220

¹⁴⁴ WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4, str. 164-170

předka. Rodová linie Alžběty z Yorku měla tudíž přinést legitimitu nároku na trůn jejich dědicům.

Přestože odvozoval své nástupnické právo na základě pokrevního příbuzenství s Lancastery, byl si Tudor vědom, že jeho nárok na trůn z rodové linie byl slabý a zpochybnitelný.

Jindřichův nárok po matce sahal až k Janovi z Gentu a jeho třetí manželce Kateřině Swynfordové. Kateřina byla v době vévodova předchozího manželství, Janovou milenkou. Vévoda z Gentu se nicméně po několika letech rozhodl zlegitimizovat společné potomky, kteří byli narozeni z mimomanželského vztahu s Kateřinou, přičemž svatba byla k dosažení takového aktu prvním krokem. Z právního hlediska je právní úprava zpětné legitimizace s účinky od počátku ojedinělým institutem.

K retrospektivní legitimizaci potomků bylo nezbytné dovolání se světského a církevního práva. Žadatel se tudíž musel obrátit na parlament ve Westminsteru, i církev, představovanou papežem v Římě. Papežské či parlamentní rozhodnutí bylo nezpochybnitelné a nebylo možné jej nikým zneplatnit. Ačkoliv by se zprvu mohlo zdát, že církevní právo bylo oproti právu světskému striktnější, opak byl pravdou. Ve čtrnáctém století bylo zakázáno potomkům narozeným mimo manželství legálně zdědit jakékoliv majetky či tituly a také získat jakékoliv významnější pozice v církvi. Bastardi, jak byli oficiálně označováni potomci narození mimo manželské lože, mohli nakládat pouze s majetkem, který jim byl poskytnut. Mohli tak činit pouze za života toho, kdo jim daný majetek daroval. „Světské právo stanovovalo, že děti narozené mimo manželství zůstávají i v případě následného sňatku mezi jejich rodiči vyňaty z možnosti legitimizace“.¹⁴⁵

Církevní právo, které světskému v tomto směru odporovalo, bylo mírnější, neboť tvrdilo přesný opak. Janově žádosti bylo ze strany papeže vyhověno, o čemž svědčí záznam v papežské evidenci. „schválení a potvrzení manželství uzavřené mezi Janem, vévodou z Lancasteru a Kateřinou Swynfordovou,[...] s povolením, aby v manželství zůstali, prohlašující potomky v minulosti i budoucnu narozené za legitimní.“ Beaufortové se tímto okamžikem stali z pohledu církevního práva legitimními dědici Jana z Gentu, stále však ještě chybělo uznání ze strany světské

---

¹⁴⁵ AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line that Captured the Throne*. 2.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4, str. 36-39

moci. K takovému aktu muselo dojít výlučně v rámci parlamentního shromáždění. Lord kancléř musel nejprve přednést projednávaný případ. V případě Beaufortů se tak stalo za vlády Richarda II., kdy Lord kancléř nejprve obeznámil přítomné s právním uznáním Gentových potomků církevní autoritou, a následně s listinou vydanou panovníkem, tzv. "Royal Charter". Na základě uvedených případů je zcela zřejmý význam právního postavení Lorda kancléře v rámci parlamentního zasedání.

Klíčovou byla především druhá část dokumentu, která upravovala důsledky legitimizace Beaufortů. Od daného okamžiku „byli oprávněni nabýt jakýkoliv majetek, získat jakýkoliv úřad či zdědit jakýkoliv titul, tak, jako by byli narozeni v manželství.“ Samotná textace a výčet oprávnění byl nicméně mnohem delší a složitější, než jak jej předkládá ve své knize Nathen Amin. Listina stanovila oprávnění, vydané z moci panovníka a se souhlasem panovníka „[...] být povýšen, zvolen, přijmout a mají mu být přiznány veškeré pocty, hodnosti, majetky, úřady veřejné i soukromé, stejně jako i trvale či dočasně být titulováni dle toho, zda budou jmenováni jako vévodové, knížata, hrabata, baroni,[...] a získat, ponechat si a vykonávat dané tak svobodně a legálně, jako by byli narozeni v manželství,[...]“ Legitimizací ze strany parlamentu mohli nabýt jakýkoliv majetek či tituly do svého vlastnictví a také, což bylo bezpochyby pro rod důležité, jejich budoucí potomci mohli tituly i majetky po rodičích dědit.¹⁴⁶

Textace vydaná Richardem II. nevylučovala ze strany Beaufortů nabytí žádného úřadu, titulu ani majetku a to až do nástupu Jindřicha z Bolingbroke na anglický trůn, kdy bylo explicitně vyloučeno jejich nástupnictví.

Přestože pozice sourozenců Beaufortových byla deklarována rozhodnutím Richarda II., o deset let později byl Jindřich IV. požádán hrabětem ze Somersetu o potvrzení zákona, který z Beaufortů dělal legitimní dědice. Zákon z doby vlády Richarda II. byl potvrzen a textace zůstala téměř nezměněna. Do původního textu byla přidána tři latinská slova, která byla včleněna do ustanovení, týkající se přiznání veškerých poct a hodností. Vložené sousloví znělo „*excepta dignitate*

---

¹⁴⁶ AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line that Captured the Throne*. 2.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4, str. 36-39

regali“, neboli „vyjma královského titulu“. Beaufortové tedy od roku 1407 mohli „zdědit či získat jakoukoliv hodnost, titul či úřad, vyjma jediného – trůnu.“¹⁴⁷

Výše jsme si uvedli, že rozhodnutí vydané parlamentem či papežem bylo nezpochybnitelné, otázkou ovšem zůstává, zda bylo změnitelné? S ohledem na dlouholetou problematiku určení pravomocí církve a světské moci, jež byly v minulosti opakovaně legálně upraveny, lze bezesporu vyloučit možnost změny církevního rozhodnutí panovníkem. Králi však příslušela legislativní pravomoc, což mu umožňovalo změnit v rámci řádného legislativního procesu zákon parlamentu. Jakékoliv změny takového aktu musel učinit parlament, respektive vyslovit souhlas s panovníkovým legislativním návrhem, případně měl opět pouze parlament pravomoc předchozí zákon zrušit.

S ohledem na skutečnost, že změna textace, respektive vynětí Beaufortů z možnosti zdědit trůn nebyla pravděpodobně parlamentem schválena, jednalo se, jak uvádí Nathen Amin „pouze o královu vůli a nikoli o zákon.“¹⁴⁸ O tom, zda byla slova „excepta dinitate regali“ včleněna do textu samotným panovníkem a následně schválena parlamentem či nikoliv, lze pouze polemizovat. Možnost schválení změny zákona parlamentem nelze vyloučit, zároveň, ale nesmíme zapomenout, že v případě, že byl parlament svolán, o jednáních a klíčových otázkách řešených na daném zasedání byly vedeny oficiální záznamy a tudíž by se dalo předpokládat, že i o této změně, na níž se museli členové parlamentu usnést a schválit ji, by se zachoval záznam. Nedošlo-li však nikdy k jejímu schválení, pak zůstával v platnosti zákon z roku 1397 a Beaufortové měli přístup ke všem úřadům, titulům a hodnostem, včetně královského.

Jindřich IV. byl v době změny zákona již několik let králem a nutnosti schválení takové změny ze strany parlamentu si musel být vědom. Je tedy stěží představitelné, že by sám pozměnil vydaný zákon, aniž by jej nechal řádně schválit, neboť by takto změněný akt nikdy nebyl platný. Pokud tedy chtěl ochránit svoji rodovou linii a zamezit možnému nástupu potomků svých nevlastních sourozenců v budoucnu na trůn, jistě by učinil vše potřebné k tomu, aby důsledky takové změny byly nezpochybnitelné.

---

¹⁴⁷ AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line that Captured the Throne*. 2.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4, str. 82-83

¹⁴⁸ Ibid

Dalším problémem, před kterým se nacházíme, je, zda měl Jindřich IV. vůbec pravomoc potvrdit zákon, který byl platný a účinný? Byl-li vydán parlamentem a pouze ten měl možnost jej změnit či zrušit, jak uvidíme i později, lze legitimně pochybovat o tom, že panovník měl pravomoc zákon potvrdit. Platný zákon nebylo jistě nutné znovu potvrzovat, ledaže byl výslovně zrušen. Pokud bychom ale možnost opětovné ratifikace připustili, pak by k potvrzení vydaného zákona byl bezesporu oprávněn opět parlament a nikoliv panovník.

Upustíme-li však od debat, zda byla změna textace schválena parlamentem či nikoliv, lze dojít k legitimnímu závěru, že pokud byl stále účinný původní zákon z roku 1397, pak Jindřich Tudor nebyl, s ohledem na dědický nárok ze strany jeho matky, vyloučen z nástupnictví. Byla-li změna platná, a jak se zdá ve své době o tom nebylo pochyb, neboť i sám Jindřich Tudor odvozoval svůj nárok od prvních králů země, namísto toho, aby tak činil výlučně z matčiny strany, pak byl z nástupnictví na trůn vyloučen.

Pokud si byl Jindřich vědom, že nemůže svůj nástupnický nárok odvozovat po matce, tím spíše nemohl spoléhat na pokrevní linii svého otce.

Jindřich byl z otcovy strany Velšanem, považoval se za potomka pradávných velšských králů. Zároveň byl de facto nevlastním bratrem bývalého lancasterského krále Jindřicha VI. Jindřichovým otcem byl Edmund Tudor, syn Owena Tudora, který byl milencem Kateřiny z Valois, matky Jindřicha VI. Owen Tudor pocházel z významného velšského rodu a Tudorové odvozovali dlouhodobě svůj původ od vládců Walesu.¹⁴⁹

Potomci Owena Tudora a Kateřiny z Valois by byli nelegitimní, neboť královně vdově, dle vydaného zákona parlamentu ve formě nařízení, z přelomu roku 1429 a 1430 nebylo povoleno vdát se, bez souhlasu krále či povolení parlamentu. Parlament tím tedy získal část panovníkových pravomocí, byl-li oprávněn udělit na základě svého rozhodnutí speciální licenci k sňatku. Dochází zde však ke střetu svěřených pravomocí církevního práva v otázkách manželství a světského zákona. Pokud by někdo porušil tento zákon, vystavoval se důsledku „konfiskace

---

¹⁴⁹ KOVAŘÍK, Jiří. *Richard III.: Vrah, či oběť?*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2002. ISBN 80-7268-238-5, str. 314 et viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

pozemků a majetků.“ Potřebovala-li tedy královna vdova králův souhlas se sňatkem, pak jej nemohla získat do doby než Jindřich VI. nabude zletilosti.¹⁵⁰

Na Tudorův nelegitimní původ z matčiny i otcovi strany bylo poukázáno i proklamací vydanou jménem vládnoucího Richarda III., ta zároveň popírala jakýkoliv nástupnický nárok Jindřicha VII. na trůn. Lancasterští lordi jsou oficiálně označeni za „zrádce a rebely“, kteří si za svého vůdce určili Jindřicha Tudora, jenž si pro sebe uzurpoval titul a nárok na anglické království. Klíčovou je další část, v níž Richard III. poukazuje na rodovou linii Jindřichových rodičů. „[...] pochází z nemanželské krve z otcovy i matčiny strany; neboť Owen, [jeho] děd byl narozen mimo manželství; a jeho matka byla dcerou Johna, hraběte ze Somersetu a dámy Kateřiny Swynfordové [...]“. “

Proklamace uváděla cizoložství, díky němuž neměl, ani de iure nemohl mít Jindřich Tudor žádný nástupnický nárok. S ohledem na nemožnost legitimního získání koruny poukazovala na fakt, že Tudor, který byl tou dobou v exilu, se chystal vkročit na anglickou půdu za účelem získání trůnu. Právním titulem tedy mohlo být pouze dobytí území, neboť se nemohl odvolávat na dědičný nárok po rodičích.¹⁵¹

Richard III. touto deklarácí jednoznačně prokázal, že jeho vlastní nástupnický nárok, v podobě dědičného titulu, je bezesporu mnohonásobně významnější než Jindřicha Tudora.

Při zvážení, že sňatkem bez potřebného souhlasu byl porušen zákon, který ukládal jako sankci za takové porušení konfiskaci majetku, je přinejmenším zřejmé, že z potomků, z de iure nelegitimního manželství, by se stali bastardi, kterým by nesvědčil dědičný nárok. Nicméně se nám nezachovala žádná zmínka, že by Owen Tudor byl za protivení se zákonu potrestán sankcí předpokládanou zákonem, ani že by potomci z takové mesaliance nesly v daném období status nelegitimních dětí. Důvodem mohl být, jak jsme si ukázali výše, konflikt dvou odlišných právních řádů.

Tudor však využil jiného aspektu rodové linie otce. Svůj původ a nárok na trůn odvozoval od dávného velšského vládce Cadwaladra, který prý na smrtelné

---

¹⁵⁰ NORTON, Elizabeth. *Margaret Beaufort: Mother of the Tudor Dynasty*. 1.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2011. ISBN 978 1 4456 0578 4, str. 38

¹⁵¹ Proclamation of Richard III.

posteli předpověděl, že „velšský král obnoví starobyrou britskou královskou rodovou linií a jeho potomci budou vládnout celému ostrovu.“¹⁵² Spojitost s pradávnu velšskou rodovou linií byla právně zcela neprokazatelná, tím spíše ji Jindřich využil ve svůj prospěch. Aby dodal věrohodnost svému tvrzení, nechal si vyšít praporec s červeným drakem, který byl heraldickým symbolem Cadwaladra.¹⁵³

Červený drak nebyl emblémem pouze dávného velšského krále, neboť byl spojen i s otcem legendami opředěného krále Artuše. V jiné dávné předpovědi se hovořilo o bitvě mezi bílým a červeným drakem, přičemž bílý měl symbolizovat Anglii a červený Wales.¹⁵⁴ Tato ikonografie svědčí o snaze využít symboliku, jakožto nástroje k podpoře vlastního nároku.

Tudor neměl dostatečnou oporu v rodové linii, po níž by odvodil nástupnické právo a nechtěl-li být vnímán jako král, jež je závislý na legitimním nároku své manželky, zbývalo podpořit svůj status právním titulem vítězství v bitvě.

5.2 Dobyetí území

Poslední možností, jak si legálně zajistit nárok na korunu bylo poražením vládnoucího panovníka v bitvě. Odvozením svého nároku prostřednictvím uzavření manželství s ženou, jíž právo na trůn náleželo, by bylo pro Jindřicha rizikové, neboť v případě smrti své královny se vystavoval důsledku ztráty pravomocí i titulu krále. Smrtí manželky, ať už by z manželství vzešli potomci či nikoliv, by zanikl právní titul, díky němuž mu příslušelo postavení panovníka, a tudíž by musel trůn uvolnit jinému kandidátovi z rodové linie své ženy, jemuž by následnické právo svědčilo, či svým potomkům. Přesto, že by se mohlo zdát, že vítězství v bitvě mohlo novému králi zajistit pevnou pozici, pravděpodobně se jednalo o titul, který Tudor k podpoře svého nároku nepreferoval.

Vítězství v bitvě bylo spojeno s rizikem, že bude muset svůj nárok neustále hájit před ostatními možnými kandidáty, kteří by se postavili jeho vládě. Především však tento právní titul mohl významně zasáhnout do osobnostních a majetkových práv obyvatel. Nový král, jenž založil vládnoucí dynastii Tudorovců, zcela jistě

---

¹⁵² WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4, str. 164

¹⁵³ KOVAŘÍK, Jiří. *Richard III.: Vrah, či oběť?*. 1.vyd. Třebíč: Akcent, 2002. ISBN 80-7268-238-5, str. 359

¹⁵⁴ The Red Dragon of Wales, dostupné na www.historic-uk.com

nepochyboval, že ačkoliv formálně odvozoval své vítězství od boží vůle, která pomohla jeho armádě porazit Richarda III., ve skutečnosti vděčil za korunu rodině Stanleyů, která v klíčový moment zradila pomazaného krále a pomohla mu tak dostat se na trůn.

To, že Tudorovým skutečným a pravděpodobně jediným legálně nezpochybnitelným nárokem bylo vítězství v bitvě, je zřejmé již z výše rozebrané Richardovy proklamace. Tam král Richard III. zpochybnil a legálně popřel Jindřichův rodový nárok a explicitně uvedl, že se chystá „vstoupit na území [anglického království] za účelem dobytí území“.¹⁵⁵ Parlament uznal Jindřicha Tudora za svého krále, přičemž uváděl, že takové postavení si mohl nárokovat na základě různých právních titulů. Nicméně ani v tomto ohledu parlament nerozporoval textaci proklamace bývalého krále, týkající se pokrevní linie Jindřicha Tudora, když uvádí, že je k vládnutí nad obyvateli Anglie oprávněn „ne toliko na základě pokrevního práva, jako na základě dobytí území a vítězství ve válce.“¹⁵⁶

Hlavním problémem, i přes proklamaci těchto tří právních titulů, nicméně zůstávala skutečnost, že Jindřich legálně nemohl být králem, neboť byl osobou, na níž byl uvalen Act of Attainder a jež byl stále platný a účinný. Tím byla osoba zbavena cti, majetku a práv. Nebyla-li tedy osoba schopna právně jednat, pak se v žádném případě nemohla stát panovníkem. Anulovat Act of Attainder bez souhlasu panovníka nebylo právně možné a po Richardově smrti byl trůn neobsazený. Jednalo se tudíž o právní problém, který museli vyřešit až soudci. Ti rozhodli, že okamžikem ujmoutí se vlády byl tento zákon zrušen.¹⁵⁷

Otázkou však zůstává legitimita takového rozhodnutí. Byl-li třeba souhlas panovníka se zrušením jakéhokoliv Act of Attainder, Jindřich Tudor byl osobou bezectnou, bez práv a majetku, a nebyl-li žádný král na trůně, mohlo pouhé rozhodnutí soudců porušit zákon a učinit z Jindřicha osobu schopnou právně jednat?

---

¹⁵⁵ Proclamation of Richard III.

¹⁵⁶ WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4, str. 168

¹⁵⁷ CHRIMES, S. B., *Henry VII*. 1. ed. vydání, New Heaven: Yale University Press, ISBN 978-0-300-07883-1, 1999, str. 58

Dalším problémem legitimacy vlády Jindřicha VII. je, že i v případě, kdy soudci nahradili svým rozhodnutím vůli panovníka a takové rozhodnutí by bylo legálně akceptovatelné, Jindřich Tudor se stal osobou schopnou právně jednat až okamžikem, kdy se stal králem. Tuto událost by bylo možné datovat až zabitím právoplatného krále Richarda III.

Aktem posazení si královské koruny na hlavu se Jindřich Tudor stal de facto králem Jindřichem VII. Nový král se však rozhodl datovat svoji vládu den před bitvou u Bosworthu, tj. 21. srpna 1485, což mu umožnilo učinit z Richarda III. a mužů, kteří s ním bojovali proti Tudorovi zrádce.¹⁵⁸

Právně byl však takový akt zcela nemožný a bezpochyby i nicotný. Richard byl až do okamžiku své smrti legálně nezpochybnitelným králem a Jindřich Tudor zrádcem, na nějž byl uvalen Act of Attainder. Stal-li se z Tudora král ujmutím se vlády a prohlášením za panovníka, pak jím nemohl být den před bitvou, jak datoval počátek své vlády a už vůbec nemohl být Richard III. ani ti, kdož za něj bojovali zrádci. Takovým aktem by do budoucna vznikl nebezpečný precedent a došlo by tak k úplnému „vymýcení“ právní jistoty v otázkách trestného činu zrady.

Legitimita nástupnictví Jindřicha VII. byla jednoznačně sporná. Nárok po rodové linii byl legálně problematický. Beaufortové byli sice uznáni za legitimní, avšak změna zákona v roce 1407, pokud byla platná, vylučovala možnost nastoupení na trůn. Odvození nástupnictví z postavení dědice rodu Lancasterů bylo také nesnadné, neboť v době Jindřichova nástupu žilo více kandidátů, kteří měli lepší nárok na trůn. Tudorové neměli podle práva žádný nárok, jedině o co se mohli opřít, bylo odvozování svého rodu od legendárního velšského krále, který nebyl právně prokazatelný.

Musíme si nicméně uvědomit, že právě za vlády prvního krále z Tudorovské dynastie došlo k legální úpravě vztahu pozitivního a přirozeného práva, kdy v případě konfliktu, mělo být rozhodným právo přirozené.¹⁵⁹ Tato právní úprava však přímo rozporovalo Jindřichovo nástupnické právo, jak jsme si ukázali výše.

---

¹⁵⁸ WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4, str. 164

¹⁵⁹ CAVILL, P. R. *The English Parliaments of Henry VII. 1485-1504*. 1.vyd Oxford: Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0- 019-957383-7, str. 84

Vítězství Jindřichovi armády v bitvě u Bosworthu není možné zpochybnit. Nicméně antitativní vlády na den, kdy byl *de iure* osobou bez práv a sám zrádcem bylo právně zcela vyloučeno. Legalita rozhodnutí soudců o zrušení Act of Attainder nad Jindřichem Tudorem je také nejasná. Daným rozhodnutím došlo vlastně k porušení řádného legislativního procesu zrušení zákona a jako takové by mělo být nezákonné. Lze také spekulovat, zda vůbec mohlo vyvolat právní důsledky.

Jindřichův nárok na trůn na základě vítězství v bitvě byl taktéž nejednou podroben stejné zkoušce. Za jeho vlády bylo dvakrát vedeno povstání ve jménu Richarda ze Shrewsbury, Alžbětina bratra, a taktéž jménem Eduarda Plantageneta, hraběte z Warwicku, syna Jiřího z Clarence, který byl dokonce v Dublinu korunován králem. Nutno podotknout, že obě povstání získaly podporu z řad Yorkistů.¹⁶⁰

Během stoleté vlády Tudorovců nad Anglií došlo v zemi k významným změnám, jež se dotkly i zákonodárství. Přestože se svým vlivem nejvíce proslavil až syn prvního tudorovského krále Jindřich VIII., jenž se odvrátil od katolictví, reprezentovaného papežem a ustanovil novou anglikánskou církev, tak si ukážeme alespoň některé významné změny v právu Jindřicha VII. Jindřichova legislativa byla založena převážně na judikatuře. Ex post byly vytvářeny právní předpisy, jež reagovaly na již soudně vyřešené pře. Významnou měrou bylo však zasaženo do institutu právní jistoty, jež měla mít oporu v samotné korunovační přísaze krále, jak jsme si již ukázali. Parlament na svém zasedání uzákonil pravou retroaktivitu, což bylo i ve středověké společnosti, stejně jako dnes, považováno za nepřijatelné. Takový akt byl tedy zcela v rozporu s principem legitimního očekávání. Parlament tím získal pravomoc zneplatnit zákonem přiznaný právní nárok, a to s účinky od počátku. Princip retrospektivní legitimacy se však nedotkl pouze Act of Attainder, jehož případné zrušení jiným parlamentním zákonem bylo nově spojeno s účinky právní anulace, ale promítlo se i do dalších právních vztahů. Nutno podotknout, že si tento akt, jenž významně nabourával princip právní jistoty, vysloužil vlnu kritiky i významnými právníky své doby.¹⁶¹

---

¹⁶⁰ WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4, str. 154 et viz Příloha: Rodokmen Yorků, Lancasterů, Beaufortů

¹⁶¹ CAVILL, P. R. *The English Parliaments of Henry VII. 1485-1504*. 1.vyd Oxford: Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0- 019-957383-7, str. 241

Vláda Tudorovců byla založena toliko na parlamentním zákoně, stejně jako předtím nárok na trůn Lancasterů. Taková skutečnost byla ve své době označována jako tzv. "Statutory Right", což znamenalo, že jí svědčila pouze legální úprava. I přes tento fakt si musíme uvědomit, že oba rody vládly anglickému království desítky let a významně ovlivnily nejen právo své doby, ale především běh dějin.

6. Závěr

Institut nástupnictví stejně jako právo, ve všech svých nuancích, aplikované v období válek růží je nesmírně zajímavým tématem, jež by si zasloužilo podrobný výzkum. V této práci jsme si nicméně představili klíčové legální instituty a zákony, jež významně ovlivňovaly nástupnická práva na anglický trůn.

Cílem této práce bylo prozkoumat nástupnická práva jednotlivých aktérů tohoto válečného konfliktu a především, z legálního hlediska posoudit právoplatnost jejich postavení. V průběhu práce jsme si zodpovídaly otázky svědčící ve prospěch i vylučující právo na získání postavení nejvýznamnější osoby v království.

V úvodu této práce jsme si představili jednotlivé právníky nároky, jež byly legitimním právním základem pro získání nástupnického práva v Anglii. Samotné ustanovování do úřadu krále bylo ryze právní záležitostí, v níž se prolínaly prvky dvou odlišných právních řádů. Právo k nabytí takového postavení však nebylo ve své době explicitně právně upraveno a to z důvodu chybějícího nejvyššího zákona státu- ústavy. Nástupnická práva se nicméně odvíjela od klasických legálních institutů a odvětví práva common law, stejně jako od právních precedentů. Ukázali jsme si, jak významnou roli hrála ve středověké společnosti ikonografie a také, jak ovlivnila nástupnické nároky rozličných aktérů. Trvalost panovnického úřadu v anglickém království nebyla v období občanské války právní otázkou, ačkoliv byla právem významně ovlivněna. Klíčovou roli tehdy hrála především politická situace, kterou jsme si nastínily již v první kapitole.

Právní předpisy, jež významně ovlivňovaly nástupnická práva, měly svůj základ v období před započatím válek růží. Anglické právo 15. století i jeho jednotlivé právní instituty prošly několikasetletým vývojem a byly významně ovlivněny zvykovým právem. Stejně, jako se postupně proměňovalo právo, což je zřejmé především nárůstem, či naopak úpadkem využívání jednotlivých právních prostředků, se měnilo i postavení parlamentu. V základu jsme si představily roli parlamentu, především v postavení orgánu majícího zákonodárnou pravomoc, a také vzájemné ovlivňování jeho pravomocí s královými. Vylíčili jsme si i soudní, respektive quasi soudní pravomoci tohoto nejvyššího kolektivního orgánu v zemi a jeho procesní instrumenty při výkonu justice.

V této práci jsme si ukázali, jak bylo nástupnictví ovlivňováno jednotlivými právními odvětvími a to především dědickým a rodinným právem. Představili jsme si také právní aspekty, jež vylučovaly nástupnická práva. Dále jsme si nastínili vliv a v určité míře i svrchovanost církevního práva nad osobou panovníka. Ukázali jsme si také významnost právního institutu manželství v závislosti na legalitě následnického nároku. Významnou roli v ochraně nástupnických práv a královského úřadu hrálo trestní právo.

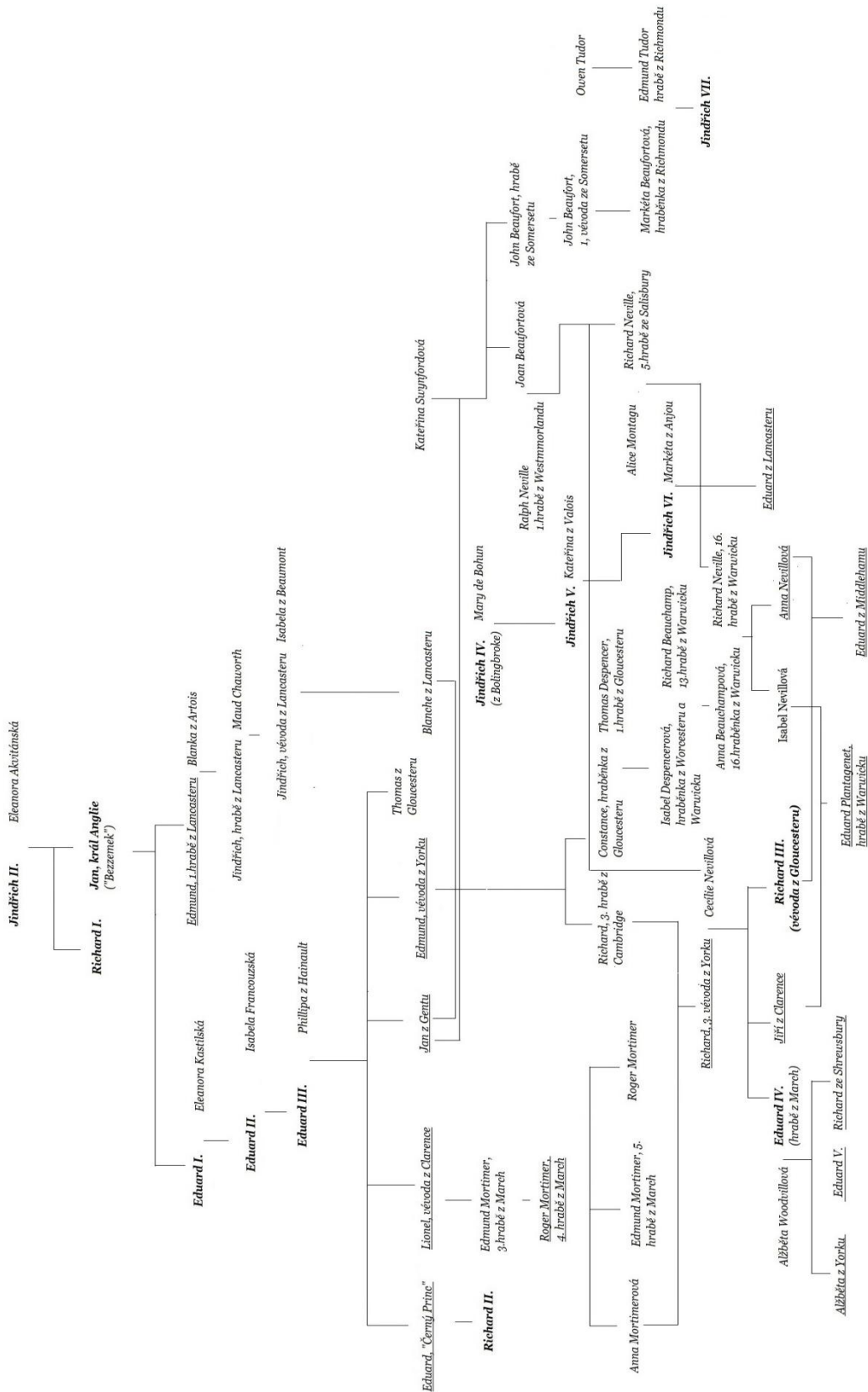
K pochopení vzniku samotného občansko-právního konfliktu a především k prozkoumání významu a užití jednotlivých právních institutů bylo nejprve třeba nastínit si období, kde vznikly zárodky válek růží. V rámci tohoto historického exkurzu jsme si představily stěžejní Treason Act a precedent, jež „přiznával pravomoc“ parlamentu odejmout vládnoucímu panovníkovi jeho postavení. Dále jsme si nastínily využití tzv. "Trial by Battle", jehož počátky lze hledat v raném středověku, kdy se tento institut řadil mezi ordály. Jako jediný však zůstal v užívání i desítky let po jejich zrušení, jako legální způsob rozhodnutí, respektive obrany v rámci soudního sporu.

Klíčovými akty k legalitě panovníkovi vlády byly parlamentní zákony. Nejdůležitější z těchto zákonů parlamentu jsme podrobně rozebrali a jeho textaci vylíčili v souvislosti s dalšími právními akty, ovlivňujícími postavení jiných osob v linii nástupnictví na anglický trůn, i politickými poměry v zemi. Nastínilí jsme si, jak byla dle práva common law určována následnická práva i samotný proces investitury, jež byl ovlivněn, stejně jako korunovační ceremoniál církevním právem a také nezbytnost jeho legálního zakotvení. V souvislosti s tím jsme si představili legální pravomoci a postavení osoby protektora, respektive regenta.

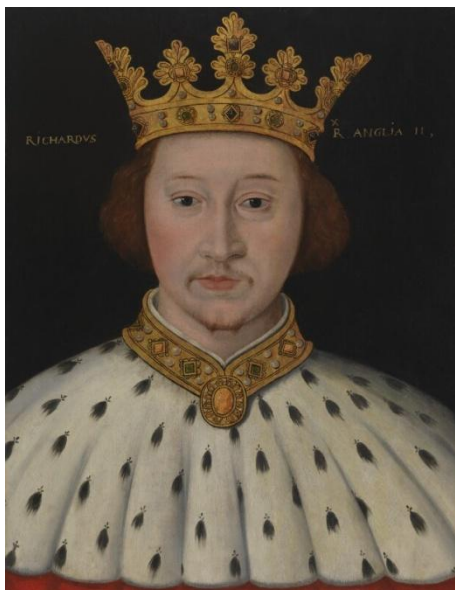
Zajímavé by bezesporu bylo představit si i další zákony své doby, jenž s ohledem na skutečnost, že se nedotýkaly nástupnického práva, nenašly uplatnění v této práci. Přesto, že by se na první pohled mohlo zdát, že v období válečného konfliktu bylo právo upozaděno, opak byl pravdou. Všechny akty jednajícího panovníka získaly, alespoň formálně, právní podklad a i v této době nepokoju uvnitř království vznikaly nadčasové legislativní akty, jež formovaly dnešní právo.

Stěžejním poznatkem této práce by mělo být, pochopení nástupnických práv a exkluzivity tohoto institutu ve středověké Anglii v souvislosti s klíčovými legislativními akty, ovlivněnými rozličnými právními řády i odvětvími. Nástupnická práva však nelze zkoumat izolovaně, ale pouze v kontextu politického dění a genealogie. Všechny právní instituty i legislativní akty se postupem času vyvíjely, a přestože většina z nich již pozbyla účinnosti, tak nelze zapomenout, že významnou měrou ovlivnily dnešní anglo-americké právo. Některé precedenty a zvyklosti, mající svůj původ ve stoletích, předcházejících válkám růží, nicméně sehrály významnou roli i v dobách pozdějších.

7. Přílohy

163 Richard II.

164 Jindřich IV.

Treaty of Troyes

165

Jindřich V.

166

¹⁶³Richard II., National Portrait Gallery, dostupné na: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw05302/King-RichardII?LinkID=mp03764&role=sit&rNo=2>

¹⁶⁴Jindřich IV., National Portrait Gallery, dostupné na: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw03072/King-Henry-IV?LinkID=mp02141&role=sit&rNo=2>

¹⁶⁵Treaty of Troyes, Intriguing history, dostupné na: <https://www.intriguing-history.com/treaty-troyes-1420/>

¹⁶⁶Jindřich V., National Portrait Gallery, dostupné na: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw03074/King-Henry-V?LinkID=mp02142&role=sit&rNo=0>

¹⁶⁷Markéta z Anjou a Jindřich VI.

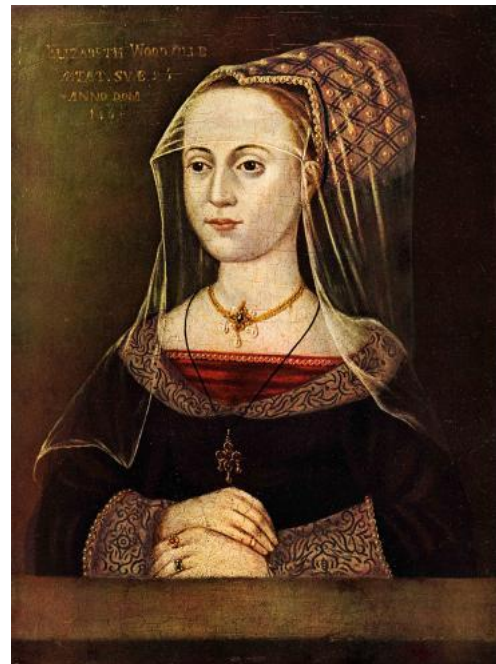
¹⁶⁸Jindřich VII.

Eduard IV.

Alžběta Woodvillová

169

170

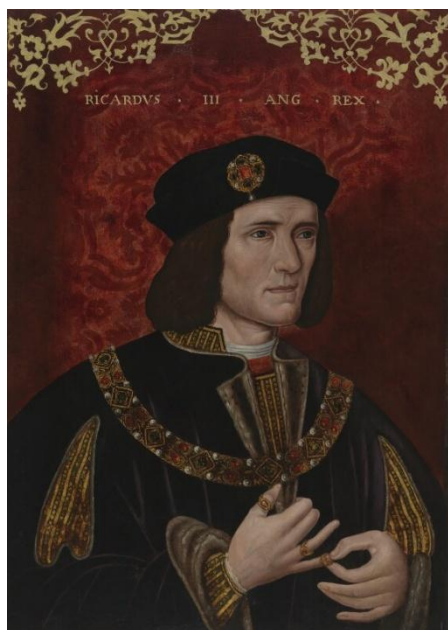
¹⁶⁷Markéta z Anjou a Jindřich VI., British Library, dostupné na: <https://prints.bl.uk/products/margaret-of-anjou-with-henry-vi-c12262-10>

¹⁶⁸Jindřich VII., Richard III. Society, dostupné na: <http://www.richardiii.co.uk/dates.html>

¹⁶⁹Eduard IV., National Portrait Gallery, dostupné na: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw02028/King-Edward-IV?LinkID=mp01427&role=sit&rNo=1>

¹⁷⁰Alžběta Woodvillová, National Portrait Gallery, dostupné na: <https://www.queens.cam.ac.uk/life-at-queens/about-the-college/college-facts/foundresses-and-patronesses/elizabeth-woodville>

¹⁷¹Richard III.

¹⁷²Jiří, vévoda z Clarence

¹⁷³Korunovační trůn ve Westminsterském opatství

¹⁷¹Richard III., National Portrait Gallery, dostupné na: <https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw05304/King-Richard-III?LinkID=mp03765&role=sit&rNo=0>

¹⁷²Jiří z Clarence, Richard III. Society, dostupné na: <http://www.richardiii.co.uk/dates.html>

¹⁷³ Korunovační trůn ve Westminsterském opatství, Westminsterské opatství, dostupné na: <https://www.westminster-abbey.org/visit-us/photo-gallery>

8. Seznam zdrojů

Primární akty

Treason Act 1351, dostupné v publikaci: *The Parliamentary or constitutional history of England: from the earliest times, to the Dissolution of the Convention Parliament that restored King Charles II.* 2.vyd VOL XXIII. (London: J. a R. Tonson), 1763. Appendix str. 1-3.

Titulus Regius 1484, dostupné na Richard III. Society (<http://www.r3.org/bookcase/text/titreg.html>), náhled 8. 7. 2015.

Act of Attainder 1478, dostupné v publikaci: ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, duke of Clarence, Richard III.'s brother.* 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8, str. 187-198.

Proclamation of Richard III., dostupné v publikaci: HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol II.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844., str. 563-566.

Odborná literatura

ABBOTT, Jacob. *Richard II.* 6.vyd New York: Harper and Brothers Publishers, 1904.

AMIN, Nathen. *The House of Beaufort: The Bastard Line That Captured The Throne.* 2.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 8473 4.

ASHDOWN-HILL, John. *The Dublin King: The True Story of Edward, Earl of Warwick, Lambert Simnel and The „Princes in the Tower“.* 2 vyd. Stroud: The History Press, 2017. ISBN 978 0 7509 6694 8.

ASHDOWN-HILL, John. *The Secret Queen: Eleanor Talbot The Woman Who Put Richard III. on The Throne.* 1.vyd. Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 6846 1.

ASHDOWN-HILL, John. *The Third Plantagenet: George, Duke of Clarence, Richard III.'s Brother.* 2.vyd. Stroud: The History Press, 2015. ISBN 978 0 7509 6483 8.

BALDWIN, James. Fosdwick. *The King's Council in England during the Middle Ages.* Oxford: Clarendon Press, 1913.

CAVILL, P. R. *The English Parliaments of Henry VII. 1485-1504.* 1.vyd Oxford: Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0- 019-957383-7,

CLARK, K. L. *The Nevills of Middleham: England's Most Powerful Family in the Wars of the Roses.* 1.vyd Stroud: The History Press, 2016. ISBN 978 0 7509 63657.

CHRIMES, S. B., *Henry VII.* 1. ed. vydání, New Heaven: Yale University Press, ISBN 978-0-300-07883-1, 1999.

DURHAM, F. H. *English History Illustrated from Original Sources (1399-1485).* London: Adam and Charles Black, 1902.

HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol I.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844.

HALSTED, Caroline.A. *Richard III. as Duke of Gloucester and King of England: Vol II.* London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1844.

- JOLLIFFE, J.E.A. *The Constitutional History of Medieval England from the English Settlement to 1485*, 2.vyd London: Adam & Charles Black, 1948.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Richard III.: Vrah, či oběť?*. 1.vyd. Třebíč: Akcent, 2002. ISBN 80-7268-238-5.
- LEGG, Leopold.George.Wickham. *English Coronation Records*. 1.vyd Westminster:Archibald Constable & Co., 1901.
- LEWIS, Matthew. *Richard III.: Loyalty Binds Me*. 1.vyd. Stroud: Amberly Publishing, 2018. ISBN 978 1 4456 7154 3.
- LEWIS, Matthew. *Richard, Duke of York: King by Right*. 2.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2017. ISBN 978 1 4456 7203 8.
- LICENCE, Amy. *The Lost Kings: Lancaster, York & Tudor*. 1.vyd Stroud: The History Press, 2017. ISBN 978 0 7509 6998 7.
- MABEL, Elizabeth.Christie. *Henry VI*. 1.vyd London: Constable&Company LTD., 1922.
- MOWAT, Robert.Balmain. *Henry V*. 1.vyd London: Constable&Company LTD., 1919.
- NORTON, Elizabeth. *Margaret Beaufort: Mother of the Tudor Dynasty*. 1.vyd Stroud: Amberly Publishing, 2011. ISBN 978 1 4456 0578 4.
- OGG, Frederic. Austin. *A Source Book of Medieval History*. New York: American Book Co., 1907.
- PICKERING, Danby. *The Statues at Large from The First Year of King Richard III. to the 31st Year of King Henry VIII. Inclusive: VOL IV*. Cambridge:Joseph Bentham, 1763.
- PLUCKNETT, Theodore. F. T. *A Concise History of the Common Law*, 4. vyd, Londýn:Butterworth & Co., Ltd., 1948.
- REICHEL. Oswald. Joseph. *The Elements of Canon Law*.London: Thomas Baker, 1889.
- TOMLINS. Thomas. Edlyn. *The Law Dictionary: Explaining the Rise, Progress, and Present State of the English Law; Defining and Interpreting the Terms or Words of Art; and Comprising Copious Information on the Subjects of Law, Trade, and Government Vol II.*, New York: Riley, 1811.
- TOMLINS. Thomas. Edlyn. *The Statutes at Large: from Magna Charta to the Union of the Kingdoms of Great Britain and Ireland VOL II.*, London: George Eyre and Andrew Strahan, 1809.
- WEIR, Alison. *Elizabeth of York: The First Tudor Queen*. 2.vyd London: Vintage, 2014. ISBN 978 0 099 54647 4.
- WYLIE, James.Herrington. *History of England under Henry the Fourth: Vol.I*. London: Logman, Greens and Co., 1884.
- [Anonymní autor]. *The Parliamentary or Constitutional History of England:from the Earliest Times, to the Dissoltuion of the Convention Parliament that Restored King Charles II*. 2.vyd VOL XXIII. London: J. a R. Tonson, 1763.

Elektronicke zdroje

Crowland Chronicle, část VII. *The Third Continuation of the History of Croyland Abbey: January,1477June,1483 with notes*, náhled 20. 3. 2019, dostupné na

Richard III. Society (<http://www.r3.org/on-line-library-text-essays/crowland-chronicle/part-vii/>).

The Red Dragon of Wales, dostupné na Historic – UK, náhled 20. 2. 2019 (<https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofWales/The-Red-Dragon-of-Wales/>).

Succession to the Crown Act 2013, dostupné na: [legislation.gov.uk](http://www.legislation.gov.uk), náhled 14. 2. 2019 (http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/20/pdfs/ukpga_20130020_en.pdf).

'Henry IV: October 1399, Part 1', in *Parliament Rolls of Medieval England*, ed. Chris Given-Wilson, Paul Brand, Seymour Phillips, Mark Ormrod, Geoffrey Martin, Anne Curry and Rosemary Horrox (Woodbridge, 2005), *British History Online* (<http://www.british-history.ac.uk/no-series/parliament-rolls-medieval/october-1399-pt-1>) [nahlíženo 14. března 2019].

POPE, Steven. *The Legal Institution of England*. Seattle University Law Review. Vol. 10. (1987). 677-697, nahlíženo 17. 3. 2019 (dostupné na: <https://digitalcommons.law.seattleu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1253&context=sulr>).

LACEY, Helen. 2009. *The Royal Pardon: Access to Mercy in Fourteenth-Century England*. York: Boydell and Brewer, nahlíženo 14. 3. 2019 (dostupné na JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/10.7722/j.ctt14brvhm.9>).

Odborné články

CARSON, Anette. *Henry IV. 's Claim to the Throne*. 2014, náhled 14. 2. 2019, dostupné na: www.anettecarson.co.uk (<https://docs.google.com/document/d/1TK9CmlIKrdXiMRIRqAT8FJ9bHt-uITYs5-Kl-3epPmQ/edit>).

DUNHAM, William. WOOD, Charles. *The Right to Rule in England: Deposition and the Kingdom's Authority, 1327-1485*, in *The American Historical Review*. vol. 81, no. 4, 1976, 738–761. *JSTOR*, www.jstor.org/stable/1864778.

EDLIN, T. P. J *The Crouchback Legend Revisted*, náhled 14. 2. 2019; in *The Ricardian*, Vol. 14 (2004), 95-105 (www.richardiii.net/downloads/Ricardian/2004_vol14_edlin_crouchback_revisted.pdf).

LANDER, J. R. *Attainder and Forfeiture, 1453 to 1509*, náhled 15. 3. 2019; in *The Historical Journal*, Vol.4, No. 2 (1961), 119-151. *JSTOR*, <https://www.jstor.org/stable/3020411>.

ROGERS, Alan. *Parliamentary Appeal of Treason in the Reign of Richard II.*, náhled 13. 3. 2019; in *The American Journal of Legal History*, Vol. 8, No. 2 (Apr., 1964), 95-124. *JSTOR*, <https://www.jstor.org/stable/844354>.

RUSSELL, M. J. *Hired Champions*, náhled 19. 3. 2019; in *The American Journal of Legal History*, Vol. 3, No. 3 (Jul., 1959), 242-259. *JSTOR* <https://www.jstor.org/stable/843998>.

Přílohy

[162] Richard II., National Portrait Gallery, dostupné na: (<https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw05302/KingRichardII?LinkID=mp03764&role=sit&rNo=2>; datum náhledu 22. 3. 2019).

[163] Jindřich IV., National Portrait Gallery, dostupné na: (<https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw03072/King-Henry-IV?LinkID=mp02141&role=sit&rNo=2>, datum náhledu 22. 3. 2019)

[164] *Treaty of Troyes, Intriguing history*, dostupné na: (<https://www.intriguing-history.com/treaty-troyes-1420>, datum náhledu 22. 3. 2019)

[165] Jindřich V., National Portrait Gallery, dostupné na (<https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw03074/King-Henry-V?LinkID=mp02142&role=sit&rNo=0>, datum náhledu 22. 3. 2019)

[166] Markéta z Anjou a Jindřich VI. , British Library, dostupné na: (<https://prints.bl.uk/products/margaret-of-anjou-with-henry-vi-c12262-10>, datum náhledu 22. 3. 2019)

[167] Jindřich VII., Richard III. Society, dostupné na (<http://www.richardiiiileics.co.uk/dates.html>, datum náhledu 22. 3. 2019)

[168] Eduard IV., National Portrait Gallery, dostupné na: (<https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw02028/King-Edward-IV?LinkID=mp01427&role=sit&rNo=1>, datum náhledu 22. 3. 2019).

[169] Alžběta Woodvillová, National Portrait Gallery, dostupné na <https://www.queens.cam.ac.uk/life-at-queens/about-the-college/college-facts/foundresses-and-patronesses/elizabeth-woodville>, datum náhledu 22. 3. 2019)

[170] Richard III., National Portrait Gallery, dostupné na: (<https://www.npg.org.uk/collections/search/portrait/mw05304/King-Richard-III?LinkID=mp03765&role=sit&rNo=0>, datum náhledu 22. 3. 2019)

[171] Jiří z Clarence, Richard III. Society, dostupné na: (<http://www.richardiiiileics.co.uk/dates.html>, datum náhledu 22. 3. 2019)

[172] Korunovační trůn ve Westminsterském opatství, Westminster Abbey, dostupné na: (<https://www.westminster-abbey.org/visit-us/photo-gallery>, datum náhledu 22. 3. 2019)

9. Resumé

The period of the civil war fought in England during 15th century is well known as the Cousin's War, which has been a literary inspiration for centuries. This time was not just a period of betrayals and never ending fights for the "highest prize" in the kingdom - the English throne, when cousins waged war against each other. The Code of Chivalry consisting of the qualities such as loyalty, honesty and protection of weaker, found its place during the Wars of the Roses for the last time in history. The Battle of Bosworth is usually seen as the most important event of the Wars of the Roses, for it is considered as the end of the Middle Ages and the beginning of the new Tudor's reign in England.

The main aim of this thesis was to analyse the claims of each contender and especially to judge its legality. Within the framework of this thesis, the arguments for and against their rights were presented and explored in detail.

In the first part we have outlined the legitimate legal titles that created the legal ground for accession of the king. The appointment of a king itself has been fully legal issue, consisting of the two separate legal systems. The crucial problem, from a legal perspective, is the lack of an English constitution at the time that offered any kind of guidance on the right to the throne. Precedent suggested the oldest son of the reigning monarch would succeed, but since the deposition of Richard II., there were unanswered questions to deal with. Who decides who has the right to be king? How should king be removed from office? What is the procedure for offering the crown to someone else? The hereditary rights were enacted in the various branches of common law and it was the legal ground for deciding on the rightful claim for English throne. Nevertheless in the absence of a guiding constitution, governing the removal of one king and the replacement with another, it sometimes come down to who could enforce his claim rather than who could prove they held legal right. The illustrative example of such is the action of Henry VII. When he took the crown in 1485 he has become the king despite only the most tenuous legal or lineal claim.

In this thesis we also have described the role of Parliament as the legislator as well as the judicial authority. The brief outline of its development has been presented within this thesis. We might see that even though the Parliament had been making huge efforts throughout the fifteenth century to gather power, part of

which was a decision on the king's title, it in truth merely ratified a *fait accompli*. The confirmation of royal title took place in Parliament session by the Acts of Parliament, only after the king's coronation that made such person *de facto* king.

The crucial legal acts of its time, such as the Treason Act, *Titulus Regius*, etc. has been analyzed in detail, while we were exploring the individual legal rights of each contender of the Wars of the Roses. The legal tools available to the judges, has been introduced as well as the legal position of the defendant and his rights. We have explored the connections among the right for the crown and the hereditary, marriage and criminal law. The necessary office of Protector of the Realm or the Regent during the king's minority and its legal competence has been described in this master thesis as well. The coronation ceremony has been the most important ceremony in the king's life and the church has played the crucial role in it as well as in the every day's life of the king and his subjects.

The Wars of the Roses with its contenders is exceedingly interesting topic, no matter if we look at it from the legal point or in the context of history events. This period influenced the later history as well as the current English law. While considering that the precedents, customs and legal acts were in use until 19th century we have to conclude that the legal impact of the Wars of the Roses is significant.